

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ (Proceedings)

การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 6 และระดับนานาชาติ ครั้งที่ 4

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

เรื่อง พุทธนวัตกรรมกับการสร้างสังคมสุขอย่างยั่งยืน

(Buddhist Innovation and the Creation of a Sustainable Peaceful Society)

ร่วมกับ

สมาคมเครือข่ายส่งเสริมการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเวียงชัย
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ที่ปรึกษา:

พระราชพัฒนวัชรบัณฑิต, รศ.ดร.	รองอธิการบดีวิทยาเขตขอนแก่น
พระอุดมปัญญาภรณ์, ดร.	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแพร่
รศ.ดร.วิทยา ทองดี	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป
ผศ.ดร.นิเทศ สนั่นนารี	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
พระครูศรีพุทธวิมลจิต, ผศ.ดร.	ผู้อำนวยการสำนักวิชาการวิทยาเขตขอนแก่น
พระมหาพิสิฐ วิสิฐฐปณฺโญ, ดร.	ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น
นายศักกอินันท์ ศรีหาบงค์	รก.ผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาเขตขอนแก่น

บรรณาธิการ:

พระราชพัฒนวัชรบัณฑิต, รศ.ดร.

กองบรรณาธิการ

รศ.ดร.ศรียุญา อรุณขจรศักดิ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รศ.ดร.กตัญญู แก้วหานาม	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
รศ.ดร.วิชชุ สมิตสุวรรณค์	วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รศ.ดร.วินิจ ฝาเจริญ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
รศ.ดร.ธัญวัฒน์ รัตนศักดิ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.สุภายู ธีระวณิชตระกูล	มหาวิทยาลัยบูรพา

กองบรรณาธิการ

รศ.ดร.บุญยเสนอ ตริวิเศษ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
รศ.ดร.อังคณา ตุงคะสมิต	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รศ.ดร.บุญยจีรา ชีรเวทย์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผศ.ดร.ณัฐกาญจน์ นาคนวล	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผศ.ดร.ปทุมพร เปี้ยถนอม	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ผศ.ดร.จักรปรุฬห์ วิชาอัครวิทย์	มหาวิทยาลัยพายัพ
ผศ.ดร.ปรัชนันท์ เจริญอาภรณ์	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผศ.ดร.ประภาศ แก้วเกตุพงษ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผศ.ดร.มารศรี สอทิพย์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผศ.ดร.สยาม ราชวัตร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร.กรรณิการ์ อินตะวงค์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร.ศิริวรรณ วณิชวัฒนวรชัย	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผศ.ดร.เสรี วรพงษ์	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผศ.ดร.พิษณุ บุญนิยม	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.สมบูรณ์ วัฒนะ	วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล
ผศ.ดร.กรกรก สารภิรมย์	วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล
ผศ.ดร.ไพศาล เครือแสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ผศ.ดร.วรวิทย์ นพแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ผศ.ดร.เพ็ญพนอ พ่วงแพ	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผศ.ดร.ปฐมาวดี จงรักษ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร.มนตรี สิริโรจนานันท์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผศ.ปัทวี สัตยวงศ์ทิพย์	มหาวิทยาลัยบูรพา
พระมหาไทยน้อย ญาณเมธี, ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
อ.ดร.วัฒนา นนทชิต	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
อ.ดร.อารีย์ บินประทาน	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
อ.ดร.ชั้นทอง วิชาเดช	มหาวิทยาลัยบูรพา
อ.ดร.เพ็ญวรา ชูประวัตติ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อ.ดร.ชาญชัย ฤทธิร่วม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
อ.ดร.ศศิพัชร จำปา	มหาวิทยาลัยศิลปากร

คณะทำงาน :

ผศ.ดร.สุรพล พรหมกุล	ผศ.ดร.สุวิน ทองปั้น	ผศ.ดร.จรัส ลีกา
ผศ.ดร.เพชรกฤต ศรีบุญเรือง	ผศ.ดร.นิรัช เรือนแสง	อ.ดร.สมควร นามสีฐาน
ดร.อมรรัตน์ เตชะนอก	อ.ดร.สุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา	อ.ดร.สุนทร สายคำ
อ.ดร.ปารณจิตร สุขุมลย์	อ.ดร.วิรัตน์ ทองภู	อ.ทรงพล โชติกเวชกุล
อ.ดร.ยิ่งสรรค์ หาพา	พระมหากิตติ กิตติเมธี	อ.สุทธิพงษ์ อุพลเถียร
อ.ดร.สรินญา มารศรี	น.ส.มาริสสา ไสวงาม	น.ส.อนุธิดา บุญตะวัน

ศิลปะและรูปเล่ม:

น.ส.สาริกา ไสวงาม

สาส์นจากรองอธิการบดีวิทยาเขตขอนแก่น

ในโอกาสที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้จัดงานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 6 และระดับนานาชาติ ครั้งที่ 4 “พุทธนวัตกรรมกับการสร้างสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน (Buddhist innovation and the creation of a sustainable peaceful society)” จัดขึ้นในวันที่ 27 มีนาคม 2567 เพื่อเปิดโอกาสให้คณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย นิสิต นักศึกษาและเครือข่ายสถาบันการศึกษา ได้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่ผลงานวิชาการสู่การใช้ประโยชน์ในสังคมต่อไป

เอกสารทั้งหมดได้ผ่านกระบวนการทบทวนโดยผู้ทรงคุณวุฒิก่อนที่จะนำเสนอในรูปแบบวาจาหรือโปสเตอร์ในการประชุมครั้งนี้ เกณฑ์การคัดเลือกงานวิจัยเหล่านี้เน้นย้ำถึงความแปลกใหม่ของความรู้ บทความฉบับเต็มได้รับการตีพิมพ์ใน Conference Proceeding ตามข้อตกลงของ Conference Editorial Board โดยจะเผยแพร่ทางออนไลน์ที่ www.mcukk-nic/2024

ในนามคณะบรรณาธิการ ขออนุโมทนาบุญขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนร่วมให้การดำเนินงานการประชุมวิชาการครั้งนี้ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลบรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายของมหาวิทยาลัยกำหนดไว้

(พระราชพัฒนวัชรบัณฑิต, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตขอนแก่น
บรรณาธิการการประชุมวิชาการ

กำหนดการ

การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 6 ระดับนานาชาติครั้งที่ 4

ณ หอประชุมเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

เวลา 08:00-08:30 น. ลงทะเบียนและรับเอกสาร ณ ห้องประชุมชั้น 2 อาคารเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา

เวลา 08:30-09:00 น. **พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร. อุปนายกสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**

จุดฐาปเทียน กล่าวนำบูชาพระรัตนตรัยและประจำมนต์เพ็ชร ถวายสักการะ
อุปนายกสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตามลำดับ ดังนี้

1. พระราชพัฒนวัชรบัณฑิต, รศ.ดร. รองอธิการบดีวิทยาเขตขอนแก่น
2. พระอุดมปัญญาภรณ์, ดร. ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแพร่
3. รศ.ดร.วิทยา ทองดี ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป
4. ผศ.ดร.นิเทศ สันนารี ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

พระราชพัฒนวัชรบัณฑิต, รศ.ดร. รองอธิการบดีวิทยาเขตขอนแก่น

กล่าวรายงานต่อประธานพิธี

เวลา 09:00-11:00 น. **พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร. อุปนายกสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**

กล่าวเปิดงานและปาฐกถาพิเศษ

เรื่อง “พุทธนวัตกรรมกับการสร้างสังคมสันติสุข อย่างยั่งยืน”

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร. อุปนายกสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มอบโล่ให้กับเจ้าภาพร่วมการประชุมวิชาการ

รศ.ดร.วิทยา ทองดี ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป ถวายเครื่องไทยธรรม

เวลา 11:30-12:00 น. **พิธีลงนาม MOU**

ระหว่าง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

กับมหาวิทยาลัยเครือข่าย

เวลา 11:30-13:00 น. ฉันทัดดาอาหารเพล/รับประทานอาหาร

เวลา 13:00-16:30 น. **นำเสนอบทความวิชาการ แบบปากเปล่าและแบบโปสเตอร์ แต่ละห้อง**

เวลา 16:30 น. ประธานประจำห้องประชุมกลุ่มย่อยกล่าวสรุปและกล่าวขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิ

เสร็จพิธี ผู้เข้าร่วมงานเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

ระดับชาติ

ด้านพุทธนวัตกรรมการศึกษา
เพื่อการสร้างสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน

ห้องประชุมย่อยที่ 5 B 302 ชั้น 3

อาคารบัณฑิตศึกษา สมเด็จพระพุทธมามกาจารย์
(สนิท ชวณมहाปญญมหาเถร)

ผู้ทรงคุณวุฒิ:

- รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ทองดี
: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- รองศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพล อาจอินทร์
: มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทินันต์ สะสอง
: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ลำดับ	บทความ/ผู้พิมพ์	หน้า
1	การพัฒนาทักษะการอ่านคำราชาศัพท์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านโคกสัวิทยาเสริม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยใช้บทเรียนการ์ตูนในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-book) : อ้อมพร แก้วดี, วิไลวรรณ ประชามอญ และพระมหาอริวัฒน์ ภาทรากวี	353
2	แนวทางการพัฒนาการสอนสังคมศึกษาตามแนวพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21 : พระไอล่ คงศรีโลวราลัย, พระดิเรก กิตติธนาโค (เฮงสว่าง), พระลิขิต ปรีบุญโณ (เลี่ยมเพ็ชรรัตน์) และวิทยา ทองดี	363
3	การบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอริยบท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจังหวัดขอนแก่น สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น : ณัฐนันท์ อีสระวงศ์, สุนทร สายคำ และพระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส	375
4	แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 1 : ณัฐวุฒิ ทองทุม, พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส และสุนทร สายคำ	389
5	แนวทางพัฒนาการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3 : รัชดาภา โพธิ์รุกข์, สุนทร สายคำ และพระครูวินัยธรวรวิทย์ เตชธมโม (เฮียงเหี้ย)	401
6	การบริหารความเสี่ยงตามหลักอริยบท 4 ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น : ดารณี ปะเตชะกัง, พระครูวินัยธร วรวิทย์ เตชธมโม (เฮียงเหี้ย) และสัมฤทธิ์ กางเพ็ง	413
7	การนำพุทธวิธีมาประยุกต์ใช้ในการสอนสังคมศึกษา : พระศุภโชค สุนทรธมโม (ล้านแสน), พระนันธวุฒิ สุขยวุฒิกโก (โคตะบิ่น), พระชาญชัย รตโน (ชำนาญบึงแก) และวิทยา ทองดี	431
8	การพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน ในรายวิชา ส31101 พระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนกัลยาณวัตร : พงศกร พรหมเสน และมณฑา ชุ่มสุคนธ์	447

การพัฒนาทักษะการอ่านคำราชาศัพท์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
โรงเรียนบ้านโคกสีวิทยาเสริม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยใช้บทเรียน
การ์ตูนในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book)

Development of Royal Vocabulary Reading Skills of Students
in Grade 5 At Ban Khoksi Witthaya Serm School, Mueang District,
Khon Kaen Province Using Cartoon Lessons in Electronic Books
(E-books)

อ๋อมพร แก้วดี, วิลาวรรณ ประชามอญ และพระมหาอิทธิวัฒน์ ภทรกวี

Aomporn Kaewdee, Wilaiwan Prachamon and Phramaha Athiwat Bhadrakavi

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: wilaiwanwp12252@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาสื่อการสอนบทเรียนการ์ตูนในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) และเพื่อพัฒนาการอ่านคำราชาศัพท์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านโคกสีวิทยาเสริม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 19 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ให้มีผลสัมฤทธิ์ ผ่านเกณฑ์ที่ 80/80

ผลการวิจัยพบว่า หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องคำราชาศัพท์ มีการออกแบบเหมาะสมกับนักเรียน เริ่มจากการวางโครงเรื่อง แบ่งเนื้อหา เรียงลำดับจากง่ายไปหายาก ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปสู่ทดลองใช้ แล้วนำผลมาปรับปรุงแก้ไข ขั้นตอนสุดท้าย คือการนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) เรื่อง คำราชาศัพท์ มีประสิทธิภาพ 45.79/88.42 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์สมมติฐาน 80/80

คำสำคัญ: การพัฒนาทักษะการอ่าน; คำราชาศัพท์; บทเรียนการ์ตูน

Abstract

This research article the objective is to develop teaching materials for cartoon lessons in electronic books (e-books) and to develop a reading of royal vocabulary of Grade 5 students at Ban KhokSi Wittaya Serm School, Mueang District, Khon Kaen Province, Semester 2, Academic Year 2023, totaling 19 students, which were obtained through purposive sampling to have achievements passing the criterion of 80/80 results.

The results showed that: electronic books About royal vocabulary The design is suitable for students. Start by laying out the story, dividing the content, and arranging it from easy to difficult. Passed inspection by experts before being used for testing. Then use the results to improve. the final step is applied to a sample group. In terms of academic achievement of students who study with electronic books (e-books) on effective royal vocabulary, It has an efficiency of 45.79/88.42, which is higher than the assumption criteria of 80/80.

Keywords: Development of reading skills; Royal vocabulary; Cartoon lessons

1. บทนำ

จุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีความสุขและมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐาน การเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีความคิด สร้างสรรค์ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า สภาพปัญหา พบ ว่าหน่วยการเรียนรู้ที่ 10 เรื่องดังทิพย์ไข่มอย ในแผนการเรียนรู้ที่ 49 เรื่องราชาศัพท์นั้นว่ามีเนื้อหายากการอ่านคำราชาศัพท์ที่อ่านนั้นมีเนื้อหายาก นักเรียนอ่านแล้วไม่เข้าใจ นักเรียนจะไม่อยากอ่านต่อ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านโคกสีวิทยาเสริม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา 2566 นับว่ารายวิชาภาษาไทยมีค่าผลสัมฤทธิ์ที่ร้อยละ 44.49 อยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดคือร้อยละ 60 ดังนั้น ปัญหาการอ่านคำราชาศัพท์ที่พบในโรงเรียนบ้านโคกสีวิทยาเสริม คือนักเรียนขาดการอ่าน คำราชาศัพท์ และไม่เห็นคุณค่า ความสำคัญในการอ่านคำราชาศัพท์

จากผลสัมฤทธิ์ในการศึกษาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านโคกสีวิทยาเสริม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น นับว่านักเรียนยังขาดการฝึกทักษะการอ่าน การที่จะทำให้ นักเรียนอ่านคำได้ดีขึ้นโดยเฉพาะคำราชาศัพท์ โดยจะให้นักเรียนได้รับการอ่านคำราชาศัพท์

ที่แตกต่างจากเดิมโดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ จึงจะให้เกิดทักษะจนสามารถอ่านคำนั้นได้ นักเรียนควรได้รับการฝึกอ่านคำราชาศัพท์ ในรูปแบบใหม่ เช่น การฝึกอ่านจากหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เพราะว่าหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เป็นอย่างไร คืออย่างไร แก้ปัญหาได้ดีกว่าเดิมอย่างไร อิเล็กทรอนิกส์หรือ E-book จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถย้อนกลับเพื่อทบทวนบทเรียนได้ง่ายหากยังไม่เข้าใจ และสามารถเลือกเรียนได้ตามเวลาและสถานที่ที่ตนเองสะดวกหนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีสีสัน ภาพ และเสียง ทำผู้เรียนเกิดการตอบสนองอย่างรวดเร็วในการเรียนรู้และไม่เบื่อหน่าย

ผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทักษะทั้งสี่ที่ต้องฝึกควบคู่กันไป คือ ทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ทักษะที่เป็นปัญหามากที่สุดคือ ทักษะการอ่าน โดยเฉพาะคำที่นำมาฝึกทักษะการอ่านมากที่สุด คือ คำราชาศัพท์ ผู้วิจัยมองเห็นความสำคัญที่จะได้รับการแก้ไข จึงสร้างสื่อนวัตกรรมมาฝึกทักษะการอ่านคำราชาศัพท์ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยบทเรียนการดูในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ E-book ผู้เรียนให้เรียนภาษาไทยอย่างมีความสุข และครูได้พัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาสื่อการสอนบทเรียนการดูในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book)
2. เพื่อพัฒนาการอ่านคำราชาศัพท์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านโคกสีวิทยาเสริม อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น ให้มีผลสัมฤทธิ์ผ่านเกณฑ์ที่ 80/80

3. วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านโคกสีวิทยาเสริม อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1 ห้อง จำนวน 19 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ระยะเวลาในการศึกษา คือ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566

เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษา เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระการอ่านคำราชาศัพท์ โรงเรียนบ้านโคกสีวิทยาเสริม อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น

ขอบเขตด้านตัวแปร ประกอบด้วย ตัวแปรต้น ได้แก่ บทเรียนการดูเรื่องคำราชาศัพท์ และตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยดำเนินการทดลองตามขั้นตอนที่กำหนดไว้

นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนที่เรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) เรื่อง คำราชาศัพท์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ไปทดสอบเพื่อ

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผู้วิจัยนำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง (E-book) เรื่อง คำราชาศัพท์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สำหรับการจัดการเรียนการสอน ตั้งแต่ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่วางไว้

นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนมาทดสอบกับนักเรียนหลังจากเรียนครบทุก เรื่องของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง คำราชาศัพท์ เรียบร้อยแล้วนำผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน มาวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากเสร็จสิ้นการทดลองใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) เรื่อง คำราชาศัพท์ ผู้วิจัยได้แจกแบบประเมินความพึงพอใจใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม และเก็บคืนเพื่อนำไปสู่วิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ เป็นการสร้างและหาประสิทธิภาพของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเปรียบเทียบผลทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ แล้วนำผลข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ โดยได้แบ่งขั้นตอนการของ การวิเคราะห์ไว้ 2 ตอน ดังนี้ 1) การพัฒนาสื่อการสอน บทเรียนการดูในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) 2) การพัฒนาการอ่านคำราชาศัพท์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านโคกสัวิทยาเสริม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ให้มีผลสัมฤทธิ์ ผ่านเกณฑ์ ที่ 80/80

ตอนที่ 1 การพัฒนาสื่อการสอนบทเรียนการดูในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) เรื่อง คำราชาศัพท์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน มีการประเมินตามตารางดังนี้

ตารางที่ 1 เรื่อง คำราชาศัพท์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน มีการประเมินตามตารางดังนี้

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
ด้านเนื้อหาส่วนนำ			
1. การนำเข้าสู่บทเรียนมีความน่าสนใจ	4.67	0.58	มากที่สุด
2. บทเรียนมีการออกแบบให้ใช้ง่าย	4.33	0.58	มาก
3. การแจ้งวัตถุประสงค์ให้นักเรียนทราบ	4.33	0.58	มาก
รวมด้านเนื้อหาส่วนนำ	4.44	0.58	มาก

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
ด้านส่วนเนื้อหา			
4. เนื้อหาบทเรียนสอดคล้องกับจุดประสงค์	4.33	0.58	มาก
5. บทเรียนมีความง่ายเหมาะสมกับนักเรียน	4.33	0.58	มาก
6. การใช้ภาษาสามารถสื่อความหมายได้ชัดเจน	4.67	0.58	มากที่สุด
7. บทเรียนมีการยกตัวอย่างในปริมาณและโอกาสที่เหมาะสม	4.67	0.58	มากที่สุด
รวมด้านเนื้อหา	4.50	0.58	มาก
ด้านกราฟฟิกและการออกแบบ			
8. การออกแบบหน้าจอสวยงาม	4.33	0.58	มาก
9. รูปภาพประกอบสามารถสื่อความหมาย และมี ความ สอดคล้องกับเนื้อหา มีความชัดเจนให้รับรู้ได้	5.00	0.00	มากที่สุด
10. ตัวอักษรที่ใช้มีความเหมาะสม	4.33	0.58	มาก
11. เสียงประกอบ และเสียงบรรยายมีความเหมาะสม ชัดเจน	4.67	0.58	มากที่สุด
12. ความเหมาะสมของเวลาในการนำเสนอบทเรียน	4.33	0.58	มาก
13. บทเรียนมีการออกแบบทางเทคนิคที่ดี	4.00	0.00	มาก
14. บทเรียนใช้หลักของการออกแบบการสอนที่ดีเหมาะสม	4.33	0.58	มาก
15. การพัฒนาโปรแกรมมีความคิดสร้างสรรค์ใช้แนวคิดใหม่	4.67	0.58	มากที่สุด
รวมด้านกราฟฟิกและการออกแบบ	4.46	0.43	มาก
ด้านปฏิสัมพันธ์			
16. ความหลากหลายของรูปแบบ และการปฏิสัมพันธ์ระหว่าง นักเรียนกับบทเรียนมีความเหมาะสม	4.00	1.00	มาก
17. การเชื่อมโยงบทเรียนไปยังส่วนต่างๆ ถูกต้องเหมาะสม	4.00	1.00	มาก
18. การใช้งานง่ายไม่ซับซ้อน	4.33	0.58	มาก
รวมด้านปฏิสัมพันธ์	4.11	0.86	มาก
ค่าเฉลี่ย	4.14	0.56	มาก

จากตารางที่ 1 ผลพิจารณาประสิทธิภาพของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) เรื่อง คำราชาศัพท์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) เรื่อง คำราชาศัพท์ โดยเรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาค่าเฉลี่ยน้อย 3 อันดับ คือ อันดับ 1 ด้านส่วนเนื้อหา (มีค่าเฉลี่ย = 4.50) อันดับ 2 ด้านการออกแบบ (มีค่าเฉลี่ย = 4.46) ลำดับ 3 ด้านส่วนนำ (มีค่าเฉลี่ย = 4.44) สรุปโดยภาพรวมความพึงพอใจของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-book) เรื่อง คำราชาศัพท์ ค่าเฉลี่ยรวม เท่ากับ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ มีระดับความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ตอนที่ 2 การพัฒนาการอ่านคำราชาศัพท์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านโคกสัวิทยาเสริม อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น ให้มีผลสัมฤทธิ์ผ่านเกณฑ์ที่ 80/80

ตารางที่ 2 การพัฒนาการอ่านคำราชาศัพท์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านโคกสัวิทยาเสริม อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น

รายการ	คะแนนก่อนเรียน	คะแนนหลังเรียน
คะแนนรวมทั้งหมด	87	168
ค่าเฉลี่ย	4.57	8.84
ค่า S.D. ทั้งหมด	0.75	0.93
ร้อยละ	45.79	88.42

จากตารางที่ 2 หลังจากที่ทำให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียนและเรียนโดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง คำราชาศัพท์ ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น แล้วทำแบบทดสอบหลังเรียนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผลปรากฏว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์การพัฒนาการอ่านคำราชาศัพท์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านโคกสัวิทยาเสริม อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น ให้มีผลสัมฤทธิ์ผ่านเกณฑ์ที่ 80/80

จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	คะแนนค่าเฉลี่ยก่อนเรียน	ร้อยละ E_1	คะแนนค่าเฉลี่ยหลังเรียน	ร้อยละ E_2	ประสิทธิภาพ
19	10	4.57	45.79	8.84	88.42	45.79/88.42

จากตารางที่ 3 การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง คำราชาศัพท์ (กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ผู้วิจัยได้ทำการพัฒนามีประสิทธิภาพ

45.79/88.42 สอดคล้องกับมาตรฐาน 80/80 ที่ตั้งไว้ ดังนั้นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจึงมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ และสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอน

4. สรุปผลการวิจัย

1. การพัฒนาสื่อการสอนบทเรียนการคูณในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) เรื่อง คำราชาศัพท์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 นับว่าหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง คำราชาศัพท์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย มีค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพในภาพรวม เท่ากับ 4.14 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.56

2. การพัฒนาการอ่านคำราชาศัพท์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านโคกสีวิทยา เสริม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ให้มีผลสัมฤทธิ์ผ่านเกณฑ์ที่ 80/80 ผู้วิจัยได้ทำการพัฒนามีประสิทธิภาพ 45.79/88.42 สูงกว่าเกณฑ์สมมติฐาน 80/80 ที่ตั้งไว้ และมีประสิทธิภาพมากที่สุดการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ก่อนและหลังเรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) เรื่อง คำราชาศัพท์กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 4.57 และมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 8.84 เมื่อนำคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการที่ผู้วิจัยได้พัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) เรื่อง คำราชาศัพท์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สามารถสรุปและอภิปรายผลในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาสื่อการสอนบทเรียนการคูณในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) เรื่อง คำราชาศัพท์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง คำราชาศัพท์ มีการออกแบบให้เหมาะสมกับนักเรียน ผู้วิจัยได้ออกแบบโครงสร้างให้คล้ายกับหนังสือปกติซึ่งประกอบด้วย เนื้อหา แบบทดสอบ และอ้างอิงซึ่งทำให้ง่ายต่อการใช้งาน ใช้ตัวอักษรที่อ่านง่าย มีภาพ ประกอบ ที่สอดคล้องกับเนื้อหา ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ศึกษาวางแผนโครงเรื่อง แบ่งเนื้อหาเป็นตอน เรียงลำดับเนื้อหาจากง่ายไปยากให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องก่อนนำไปสู่ทดลองใช้ แล้วนำผลมาปรับปรุงแก้ไข และขั้นตอนสุดท้าย คือการนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ และปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองทำให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจเนื้อหาวิชามากยิ่งขึ้นจนสามารถตอบแบบทดสอบได้ผ่านเกณฑ์ การวิจัยในครั้งนี้ส่งผลดังนี้

1.1 หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) เรื่อง คำราชาศัพท์ (หมวดร่างกาย) กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นการเรียนที่สอดคล้องกับทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งนักเรียนแต่ละคนมีความสามารถเรียนรู้เร็วช้าแตกต่างกัน ดังนั้น หนังสืออิเล็กทรอนิกส์นี้จะช่วยให้นักเรียนรู้สึกพอใจ และไม่เกิดความกดดันขณะเรียนเมื่อเรียนไม่ทันเพื่อนคนอื่น ทำให้นักเรียนรู้สึกไม่เครียดในระหว่างที่เรียน จึงส่งผลให้นักเรียนมีประสิทธิภาพในการเรียนสูงขึ้น

1.2 หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) เรื่อง คำราชาศัพท์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นสื่อการเรียนที่มีลักษณะเป็นแบบมัลติมีเดีย มีการนำเสนอเนื้อหาโดยใช้ข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว วิดีทัศน์ เสียงบรรยาย

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนที่เรียนด้วย หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) เรื่อง คำราชาศัพท์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สูงกว่าก่อนเรียน เนื่องมาจากการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่สร้างขึ้น มีการออกแบบการจัดลำดับเนื้อหาจาก ง่ายไปหายาก มีแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ สามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เป็นสื่อการสอนที่ทำให้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง และได้ผ่านการทดลองหาประสิทธิภาพและแก้ไขปรับปรุง อย่างถูกต้องตามเกณฑ์มาตรฐาน มีประสิทธิภาพ 45.79/88.42 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์สมมติฐาน 80/80 ที่ตั้งไว้

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ครูผู้สอนควรให้ นักเรียนได้ เข้าไปใช้ คอมพิวเตอร์ในการเรียนรู้ สืบตลอดเวลาไม่ควรจำกัดเวลาในการเรียน

1.2 ผลการพัฒนาครั้งนี้จะเห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้สื่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ สามารถพัฒนาการเรียนรู้ ของนักเรียนได้ ซึ่งครูสามารถนำไปสู่ปรับใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในเรื่องอื่นๆ ได้ตามความเหมาะสมของเนื้อหา

1.3 สำหรับครูผู้สอนที่ไม่มีความถนัดในการพัฒนาสื่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ แต่มีความประสงค์ที่จะใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สามารถให้นักเรียนชั้นอื่นร่วมรับฟังและชมสื่อไปพร้อม กันได้

1.4 ในสถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีการนำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้มากขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนให้เกิดการเรียนรู้ และพัฒนาให้ครูผู้สอนสามารถใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้เพิ่มมากขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร จันทะกล. (2564). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านและการเขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการอ่านและการเขียนจากภาพ. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานคร.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กั้ววล เทียนกันท์เทศน์. (2540). การวัดและการวิเคราะห์การประเมินทางการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- เกษม สาหร่ายทิพย์. (2543). ระเบียบวิธีวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นครสวรรค์: นิวเสรินทร์.
- จุฑามาศ ศรีใจ และอ้อมจิต แป้นศรี. (2565). การพัฒนาทักษะการอ่านคำพื้นฐานภาษาไทย โดยใช้บทเรียนการดูร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- ธัญญาตล อุปชิตกุล. (2559). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-books) เรื่อง หลักภาษาและการใช้ภาษา รายวิชาภาษาไทยพื้นฐาน (ท31102) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- ศุภณิจ ครองยุทธ. (2563). การพัฒนาทักษะการใช้คำราชาศัพท์. วิชาภาษาไทยของนักเรียนมัธยมศึกษา ปีที่ 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย.

แนวทางการพัฒนาการสอนสังคมศึกษาตามแนวพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21 Guidelines for The Development of Social Studies Teaching in Accordance with Buddhist Principles in the 21st Century

พระโอ้ คณฐลีโลวราศัย, พระดิเรก กิตตินาโค (เฮงสว่าง), พระลิขิต ปริบุญโญ (เลี่ยมเพ็ชรรัตน์) และวิทยา ทองดี

Phra Ao Gandhasilo (Warasai), Phra Direk Kittinako (Hengsawang),

Phra Likhit Paripunno (Liampetcharat) and Vitthaya Thongdee

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: 25221oh@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 เกิดขึ้นในยุคที่โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ด้วยนวัตกรรมทางเทคโนโลยี การเคลื่อนไหวของสังคม และความเชื่อมโยงที่กว้างขวางของทุกๆ มุมโลก ระบบการศึกษแบบเดิมที่เน้นความรู้ไม่อาจพัฒนาคนให้มีคุณภาพโดยรอบด้านได้ การจัดการศึกษาและการจัดการเรียนรู้จึงต้องเปลี่ยนแปลงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ คนที่มีความรู้และทักษะในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ เท่านั้นจึงจะประสบผลสำเร็จ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้จึงจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยน และต้องมีการพัฒนาครูและผู้เรียนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต การศึกษาในปัจจุบันไม่เพียงเกี่ยวข้องกับการสอนและเรียนรู้เท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกที่สำคัญในการเตรียมความพร้อมและสร้างนวัตกรรมที่จะนำไปสู่อนาคต ทั้งนี้เพื่อต้องการการศึกษาที่ตอบสนองต่อทักษะและความรู้ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ไม่เพียงเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง แต่ยังต้องเพิ่มความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหาทางสังคม และทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต การพัฒนาการสอนสังคมศึกษาตามแนวพุทธในศตวรรษที่ 21 เน้นที่จะสร้างนักเรียนที่มีคุณค่าทางศีลธรรม มีทักษะชีวิต คิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ เข้าใจสังคม การสอนนี้ไม่เพียงแต่เน้นทักษะทางการทำงาน แต่ยังเน้นที่จะสร้างความตระหนักในการให้บริการและเป็นผู้รับผิดชอบต่อสังคม

คำสำคัญ: การพัฒนา; การสอนสังคมศึกษา; การสอนตามแนวพุทธศาสนา

Abstract

Education in the 21st century is occurring in an era of rapid global transformation driven by technological innovation, societal dynamics, and widespread global connectivity. The traditional education system, which primarily emphasizes knowledge, is insufficient to develop individuals comprehensively in the face of these swift changes. Education management and learning strategies must undergo inevitable changes. Success can only be achieved by individuals who possess the knowledge and skills to continuously adapt to ongoing changes and adjust to new situations. Therefore, learning management requires adaptation and the continuous development of both teachers and students to stay abreast of future changes in the world. Education today is not only about teaching and learning, but it is also a crucial mechanism for preparing and fostering innovation that will shape the future. Furthermore, this is aimed at an education that responds to skills and knowledge aligned with the changing world, not just to the continuously evolving technology. However, it also requires fostering creative thinking, addressing social issues, and acquiring essential life skills. The development of social studies education following Buddhist principles in the 21st century emphasizes the creation of students with moral values, life skills, analytical thinking, creativity, and a deep understanding of society. This teaching approach not only emphasizes workplace skills but also focuses on creating awareness of service and responsibility to society.

Keywords: Development; Teaching Social Studies; Teaching in accordance with Buddhist principles

1. บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข ในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัตประเทศต่างๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก

ควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศในส่วนของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 เป็นแผนที่วางกรอบเป้าหมายและ ทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ โดยมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาค ในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนาคนให้มีสมรรถนะ ในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ แนวคิดการจัดการศึกษา ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ยึดหลักสำคัญในการจัดการศึกษาประกอบด้วย หลักการจัดการ ศึกษาเพื่อ ปวงชน (Education for All) หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียม และทั่วถึง (Inclusive Education) หลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) และหลักการมีส่วนร่วมของสังคม (All For Education) อีกทั้งยึดตามเป้าหมาย การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs 2030) ประเด็นภายในประเทศ (Local Issues) อาทิ คุณภาพของคนช่วงวัย การเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง ประชากรของประเทศ ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ และวิกฤติด้านสิ่งแวดล้อม โดยนำ ยุทธศาสตร์ชาติมาเป็นกรอบความคิดสำคัญในการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

วิสัยทัศน์ : คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 (สำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะ ทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้อง กับบทบาทของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ ชาติ เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือ ผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำประเทศไทย ก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และความเหลื่อมล้ำ ภายในประเทศลดลง (สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา, 2560)

การศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญในการสร้างรากฐานด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สังคมจึงต้อง คาดหวังว่า”การศึกษาไทยต้องมีคุณภาพ”คุณภาพการศึกษาที่ดีย่อมเกิดจากการสอนที่เน้นกระบวนการ เรียนรู้มากกว่าการให้ท่องจำ ผู้เรียนต้องเรียนรู้แบบActive Learning การจัดการศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพเกิดสมรรถนะและทักษะให้เป็นสังคมแห่งการ เรียนรู้ รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม สามารถเรียนรู้การดำรงชีวิตอยู่ในสังคม และการอยู่ร่วมกับ บุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข มีกระบวนการเรียนรู้ที่ถูกต้องสอดคล้องกับทักษะชีวิต โดยบูรณาการการสอนตาม หลักการทางพระพุทธศาสนา3 ประการคือ (1) การเรียนรู้ต้องเริ่มต้นที่ตนเอง (Self Learning) คือสอน ให้เกิด ฉันทะ เกิดวิริยะ เกิดจิตตะ และเกิดวิมังสา (2) การเรียนรู้ต้องควบคู่กับการปฏิบัติ (Learning by

Doing) คือ ต้องการให้ผู้เรียนเกิดปัญญา ความรู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งทั้งปวง และ (3) การเรียนรู้ต้องควบคู่กับความสนุกสนาน (Enjoy Learning) ผู้เรียนมีความสุขที่ได้หลุดพ้นจากความไม่รู้ เช่นการใช้วิธีเล่นเป็นเรียน (Play Way: Playing is Learning) หรือ การให้ลงมือปฏิบัติจริง เป็นต้น

2. ความสำคัญของวิชาสังคมศึกษา

ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดองค์ความรู้ ทักษะและคุณลักษณะสำคัญที่เป็นจุดเน้นในการพัฒนาผู้เรียน คือ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม การอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข การเป็นพลเมืองที่ดี ศรัทธาในหลักธรรมของศาสนา การเห็นคุณค่าของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมความรักชาติและความภูมิใจในความเป็นคนไทย ดังนั้น การจัดการศึกษาสังคมศึกษาจึงมีความสำคัญในด้านการพัฒนาคุณลักษณะต่างๆของผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี มีเหตุผลด้วย กุศลจิต คิดสร้างสรรค์มั่นในคุณธรรม และยังเป็นกลุ่มวิชามุ่งพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้การดำรงชีวิตในสังคมและอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข ปรับตัวกับเข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีความเหมาะสม สมดุลและยั่งยืน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยได้กำหนดสาระต่างๆไว้ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) (1) ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงามพัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม (2) หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปณิธานค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก (3) เศรษฐศาสตร์ การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน (4) ประวัติศาสตร์ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก และ (5) ภูมิศาสตร์ ลักษณะของโลกทางกายภาพ ลักษณะทาง

กายภาพ แหล่งทรัพยากร และภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่างๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่างๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

วิชาสังคมศึกษาเป็นรายวิชาที่ต้องการให้ผู้เรียน หรือผู้ที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว จึงมีการกำหนดเป้าหมายการศึกษาในวิชาสังคมศึกษาเอาไว้หลายประการดังนี้ (ลาวัลย์ วิทยายุทธกุล, 2533) 1) เป็นกระบวนการถ่ายทอดมรดกทางสังคม (Socialization) เป็นกระบวนการถ่ายทอดมรดกทางสังคม กล่าวคือ ต้องการให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ ทางสังคม ได้แก่ การเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่มีต่อมนุษย์ การ จัดระบบขององค์การต่างๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ฯลฯ 2) การนำความรู้ไปแก้ไขปัญหาวีชีวิตประจำวัน การนำความรู้ไปแก้ไขปัญหาวีชีวิตประจำวัน กล่าวคือ การมุ่งศึกษาให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ต่างๆ ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม การปรุงแต่งชีวิตให้ดีขึ้น การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การปฏิบัติตามกฎหมาย บ้านเมือง ฯลฯ 3) เป็นการพัฒนาทักษะ ค่านิยม เจตคติเป็นการพัฒนาทักษะ ค่านิยม เจตคติ กล่าวคือ มุ่งฝึกฝนให้เยาวชนมีค่านิยมที่ดี เจตคติที่ดี มีความซาบซึ้งในศิลปวัฒนธรรม และเต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมของสังคม สร้างสรรค์ให้เป็นสังคมที่มีคุณค่า และการดำรงตนอยู่ในสังคมได้ อย่างผาสุก 4) เป็นการศึกษาให้เป็นพลเมืองที่ดีเป็นการศึกษาให้เป็นพลเมืองที่ดีตามระบอบประชาธิปไตย ให้มีความเข้าใจระบบการเมือง การปกครอง รู้จักสิทธิและหน้าที่ มีบทบาทการเมือง ยึดหลักประชาธิปไตยในการดำรงชีพเข้าร่วม กิจกรรมของสังคมได้ช่วยกันพัฒนาประเทศหรือสังคมที่ตนอยู่อาศัยให้เจริญก้าวหน้า 5) ฝึกให้เป็นคนมีนิสัยใฝ่รู้ฝึกให้เป็นคนมีนิสัยใฝ่รู้ กล่าวคือ มีความกระตือรือร้นที่จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมติดตามข่าวสาร และสถานการณ์รอบๆ ตัว เพื่อให้เป็นคนทันต่อเหตุการณ์ และทันโลก สามารถวิเคราะห์ ข่าวสาร และสถานการณ์ได้ถูกต้อง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปแก้ไขปัญหาวีชีวิตประจำวัน

3. แนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

การจัดการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 จะต้องเชื่อมโยงกับกระบวนการทางสังคม ระบบ เศรษฐกิจ ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และต้องสอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ต่อเนื่อง ระบบการศึกษาแบบเดิมที่ เน้นความรู้ไม่อาจพัฒนาคนให้มีคุณภาพโดยรอบด้านได้ การจัดการศึกษาและการจัดการเรียนรู้จึงต้อง เปลี่ยนแปลงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ คนที่มีความรู้และทักษะในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อย่างต่อเนื่อง และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ เท่านั้นจึงจะประสบผลสำเร็จ ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จึงจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยน และต้องมีการพัฒนาครูและผู้เรียนให้ทันต่อการ เปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต ซึ่งจากกรอบความคิดของภาคีเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 สรุปคุณลักษณะที่สำคัญของคนในศตวรรษที่ 21 ที่ควรจะ

ได้รับการพัฒนา 3 ด้านดังนี้ 1) ด้านความรู้ ความรู้ที่ควรพัฒนาคนในศตวรรษที่ 21 คือ จิตสำนึกต่อโลก การเงินเศรษฐกิจ ธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการ ความเป็นพลเมือง วัฒนธรรมมนุษย์และโลกทางกายภาพ และโลกธรรมชาติ สุขภาพและสวัสดิภาพ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ความรู้ พื้นฐานเชิงทัศนภาพ (visual literacy) ความรู้พื้นฐานทางข้อมูลข่าวสาร ความรู้พื้นฐาน ทางพหุวัฒนธรรม (multicultural literacy) และความรู้พื้นฐานในเรื่องปริมาณ 2) ด้านทักษะการเรียนรู้และการคิด ทักษะการเรียนรู้และการคิดที่ควรพัฒนาคนในศตวรรษที่ 23 คือ ความอยากรู้/จิตแห่งวิทยาการ (Disciplined mind) การคิดระดับสูง การคิดเชิงวิพากษ์ ทักษะการแก้ปัญหา จัดการและแก้ไขความขัดแย้ง ทักษะการสังเคราะห์ (Synthesizing mind) ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์และผลิตนวัตกรรม ทักษะการทำงานเป็นทีม/การทำงานร่วมกัน/ การสร้าง เครือข่าย ทักษะปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล/การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ทักษะการเรียนรู้ตามบริบท ทักษะด้านไอซีที ทักษะการใช้วิธีการเรียนรู้ ทักษะการใช้ข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร ทักษะการตั้งคำถามและการวิเคราะห์ ทักษะการหาแนวโน้มและคาดการณ์ความเป็นไปได้และทักษะการรู้คิด 3) ด้านทักษะชีวิต ทักษะชีวิตที่ควรพัฒนาในศตวรรษที่ 21 คือ ความเป็นผู้นำ ความสามารถในการปรับตัว การใช้เหตุผลที่ดี ความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม และในฐานะพลเมือง การเข้าถึงคน/การเจรจา การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น ความสามารถในการชี้แนะตนเอง ความกล้าเสี่ยง การจัดการ ความซับซ้อน การรู้จักเพิ่มพูนประสิทธิภาพของตนเอง ความสามารถในการ สื่อสารแบบโต้ตอบ/การโต้ตอบโดยอิสระ การมีส่วนร่วมในฐานะพลเมือง ในระดับท้องถิ่นและโลก ความเป็นพลเมืองดิจิทัล (digital citizenship) จิตแห่งความเคารพ (Respectful mind) และจิต แห่งจริยธรรม (Ethical mind)

แผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3Rs 8Cs) ประกอบด้วย ทักษะและคุณลักษณะต่อไปนี้ 3Rs ได้แก่ การอ่านออก (Reading) การเขียนได้ (Writing) และการคิดเลขเป็น (Arithmetics) 8Cs ได้แก่ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross-cultural Understanding) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information and Media Literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) และความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

4. แนวทางการสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21

การสอนสังคมศึกษากับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิต เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติจริงทุกขั้นตอน จนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งหลักในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีหลักการที่สำคัญ คือ (1) ให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการแสวงหาข้อมูล ศึกษาทำความเข้าใจ คิดวิเคราะห์ ตีความ แปลความ สร้างความหมายแก่ตนเอง สังเคราะห์ข้อมูล สรุปข้อความรู้ได้ (2) ให้ผู้เรียนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ให้มากที่สุด (3) ให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และได้เรียนรู้จากกันและกัน ได้แลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ ความคิด และประสบการณ์แก่กันและกันให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ (4) ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ “กระบวนการ” ควบคู่ไปกับ “ผลงาน/ข้อความรู้ที่สรุปได้” และ (5) ให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตจริง ซึ่งแนวความคิดในการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในการเรียนรู้ โดยผสมผสานแนวคิดทางการของนักการศึกษาชาวตะวันตกเข้ากับแนวคิดในทางพระพุทธศาสนา โดยสรุปเป็นหลักการได้ 3 ประการ คือ 1) การเรียนรู้ต้องเริ่มต้นที่ตนเอง (Self Learning) จุดมุ่งหมายของการศึกษาตามแนวคิดของ เบ็น เอ็ม แฮริส (Ben M. Haris) มีอยู่ 4 ประการ คือ “KUSA” (คุซ่า) ได้แก่ (1) การถ่ายทอดความรู้ (Knowledge Transmission) (2) พัฒนาความเข้าใจ (Improve Understanding) (3) ให้ทักษะ (Skill Development) (4) เปลี่ยนแปลงเจตคติ (Changing Value Attitude) มีคำถามที่น่าคิดอยู่ว่า จุดมุ่งหมายในข้อใดมีความสำคัญต่อผู้เรียนมากที่สุดคำตอบคือ การเปลี่ยนแปลงเจตคติของผู้เรียน ด้วยความเชื่อในทางพระพุทธศาสนาใช้คำว่า สอนให้เกิด ฉันทะ คือความรู้สึกรักในสิ่งที่เรียน เพราะถ้าเขามีฉันทะจะเกิดวิริยะ คือ ความเพียรพยายามที่จะแสวงหาความรู้เพิ่มเติม เกิดจิตตะ คือความเอาใจใส่ไม่ทอดทิ้งการเรียน และ เกิดวิมังสา คือ การตรวจสอบตนเองเพื่อปรับปรุงการเรียนให้ดีขึ้นอยู่เสมอ ดังนั้น ถ้าครูสามารถสอนให้นักเรียนเกิดเจตคติที่ดี หรือมีฉันทะในการเรียนได้ นักเรียนก็จะแสวงหาความรู้ (Knowledge) เพื่อพัฒนาความเข้าใจ (Understanding) และฝึกฝนให้มีทักษะ (Skill) ตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาอย่างครบถ้วน (บุรชัย ศิริมหาสาร, 2545)

การเรียนรู้ต้องควบคู่กับการปฏิบัติ (Learning by Doing) การเรียนรู้ต้องควบคู่กับการปฏิบัติ นั้นถ้าจะเปรียบเทียบจุดมุ่งหมายทางการศึกษาของเบ็น เอ็ม แฮริส (Ben M. Haris) กับจุดมุ่งหมายของการศึกษาในพระพุทธศาสนา จะพบข้อความรู้ที่น่าสนใจ อันจะนำไปสู่กระบวนการพัฒนาการเรียนรู้และกระบวนการสอนของครูที่สามารถดึงเอาศักยภาพของผู้เรียนออกมาเพื่อพัฒนาความเจริญงอกงาม จุดมุ่งหมายของการศึกษาในพระพุทธศาสนา คือ ต้องการให้ผู้เรียนเกิดปัญญา คือ ความรู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งทั้งปวง ได้แก่ รู้จักทุกข์ (ปัญหา) รู้สาเหตุของปัญหา (สมุทัย) รู้วิธีแก้ปัญา (นิโรธ) และรู้ถึงผลที่จะเกิดขึ้น เมื่อใช้วิธีแก้ปัญาด้วยวิธีนั้นๆ (มรรค) ปัญญาที่ว่านี้มี 3 ประการ ได้แก่ สุตมยปัญญา คือ ปัญญาที่ได้จากการฟังหรือการอ่าน จินตมยปัญญา คือ ปัญญาที่ได้จากการนำเรื่องที่ฟังหรือเรื่องที่อ่านมาคิดพิจารณาจนมีความรู้ลึก

ซึ่งแตกฉานในเรื่องนั้นมากขึ้น และ ภาวนามยปัญญา คือ ปัญญาที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติจริง หลังจากที่ได้ฟังได้อ่าน หรือได้ใคร่ครวญแล้ว (Learning by Doing) ซึ่งเป็นปัญญาสูงสุดในพระพุทธศาสนา 3) การเรียนรู้ต้องควบคู่กับความสนุกสนาน (Enjoy Learning) อับราฮัม ลินคอล์น อดีตประธานาธิบดีของประเทศสหรัฐอเมริกา เคยกล่าวไว้ว่า “ทุกคนต้องเรียนรู้และต้องการความสนุกสนานจากการเรียนรู้ ไม่ว่าเขาจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่” ทำให้ไม่เบื่อหน่ายและเกิดเจตคติที่ดี หรือมีฉันทะ ความพอใจต่อการเรียน ความสนุกสนานมิได้หมายถึง การสร้างความตลกขบขันหรือทำให้ผู้เรียนหัวเราะอย่างมีความสุขเท่านั้นแต่หมายรวมถึงบทเรียนนั้นมีความน่าสนใจ ผู้เรียนมีความสุขที่ได้หลุดพ้นจากความไม่รู้ เช่นกับพระพุทธเจ้าที่ได้เสวยวิมุตติสุข การทำให้เด็กชอบในวิชาที่เรียนนั้น มีหลายวิธี เช่น การใช้วิธีเล่นเป็นเรียน (Play Way: Playing is Learning)

นอกจากนี้แล้ว การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการเน้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติที่นำเสนอประกอบด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 6 วิธี คือ (1) การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning) (2) การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-based Learning) (3) วิธีการสอนเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning : PL) (4) การสอนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Action-based Learning) (5) การสอนการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Learning) และ (6) วิธีการสอนแบบ Brian-based Learning : การใช้สมองเป็นฐานในการเรียนรู้ (BBL)

5. การสอนสังคมศึกษาตามแนวทางพระพุทธศาสนา

พระพุทธเจ้าทรงมีวิธีการสอนอันชาญฉลาด เมื่อพระองค์ทรงแสดงพระธรรม เทศนาจนจบลงมักมีผู้สรรเสริญพระธรรมเทศนาเสมอว่า แจ่มแจ้งจริงพระองค์ ผู้เจริญแจ่มแจ้งจริง พระธรรมเทศนาของพระองค์เหมือนหงายของที่คว่ำ เปิดของที่ปิด บอกทางแก่คนหลงทาง ส่องประทีปในเมืองให้คนที่มีจักขุเห็นรูป พระองค์ทรงใช้วิธีการสอนที่หลากหลายตามแต่ระดับสติปัญญาของผู้เรียน และในการสอนแต่ละครั้งพระพุทธเจ้าทรงคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล พุทธวิธีการสอน วิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงสอนพุทธบริษัท คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา การนำเอาหลักคำสอนและวิธีการสอนของพระพุทธเจ้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอน จึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่ง

พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนพุทธสาวก พุทธะสาวิกา โดยใช้วิธีการต่างๆ ที่หลากหลาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของบุคคลที่จะรับการเทศนาสั่งสอน เนื่องจากแต่ละบุคคลนั้นมีความแตกต่างกันซึ่งวิธีการสอนของพระพุทธเจ้าองค์มีลักษณะ ดังนี้ 1) อิทธิปาฏิหาริย์ เป็นการสอนที่อาศัยความสามารถพิเศษเฉพาะตัวของผู้สอนจะใช้กับผู้ที่ยังดิ้นรนดิ้นรนหรือมีมิจฉาทิฐิ เพื่อปราบให้สยบยอมรับฟัง เช่นการสอนองคุลีมาลด้วยการสอนแบบที่อิทธิปาฏิหาริย์ให้วิ่งตามไม่ทันจนต้องตะโกนว่าหยุดก่อนสมณะ 2) อาเทศนาปาฏิหาริย์ คือการตกใจ หายใจ จากสภาพจิตของบุคคลโดยพูดเป็นคำสั้นสั้นที่กินใจประทับใจช่วยกันขยาย

ปรีศนาธรรมเช่นบอกองค์ลีมาว่า”เราหยุดแล้วแต่ท่านยังไม่หยุด”นอกจากนี้ยังเป็นการสอนที่ไม่พูดจะ
ใช้กับคนที่ไม่ว่าง และ 3) อนุศาสน์ปาฏิหาริย์ เป็นการกระทำที่พระพุทธเจ้าทรงใช้มากที่สุดและได้ผล
มากที่สุดแม้จะใช้วิธีที่ 1 ถึง 2 แต่ต้องใช้วิธีที่ 3 ด้วยทุกครั้ง เพราะเป็นการแสดงเหตุผล ที่หลากหลายด้วย
วิธีการต่างๆ เช่น การบรรยาย การสนทนาการตอบปัญหา การใช้โยนิโสมนสิการเล่าเรื่องประกอบและ
อุปมาอุปไมย

พุทธวิธีสอนนี้มีผู้รวบรวมไว้หลายวิธี เช่น พุทธทาสภิกขุ กล่าวว่าพระพุทธองค์ทรงพูดด้วยปาก
ทำให้อยู่ให้เห็น พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) เขียนไว้ในพุทธะวิธีในการสอน ดังนี้ 1) การสอนแบบ
บรรยาย มีวิธีการสอนดังนี้ 1) ขึ้นเสนอหลักการหรือข้อเท็จจริง เช่น เรื่องการสอนเบญจศีลเบญจธรรม ผู้
สอนจะอธิบายข้อใดวัน 5 ข้อและข้อปฏิบัติห้าข้อพร้อมเสนอข้อประกอบในแต่ละข้อ 2) ขึ้นซักไซ้ไล่เรียง
ผู้สอนจะสนทนากับผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ หาเหตุผลว่าเหตุผลใดจึงต้องงดเว้น (ศีล 5) และเหตุ
ใดจึงต้องปฏิบัติตาม (ธรรม 5) ผู้สอนที่นำเหตุผลไปสู่การยอมรับว่าข้อ 1 เป็นการปลูกเมตตาจิตใน สรรพ
สัตว์ เป็นต้น 3) ท่านสรุปใจความสำคัญเป็นขั้นที่ผู้สอน 2) การสอนแบบไตรสิกขา คือ การสอนที่ผ่าน
กระบวนการ 3 ขั้นตอนของศีล สมาธิ ปัญญา 1) อธิศีลสิกขาคือการควบคุมกาย วาจา ใจให้คิดดีทำดี พูด
ดี 2) อธิจิตสิกขา คือการฝึกอบรมจิตให้มั่นคงแน่วแน่จดจ่อปลอดโปร่งตั้งใจที่จะรับรู้สิ่งที่ดี 3) อธิปัญญา
สิกขา คือคือการฝึกอบรมให้เกิดความรู้ที่สูงขึ้น เริ่มจากความเห็นถูก ความคิดถูกวิธีการสอนนี้ ผู้สอนนำ
กระบวนการไตรสิกขาไปฝึกให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน โดยใช้ร่วมกันกับวิธีสอนอื่นๆ เช่นขณะสอนแบบบรรยาย
ผู้สอนก็ควบคุมให้ผู้เรียนสำรวมกาย วาจา ใจ ให้ตั้งใจและบันทึกซักถามให้เกิดปัญญา 3) วิธีสอนแบบธรรม
สากัจฉา คือวิธีสอนที่ใช้หลักการสนทนาเป็นสำคัญ เป็นการสนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และอภิปราย
ร่วมกัน วิธีการสอนแบบธรรมสากัจฉาเป็นวิธีการสอนที่พระพุทธเจ้าทรงใช้บ่อยวิธีหนึ่ง พระพุทธเจ้ามัก
ทรงใช้ถามนำคู่สนทนาเข้าสู่ความเข้าใจธรรม ส่งเสริมให้มีการสนทนาธรรมกันในหมู่สาวก วิธีการสอนแบบ
ธรรมสากัจฉานี้ ได้มีนักวิชาการได้นำไปใช้สอนกับนักเรียน โดยกำหนดขั้นตอนให้เหมาะสมกับการเรียนรู้
ของนักเรียน 4) วิธีสอนแบบอริยสัจ 4 มีกระบวนการสอน 4 ขั้นตอน ได้แก่ การกำหนดปัญหา (ทุกข์) การ
ตั้งสมมุติฐานของปัญหา (สมุทัย) การทดลองเก็บข้อมูลทำให้แจ้งด้วยตนเอง (นิโรธ) และขั้นวิเคราะห์ข้อมูล
สรุปผล (มรรค) 1) กำหนดปัญหา ทุกข์เพราะมีอายตนะจริงหรือ 2) สาเหตุปัญหา ตามกระทบรูป ทำให้เกิด
ทุกข์ 3) ทดลองเก็บข้อมูล นำเสนอภาพให้นักเรียนดูหลายภาพ ทั้งน่าดูและไม่น่าดู 4) วิเคราะห์ข้อมูล
การกระทบทำให้เกิดการปรุงแต่ง ตามกระทบรูป บางครั้งเป็นทุกข์ บางครั้งเป็นสุข สรุปผล ตามกระทบรูป
ที่ไม่ปรารถนาเท่านั้นจะเกิดทุกข์ 5) วิธีสอนแบบปุจฉา-วิสัชนา วิธีการสอนแบบนี้จะมีปรากฏในพระ
ไตรปิฎกจำนวนมาก คือเป็นลักษณะถามตอบระหว่างผู้สอน ผู้เรียน ผู้สอนไม่ต้องตอบคำถามเอง แต่ผู้สอน
จะกระตุ้นเร้าด้วยคำถามให้ผู้เรียนช่วยกันหาคำตอบ ผู้เรียนจะเกิดปัญญาด้วยตัวเอง 6) วิธีสอนแบบเบญจ
ขันธ์ มี 5 ขั้นตอนโดยมีต้นแบบจากรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณเป็นตัวกำหนด มี 1) ขึ้นกำหนด

และเสนอสิ่งเร้า (รูป เกิดผัสสะ) 2) ขั้นรับรู้ (เวทนา) รับรู้จากผัสสะและควบคุมให้ถูกต้อง 3) ขั้นวิเคราะห์ (สัญญา) แยกแยะว่ามีอะไรเกิดขึ้นมีผลอย่างไร 4) ขั้นตัดสินใจความดีงาม (สังขาร) การที่ผู้เรียนตอบรับอย่างสร้างสรรค์ 5) ขั้นการเกิดอุปนิสัย (วิญญาน) ขั้นรู้แจ้งโดยสร้างสถานการณ์ให้คิด และตัดสินใจจากสถานการณ์นั้นได้ถูกต้อง 7) วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน เป็นวิธีสอนที่เน้นกระบวนการหาความจริงด้วยการตั้งคำถามเพื่อนำไปสู่แนวทางในการหาคำตอบมี 5 ขั้นตอน 1) การเห็นปัญหาและการวิเคราะห์ปัญหา 2) การเสนอเหตุแห่งปัญหาในรูปของการตั้งสมมุติฐาน 3) การเก็บรวบรวมข้อมูล 4) การทดลอง/ทดสอบสมมุติฐานด้วยข้อมูล และ 5) การสรุปผล

ลีลาการสอนของพระพุทธเจ้า จากการศึกษาหลักการสอนและวิธีสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว (คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555) พบว่า พระพุทธเจ้าทรงใช้วิธีการสอนอยู่ 2 ลักษณะใหญ่ๆ ได้แก่ (1) ศิลปะวิธีสอนหรือลีลาการสอน (2) กลวิธีสอนและอุบายประกอบการสอน ซึ่งวิธีการสอนทั้งสองลักษณะดังกล่าว อธิบายได้ดังนี้ เมื่อมองในภาพรวมแล้ว การสอนของพระพุทธเจ้าในแต่ละครั้ง จะทรงมีลีลาการสอนที่เรียกว่าศิลปะวิธีหรือวาทศิลป์ อันหมายถึงการสอนที่ทำให้ผู้ฟังได้รับรสมี 4 คุณลักษณะ ดังนี้ ลีลาที่ 1 สันทสนา อธิบายให้เห็นชั้นเจนแจ่มแจ้ง เหมือนจูงมือไปดูให้เห็นกับตาหรือจริงด้วยใจเหมือนตาเห็น พระพุทธเจ้าเมื่อจะทรงสอนอะไร พระองค์ก็จะทรงชี้แจง จำแนก แยกแยะ อธิบาย และแสดงเหตุผลชัดเจนจนผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้งเห็นจริงเห็นจัง คล้ายกับว่าเห็นด้วยตา ลีลาที่ 2 สมาทปนา ชักจูงใจให้เห็นจริง ชวนให้คล้อยตาม จนต้องยอมรับและนำไปปฏิบัติก็จะทรงแนะนำหรืออธิบายให้ผู้ฟังซาบซึ้งในคุณค่า ให้มองเห็นความสำคัญที่จะต้องฝึกฝนหรือนำไปปฏิบัติ ลีลาที่ 3 สมุตเตชนา เร้าใจให้แกว่งกล้า บังเกิดกำลังใจ ปลุกให้มีอุตสาหะเข้มแข็งมั่นใจว่าจะทำให้สำเร็จได้ ไม่หวั่นระย่อต่อความเหนื่อยยากสอนเร้าให้ผู้ฟังมีความกล้าหาญในการปฏิบัติตาม เมื่อทรงชี้แจงให้ผู้ฟังเข้าใจได้ชัดเจนจนอยากจะทำนำไปปฏิบัติแล้วพระองค์ก็จะทรงปลุกเร้าใจให้เขากระตือรือร้นเกิดความอุตสาหะมีกำลังใจที่จะปฏิบัติให้เกิดผลให้จงได้ ลีลาที่ 4 สัมปหังสนา ขโลมใจให้เข้มขึ้น ร่าเริง เบิกบาน ฟังไม่เบื่อ และเปี่ยมด้วยความหวัง เพราะมองเห็นคุณประโยชน์ที่ตนจะพึงได้รับจากการปฏิบัตินั้น พระพุทธเจ้านอกจากจะทรงยึดหลักการสอนให้ผู้ฟังเข้าใจในเหตุซาบซึ้งในคุณค่าและปลุกเร้าให้อาจหาญแกว่งกล้าแล้วพระองค์ยังทรงสอนให้เขาเกิดความเข้มแข็งเบิกบานไม่เหนื่อยหน่ายหรือท้อแท้ ให้มีความหวังในผลของการที่ได้ปฏิบัติตาม

6. สรุป

แนวทางการพัฒนาการสอนสังคมศึกษาตามแนวพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21 นั้น เป้าหมายหลักของการพัฒนาบทบาทครูและผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างทั่วถึง เสมอภาคและมีคุณภาพ เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ การสอนควรเน้นการพัฒนาจริยธรรมและจิตใจที่ดีตามหลักการของพุทธศาสนา เช่น

การสอนให้เข้าใจและปฏิบัติตามพระพุทธศาสนา เพื่อให้นักเรียนสามารถพัฒนาตัวเองเป็นบุคคลที่มีคุณธรรมและอยู่ในทางที่ถูกต้อง ครูควรมีทักษะและคุณลักษณะที่ดีเพื่อรองรับการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้หรือการสอนแนวใหม่ จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนทั้งทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การคิดแก้ปัญหา และการคิดออกแบบ โดยจัดการเรียนรู้โดยยึดหลัก 3R 8C พร้อมบูรณาการตามแนวทางพระพุทธศาสนา คือการเรียนรู้ต้องเริ่มต้นที่ตนเอง (Self Learning) การเรียนรู้ต้องควบคู่กับการปฏิบัติ (Learning by Doing) ตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาในพระพุทธศาสนาคือต้องการให้ผู้เรียนเกิดปัญญา และการเรียนรู้ต้องควบคู่กับความสนุกสนาน (Enjoy Learning) ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การดำเนินชีวิตขั้นพื้นฐานของมนุษย์ คือศีลการฝึกฝนพัฒนาด้านพฤติกรรมทางกาย วาจาอย่างถูกต้องมีผลดีสมาธิการฝึกฝนพัฒนาด้านจิตใจและปัญญา การพัฒนาปัญญาช่วยให้การดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพประสบความสำเร็จในชีวิตและช่วยให้บรรลุจุดหมายสูงสุดของชีวิตที่ตั้งใจได้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2555). *พุทธวิธีการสอน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บุรชัย ศิริมหาสาคร. (2545). *การศึกษาที่เน้นมนุษย์เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: บัณฑิต ปวยท์. ลาวัลย์ วิทยาภูมิกุล. (2533). *การสอนสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2597*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

การบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนจังหวัดขอนแก่น สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น Academic Administration in The 21st Century According to The 4 Iddhipada Principles of Private School Administrators in Khon Kaen Province under The Jurisdiction of The Khon Kaen Provincial Education Office

ณัฐนันท์ อีสสระวงศ์, สุนทร สายคำ และพระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส

Natthanan Issarawong, Sunthon Saikham

and Phrakhrupalad Boonchuay Chotivungso (Auiwong)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Nukift8647@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจังหวัดขอนแก่น สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น 2) เสนอแนวการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจังหวัดขอนแก่น สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน และครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนจังหวัดขอนแก่น สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่นเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.880 และใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในงานวิจัยได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจังหวัดขอนแก่น สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่นโดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด ด้านกระบวนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีการ

ปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4

2. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารสถานศึกษามีความเอาใจใส่กำหนดให้ครูส่งแผนการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องมีความคิดไตร่ตรอง เลือกหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาและชุมชน เอาใจใส่ติดตามการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างสม่ำเสมอเอาใจใส่ปัญหาและอุปสรรคการเรียนการสอนของครู และสร้างความพึงพอใจต่อแนวปฏิบัติ การวัดและประเมินผลอย่างชัดเจน

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ; ศตวรรษที่ 21; อิทธิบาท 4

Abstract

The objectives of this research are: 1) to study the state of academic administration in the 21st century according to the 4 Iddhipada principles of private school administrators in Khon Kaen Province; Under the jurisdiction of the Khon Kaen Provincial Education Office. 2) to propose guidelines for academic administration in the 21st century based on the 4 principles of Iddhipatha of private school administrators in Khon Kaen Province. Under the jurisdiction of the Khon Kaen Provincial Education Office. Using a mixed methods research method. The sample group includes private school administrators. and private school teachers in Khon Kaen Province Under the jurisdiction of the Khon Kaen Provincial Education Office, the instrument used in the research was a questionnaire. The reliability value for the whole version was 0.880 and a structured interview form was used. Statistics used in research include frequency, percentage, mean, standard deviation.

The research results found that:

1. Academic administration in the 21st century according to the 4 Iddhipada principles of private school administrators in Khon Kaen Province. Under the jurisdiction of the Khon Kaen Provincial Education Office. Overall and in each area, there is a high level of compliance. Top practice areas The learning process in the 21st century according to the 4 Iddhipāda principles, followed by the development of school curriculum in the 21st century according to the 4 Iddhipāda principles, respectively. The aspect with the lowest practice is the measurement and evaluation of learning in the 21st century according to the 4 principles of Iddhipāda.

2. Guidelines for the development of academic administration in the 21st century according to the principles of Iddhipada. Educational institution administrators are careful to require teachers to continuously submit learning management plans. have thoughtful thoughts Select the curriculum to suit the context of the educational institution and community. Pay attention to regularly follow up on the use of innovative media and technology. Pay attention to teachers' problems and obstacles in teaching and learning. and clearly create satisfaction with measurement and evaluation guidelines.

Keywords: Academic administration, 21st century, Iddhipāda 4

1. บทนำ

สถานการณ์โลกปัจจุบันถือว่าการศึกษากลายเป็นกลไกที่สำคัญที่ทำให้มนุษย์มีความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับการใช้เหตุผล เพื่อแสวงหาสิ่งที่ดีให้แก่ชีวิตตนเองและสังคม ตลอดจนในการดำรงชี้อย่างมีคุณภาพ ทางปรัชญาถือว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมามีความสามารถด้วยกันทั้งสิ้น จึงเป็นหน้าที่ของการจัดระบบการศึกษาที่จะทำให้มนุษย์แต่ละคนมีความสามารถในด้านต่างๆ และพยายามส่งเสริมให้มนุษย์ได้มีโอกาสพัฒนาทักษะตามความสามารถและความถนัดของทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค สังคมใดที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีการศึกษาเฉลี่ยระดับสูง จะส่งผลให้ประชาชนมีความสามารถในการดำรงชี้อย่างมีคุณภาพ ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ความรู้ คุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 1)

การศึกษาไทยในปัจจุบันเป็นยุคแห่งการเรียนรู้ที่มีการเปิดกว้างมีหลากหลายรูปแบบ ให้มนุษย์ได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองอย่างรวดเร็ว โดยการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาในสถานศึกษาเพื่อให้ก้าวทันโลกยุคใหม่ที่ไร้ขอบเขต ภายใต้จินตนาการของมนุษย์ ที่สร้างขึ้น การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556, หน้า 72) การศึกษาในอนาคตที่การจัดการศึกษาจะมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ตามนโยบายของรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีวิสัยทัศน์เล็งเห็นว่าการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงอย่างผันผวนโดยแน่นอนและจะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงมีความจำเป็นต้องสร้างเด็กให้มีความพร้อมในการเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). 2556 : 56)

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาทักษะที่สำคัญในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะใน ส่วนของผู้เรียนต้องสอนให้มีความรู้คุณธรรมและมีทักษะ ในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ การสร้างนวัตกรรมการเรียนการทำงานเป็นทีม การมีภาวะผู้นำ การ สื่อสาร การใช้ข้อมูล และสารสนเทศ การใช้คอมพิวเตอร์และปัญญาประดิษฐ์ การคิดคำนวณ การสร้าง อาชีพ และการเรียนรู้ด้วยตนเอง (ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์, 2559) การบริหารงานวิชาการถือว่าเป็น หัวใจของการบริหารสถานศึกษาที่จะช่วยพัฒนาการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพราะจุดมุ่งหมายของสถาน ศึกษา ก็คือ การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ซึ่งขึ้นอยู่กับงานวิชาการ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุจุดหมาย ของการศึกษา ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพสูง นักเรียนมีคุณภาพ มีความรู้ มีจริยธรรม และคุณสมบัติ ตามที่ต้องการ เพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมต่อไปได้ เป็นอย่างดี ความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้ทุกภูมิภาค ของโลกสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารเชื่อมต่อกันอย่างรวดเร็ว แบบไร้พรมแดน ส่งผลต่อการใช้ชีวิตและการพัฒนาผู้เรียน ในกระแสที่เปลี่ยนแปลง สร้างความจำเป็น และท้าทาย ในการพัฒนาผู้เรียนที่ต้องเน้น ทั้งทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และคุณลักษณะที่สำคัญ สำหรับอนาคต(เบญจวรรณ ถนอมชยธวัช, และคณะ. 2559 : 208-222) เมื่อโลกเปลี่ยนแปลง ระบบการ ศึกษาแนวทางการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องก้าวข้ามสาระวิชา ไปสู่การเรียนรู้ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตใน ศตวรรษที่ 21

ในด้านการบริหารจัดการ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและทักษะใน การบริหาร เลือกใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษา รูปแบบการบริหารวิชาการที่เหมาะสม มีเทคนิควิธีการ จัดการ เข้าใจจุดเด่นจุดด้อยสถานศึกษา สามารถวิเคราะห์สาเหตุและปัจจัยที่สำคัญ พัฒนาจุดเด่นแก้ไข จุดด้อยให้การบริหารงานวิชาการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ความสำเร็จของการบริหารการศึกษาที่สำคัญ อยู่ที่ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและเสริมสร้างคุณลักษณะและ ทักษะผู้เรียนที่พึงประสงค์ได้ การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในแต่ละระดับถือเป็นหัวใจของการ บริหารจัดการที่ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องให้ความสำคัญ และดำเนินการให้มีประสิทธิภาพ ภารกิจการบริหารงานการศึกษาทุกระดับจึงมุ่งให้ความสำคัญกับการ บริหารงานวิชาการและการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ สอดคล้องกับการเสริมสร้างผู้เรียน ให้มีคุณลักษณะและทักษะสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ธีระภาพ เพชรมาลัยกุล, 2561 : 145) สถาบันวิจัย เพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2557 : 10) ได้เสนอว่า หัวใจ สำคัญของการปฏิรูประบบการศึกษาอยู่ที่การสร้างระบบความรับผิดชอบเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยให้โรงเรียนมีความรับผิดชอบโดยตรงต่อผู้ปกครองและนักเรียน มากขึ้น โดยโรงเรียนควรเป็นหน่วยหลักในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และมีอิสระในการบริหารจัดการ แสดงให้เห็นความสำคัญอย่างยิ่งของการพัฒนาระบบบริหารต่างๆ ของการศึกษาและวิชาการควบคู่ไปกับ

การจัดการเรียนรู้ที่รับผิดชอบต่อการพัฒนาคุณลักษณะและทักษะในอนาคต (ธีระ รุญเจริญ, 2553 : 79) ได้กล่าวไว้ว่า งานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารการศึกษาไม่ว่าสถานศึกษานั้นจะเป็นสถานศึกษาประเภทใด มาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการความสำคัญของงานวิชาการไว้ว่าการบริหารการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลนั้นส่วนใหญ่เกิดจากการบริหารงานวิชาการ ที่เป็นงานหลักของสถานศึกษาและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ การจะบริหารงานวิชาการให้ประสบผลสัมฤทธิ์จะต้องอาศัยในเรื่องการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

การจัดการศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนเป็นการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน พุทธศักราช 2554ฉบับที่ 2 ซึ่งกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และแนวการปฏิบัติของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เนื่องจากการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชนตั้งแต่อนุบาลถึงอุดมศึกษาเป็นระบบโรงเรียนเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐในเรื่องการจัดการศึกษาให้เยาวชนซึ่งมีทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบทำให้รัฐสามารถประหยัดเงินงบประมาณในการลงทุนด้านการศึกษาได้เป็นจำนวนมาก ส่วนมากเป็นโรงเรียนที่อยู่ในแหล่งชุมชนเกือบทุกชุมชนถือว่าเป็นโรงเรียนใกล้บ้าน และมีการคมนาคมที่สะดวก จึงสามารถดึงดูดความสนใจของนักเรียนและผู้ปกครอง ช่วยให้ผู้ปกครองและนักเรียนมีโอกาสในการเลือกสถานศึกษาหลายแห่งมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะโรงเรียนเอกชนที่ดี มีคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาสูงจะเป็นคู่แข่งกับโรงเรียนรัฐ จึงเป็นการกระตุ้นให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาสูงขึ้น โรงเรียนเอกชนมีการบริหารจัดการที่มีอิสระ และเป็นระบบ ซึ่งทำให้มีความคล่องตัว สามารถลดขั้นตอนในการสั่งการ การบริหารด้านต่างๆ มีความรวดเร็ว ที่เอื้อประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ยังมีความคล่องตัวในการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ดำเนินการโดยไม่มีข้อจำกัดทางด้านระเบียบข้อบังคับเหมือนโรงเรียนภาครัฐ ทำให้สามารถปรับเปลี่ยนและเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์การศึกษาที่ทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนได้อย่างรวดเร็วและทันเหตุการณ์ ซึ่งถือว่าโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษา และสามารถสนองนโยบายของรัฐได้อย่างดียิ่ง (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2554 : 10)

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยในฐานะรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการและมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจังหวัดขอนแก่น สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นหลักพุทธธรรมแห่งความสำเร็จ นำไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน เพื่อใช้ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลสารสนเทศ และเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารในโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพอย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจังหวัดขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจังหวัดขอนแก่น สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 124 คน และครูผู้สอน จำนวน 2,657 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 2,881 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน และครูผู้สอนโรงเรียนเอกชน จังหวัดขอนแก่น สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น ซึ่งขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด, 2535 : 56) ได้กลุ่มตัวอย่าง คือผู้บริหารโรงเรียนเอกชน จำนวน 124 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ครูผู้สอน จำนวน 228 คนโดยใช้การสุ่มอย่างง่าย รวมกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 352 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับทางการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจังหวัดขอนแก่น สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยนำไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) และค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พบว่าทุกข้อมีค่าตั้งแต่ 0.17-0.63 และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับพบว่ามีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ระดับ 0.880

การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย 2) ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเสนอต่อผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจังหวัดขอนแก่น รวมจำนวนทั้งสิ้น 352 ชุดและผู้วิจัยได้ติดตามเก็บรวบรวมข้อมูลได้กลับคืนมา จำนวน 345 ชุด คิดเป็นร้อยละ 98%

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาวิเคราะห์ตามระเบียบวิธีทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป หาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4. สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 345 คน แยกตามสถานภาพ เป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 24.60 ครูผู้สอนจำนวน 260 คน คิดเป็นร้อยละ 75.40 แยกตามระดับการศึกษา เป็นปริญญาเอก จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.70 ปริญญาโท จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 26.40 ปริญญาตรี จำนวน 248 คน คิดเป็นร้อยละ 71.90 แยกตามประสบการณ์ในการทำงาน 11 ปีขึ้นไป จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 26.40 เป็นระยะ 5-10 ปี จำนวน 197 คน คิดเป็นร้อยละ 27.10 และเป็นระยะ ไม่ถึง 5 ปี จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 16.50

2. ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจังหวัดขอนแก่น สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีการปฏิบัติในระดับสูงสุดคือ ด้านกระบวนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 รองลงมาคือ ด้านสื่อวัตกรรมการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 และต่ำสุดคือ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจังหวัดขอนแก่น สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่นผลการวิจัยดังนี้

1. จากการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมและรายด้านมีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับมาก มีปฏิบัติการสูงสุดในด้านกระบวนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารสถานศึกษาเอาใจใส่จัดระบบการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้แก่ครูและนักเรียนอย่างเสรี มีความไตร่ตรองจัดระบบให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สนับสนุนรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ของครู และด้านสื่อวัตกรรมการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารสถานศึกษาพอใจส่งเสริมให้ครูมีการเผยแพร่สื่อวัตกรรมการเรียนการสอนที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กรวิชาชีพครู มีความพอใจกับนวัตกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีความรู้ในการผลิตและพัฒนาสื่อวัตกรรมการเรียนการสอนและเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิเศษ ผลทอง ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 ได้ศึกษาได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา มีตัวแปรตามดังนี้ 1) การปฏิบัติงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2) การพัฒนาหลักสูตรที่บูรณาการทักษะสังคมและทักษะชีวิต 3) การนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดการบูรณาการ 4) การนำเทคโนโลยีไปใช้เพื่อส่งเสริมการใช้หลักสูตร 5) การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ผลการศึกษาพบว่า การใช้ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การ

ศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีการใช้ภาวะผู้นำอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดและรองลงมาได้แก่ การนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดการบูรณาการ การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และการนำเทคโนโลยีไปใช้เพื่อส่งเสริมการใช้หลักสูตร

2. แนวทางการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจังหวัดขอนแก่น สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า

2.1 ด้านกระบวนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 สถานศึกษาควรจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจของผู้เรียน ควรฝึกทักษะกระบวนการคิด การประยุกต์ความรู้มาใช้ โดยการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์พัฒนาครูด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ และกำหนดให้ครูผู้สอนส่งแผนการจัดการเรียนรู้ บันทึกหลังการสอน อยู่เป็นประจำ ส่งเสริมครูผู้สอนจัดกระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลาย เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ควรพัฒนากระบวนการเรียนรู้ครูให้มีความรู้ความสามารถและทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์และสถานศึกษาควรจัดทำแผนการบริหารวิชาการอย่างเป็นระบบ จัดเนื้อหาสาระให้สอดคล้องความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ควรส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาด้านวิชาการเพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ จัดระบบกระบวนการเรียนรู้เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการได้อย่างหลากหลาย ควรพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้แก่ครูและผู้เรียนอย่างเสรี สนับสนุนให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ให้มีการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญปัญหา ให้คิดเป็นแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ ปิยนุช สุวรรณนิตย์ (2560: 124) ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ขึ้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคใต้ตอนบนผลการวิจัยพบว่า 1. การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการ มี 4 องค์ประกอบ คือ 1) ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอน 2) ขั้นตอนการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษา 3) การกิจและขอบข่ายงานวิชาการ และ 4) กระบวนการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา 2. การสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก คือ 1) องค์ประกอบด้านภาวะผู้นำทางการเรียนการสอน 2) องค์ประกอบเกี่ยวกับขั้นตอนการทำงานเป็นทีม 3) องค์ประกอบด้านการกิจและขอบข่ายงานวิชาการ และ 4) องค์ประกอบด้านกระบวนการบริหารงานวิชาการ ซึ่งรูปแบบที่สร้างขึ้นนี้มีผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 3) การทดลองใช้พัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้างานวิชาการมีพฤติกรรม และแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับบทบาทผู้นำทางวิชาการและบริบทของสถานศึกษาและบุคลากร และผู้เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการและขั้นตอนการทำงานเป็นทีม สามารถปฏิบัติกิจกรรมตามขั้นตอนได้อย่างเป็นรูปธรรม 4) การประเมินพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการพบว่ามีความเป็นไปได้และเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

2.2 ด้านสื่อวัตกรรมการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 สถานศึกษา ควรให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อวัตกรรมการที่หลากหลาย และทันสมัย จัดหาสื่อ วัตกรรมการ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอนของครู เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนที่ทันสมัย ผู้บริหารควรจัดสรรงบประมาณการจัดซื้อ และการซ่อมบำรุง และการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดหา และพัฒนาสื่อ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ครูผู้สอนมีความรู้ในการผลิตและพัฒนาสื่อวัตกรรมการ และเทคโนโลยี จัดอบรมเชิงปฏิบัติการการผลิตและใช้สื่อ วัตกรรมการ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาแก่ครูอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ ควรมีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการใช้สื่อการเรียนการสอนของครูในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารควรปรับปรุง บุคลากรแหล่งเรียนรู้และใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและหาแหล่งเรียนรู้ใหม่อยู่เสมอ สถานศึกษาควรพัฒนาครูให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์ในการเรียนการสอน ควรสนับสนุนด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ในการผลิตสื่อการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูผลิตสื่อวัตกรรมการที่แปลกใหม่ ทันสมัย เหมาะสมกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับอมรรัตน์ ดาชม (2565: 125) ศึกษาการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ตามลำดับส่วนด้านที่มีการปฏิบัติต่ำที่สุดคือ ด้านสื่อวัตกรรมการ 21 และสร้างแรงจูงใจในการผลิตสื่อวัตกรรมการ

3. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ควรจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ครูใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนให้ถูกต้อง ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์หลักสูตร และจุดเด่นจุดด้อยของหลักสูตร เพื่อพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ผู้บริหาร ครู และชุมชนควรร่วมวางแผนเพื่อพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับทักษะใน ควรมีการนิเทศ ติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษา และปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ควรจัดอบรมสัมมนาให้ครูพร้อมทั้งให้ครูได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาอาทร สุธเมธี (2559) วิจัยเรื่องการบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอสมเด็จ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 พบว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมแล้วมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านแล้ว พบว่า ด้านวิสัยทัศน์ มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านฉันทะ และด้านจิตตะ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านวิริยะ

4. ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 สถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศติดตาม มีการนิเทศอย่างเป็นกัลยาณมิตร โดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการนิเทศภายในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรนิเทศการสอนอย่างต่อเนื่อง และให้ผู้รับการนิเทศร่วมกันวางแผน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการในการนิเทศการสอนควรส่งเสริมให้ครูนำผลการนิเทศมาปรับปรุงการเรียนการสอน และควรสนับสนุนให้ครูมีการนิเทศกันเอง ระหว่างชั้นเรียนเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พัฒนาปรับปรุงระบบการนิเทศติดตามอย่างสม่ำเสมอและมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอนอย่างสร้างสรรค์ และส่งเสริมให้มีการพัฒนาครู ควรจัดระบบนิเทศงานในสถานศึกษาดำเนินการนิเทศงานวิชาการประเมินผลนิเทศในสถานศึกษาพัฒนาระบบการนิเทศการศึกษาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการนิเทศกับเครือข่ายการศึกษาอื่น สถานศึกษาควรสร้างแรงจูงใจ ชื่นชม ให้กำลังใจครูมีความมุ่งมั่นในการจัดการเรียนการสอน ควรมีการนิเทศภายในด้วยวิธีการที่หลากหลายรูปแบบสอดคล้องกับงานวิจัยของธีระภาพ เพชรมาลัย กุล (2561: 145) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการและการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะและทักษะในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าขอบข่ายการบริหารงานวิชาการด้านงานจัดพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามีความถี่สูงสุด ตามด้วยงานจัดพัฒนาระบบการเรียนการสอน งานสอนวัดกรรมการเรียนรู้ งานนิเทศ ติดตามตรวจสอบ คุณภาพมาตรฐานการจัดการศึกษา งานวัดประเมินผลและการเทียบโอน งานวิจัยเพื่อการเรียนการสอนงานสนับสนุนนักเรียนให้พัฒนาเต็มศักยภาพ งานจัดพัฒนาทรัพยากรแหล่งเรียนรู้ งานจิตวิทยาแนะแนวการศึกษาส่วนงานศูนย์ผลิตเอกสารทางวิชาการและงานบริการทางวิชาการแก่หน่วยงานภายนอก เป็นงานที่อยู่ในขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการในระดับปานกลางนอกจากนี้

5. ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ควรส่งเสริมให้ครูใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลที่หลากหลาย ทั้งการวัดด้านสติปัญญา และสามารถที่นักเรียนสามารถลงมือปฏิบัติได้ สถานศึกษามีการกำหนดแนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลอย่างชัดเจน เพื่อให้ครูผู้สอนได้ทราบถึงขั้นตอนการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา ควรมีการสนับสนุนด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ในการสร้างเครื่องมือการวัดผลให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละรายวิชา ควรมีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ส่งเสริมและพัฒนาครูเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลโดยการจัดฝึกอบรม ควรจัดให้มีการวัดผลและประเมินผลอย่างเป็นระบบ มีการบันทึกรายงาน และนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูพัฒนาปรับปรุงเครื่องมือวัดผลและประเมินผลให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ ควรติดตามการวัดผลและประเมินผลการบริหารวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพ และควรมีการจัดเก็บเอกสารอย่างเป็นระบบ มีการจัดทำระเบียบการวัดผลประเมินผลให้ถูกต้องตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ และปรับปรุงเกณฑ์การวัดผลและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ควรมีการวางแผนส่งเสริมครูผู้สอนประเมินผล

การเรียนรู้ตามสภาพจริง ร่วมมือกับครูวิเคราะห์ผลการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาอาทร สุเมธิ (2559) วิจัยเรื่องการบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอสมเด็จ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 พบว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมแล้วมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านแล้ว พบว่า ด้านวิมิงสา มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านฉันทะ และด้านจิตตะ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านวิริยะ ผลการเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ พบว่า โดยภาพรวม มีการปฏิบัติที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านวุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยภาพรวมมีการปฏิบัติที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

- 1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรเอาใจใส่กำหนดให้ครูส่งแผนการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
- 1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรเลือกหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาและชุมชน
- 1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรติดตามการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างสม่ำเสมอ
- 1.4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรเอาใจใส่ปัญหาและอุปสรรคการเรียนการสอนของครู
- 1.5 ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างความพึงพอใจต่อแนวปฏิบัติการวัด และประเมินผลอย่าง

ชัดเจน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

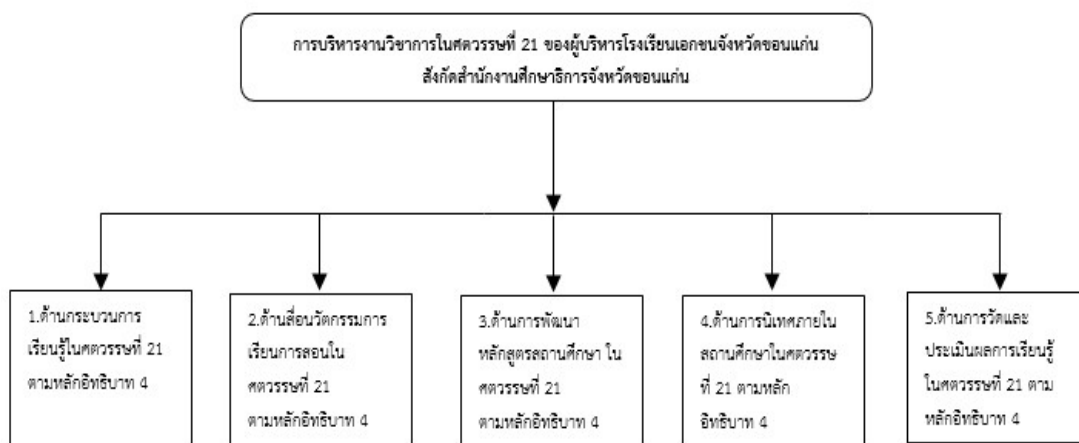
2.1 ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 และหลักธรรมอื่นๆ ของผู้บริหารสถานศึกษา เพราะจะทำให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและการบริหารงานวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวกับด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทำการวิจัยในรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจและการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น และสถานศึกษาสังกัดอื่น ต่อไป

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทราบถึงพบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ ด้านการแก้ปัญหา โดยการใช้หลักอิทธิบาท 4 ร่วมด้วย ผู้วิจัยจึงได้ประมวลผลความรู้ที่ทำการศึกษาและข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์เป็นองค์ความรู้จากการวิจัยดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: CURSUKA.
- ณัฐพงษ์ ปรีชานนทกุล. (2563). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษาจังหวัดระยอง จันทบุรี ทรายด. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์. (2565). การศึกษาไทยในยุค Thailand 4.0. เข้าถึงได้จาก <https://www.chiangmainews.co.th/page/archives/540859>.
- ธีระ รุญเจริญ. (2553). ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ: ข้าวฟาง.
- ธีระภาพ เพชรมาลัยกุล. (2561). รูปแบบการบริหารงานวิชาการและการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะและทักษะในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน: การวิเคราะห์เชิงปริมาณผสมเชิงคุณภาพ. วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ., 11(1), 145.

- นิยม รัชตะวัฒน์วินัย. (2560). *แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครสวรรค์*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- เบญจวรรณ ถนอมชยธวัช, และคณะ. (2559). ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21: ความท้าทายในการพัฒนาการศึกษา. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*, 3(2), 208-212.
- พันธ์ แสนสี. (2558). *การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนกีฬา จังหวัดขอนแก่น มัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดขอนแก่น*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระวัชรินทร์ ชินวโร (ยิ้มย่อง). (2555). *การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุนทร ธมมโยธี. (2559). *การบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอาทร สุเมธี. (2559). *การบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอสมเด็จ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2557). *การจัดทำยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดความรับผิดชอบ*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. (2554). *พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2556). *บทวิเคราะห์สถานภาพการพัฒนาครูทั้งระบบและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาครูเพื่อคุณภาพผู้เรียน*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2565). *รายงานประจำปี 2565*. กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).

**แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4
ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 1**
**The Guidelines for Developing Participative Leadership
According to the Four Brahmavihāra Principles for Administrators
of Charitable Schools Affiliated with Buddhist Temples in
Northeastern Zone 1**

ณัฐวุฒิ ทองทুম, พระครูปลัดบุญช่วย โชติวีโส และสุนทร สายคำ

Natthanan Issarawong, Phrakhrupalad Boonchuay Chotivungso and Sunthon Saikham

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: thxnngthumn@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 1 2) เสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 1 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครู โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 1 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.88 และใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในงานวิจัยได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. การพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีการปฏิบัติในระดับสูงสุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตามหลักพรหมวิหาร 4 รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ตามหลักพรหมวิหาร 4 และต่ำสุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลตามหลักพรหมวิหาร 4

2. แนวการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 1 ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมตัดสินใจในการคิดริเริ่มโครงการ เสนอความคิดเห็น ในการปรับปรุงการดำเนินงาน รวมทั้งมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงาน มีการควบคุม ติดตาม ตรวจสอบการดำเนินโครงการของโรงเรียนเพื่อร่วมกันพัฒนาต่อไป

คำสำคัญ: การพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม; หลักพรหมวิหาร 4; ผู้บริหารโรงเรียน

Abstract

This research aimed to: 1. study the state of participative leadership according to the Four Brahmavihāra Principles for administrators of charitable schools affiliated with Buddhist temples in Northeastern Zone 1; 2. propose guidelines for developing participative leadership according to the Four Brahmavihāra Principles for administrators in the same zone. The research used a mixed-methods approach with a sample group including administrators and teachers from charitable schools in Northeastern Zone 1. Research instruments included a questionnaire and a structured interview. Data analysis utilized frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The research results were as follows:

1. The development of participative leadership according to the Four Brahmavihāra Principles by administrators of charitable schools in Northeastern Zone 1, was at the highest level overall. The highest level of practice was in participative decision-making according to the Four Brahmavihāra Principles, followed by participative benefit-sharing, with the lowest in participative evaluation.

2. The guidelines for developing participative leadership according to the Four Brahmavihāra Principles for administrators of charitable schools in Northeastern Zone 1, included: Participative Decision-Making according to the Four Brahmavihāra Principles: administrators should encourage stakeholders to be involved in initiating projects and making decisions. Participative Benefit-Sharing according to the Four Brahmavihāra Principles: administrators should allow stakeholders to suggest improvements to operations and benefit-sharing. Participative Operation according to the Four Brahmavihāra Principles: administrators

should provide opportunities for stakeholders to express their opinions, knowledge, and abilities freely. Participative Evaluation according to the Four Brahmavihāra Principles: administrators should involve stakeholders in evaluating projects and operations, and implement controls to monitor and check the school's project execution for continuous improvement.

Keywords: Developing Participative Leadership; Four Brahmavihāra; Administrators of Schools

1. บทนำ

การบริหารองค์การทั้งภาครัฐและเอกชนในปัจจุบัน ซึ่งอยู่ในท่ามกลางกระแสแห่งการแข่งขันที่รุนแรง องค์การที่เข้มแข็งและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์การเท่านั้นที่สามารถก้าวเข้าสู่องค์กรชั้นนำและสามารถสร้างผลผลิตหรือให้บริการขององค์การแก่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นที่ยอมรับได้อย่างแท้จริง สภาพการณ์ดังกล่าวไม่เว้นแม้กระทั่งองค์การทางการศึกษาที่มีจุดหมายเน้นการให้บริการศึกษาที่มีคุณภาพแก่ผู้รับบริการ หากสามารถให้บริการการศึกษาเป็นที่ยอมรับและมีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของสังคมแล้ว ย่อมยืนอยู่ในฐานะองค์การทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างแท้จริง การที่จะดำเนินการให้เป็นไปตามแนวดังกล่าว ในหน่วยงานทางการศึกษาบุคคลที่มีความสำคัญยิ่ง ก็คือ ผู้นำในหน่วยงานนั่นเอง ดังนั้นการที่ผู้นำมีความรู้ความเข้าใจและทักษะของความเป็นผู้นำนั้นจึงมีความจำเป็นหรือเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าองค์กรนั้นจะประสบความสำเร็จ (กัลยาณี บัณฑิตชาติ, 2560: 2)

ภาวะผู้นำ นับเป็นเรื่องสำคัญของทุกองค์การ โดยทั่วไปมักมีความเชื่อและคาดหวังว่าผู้ที่ที่เป็นผู้นำจะต้องมีศักยภาพเพียงพอที่จะทำให้้องค์การมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นระบบสังคมในรูปแบบใดก็ตาม ต่างต้องการผู้ที่มีภาวะผู้นำเพื่อทำให้องค์การ (ชาลิภา ฮีมินกุล, 2562: 2) นั้นก้าวหน้าตามเป้าหมายที่กำหนดไว้กล่าวได้ว่า ผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของงานและองค์การ ในส่วนสถานศึกษาก็เช่นกันภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นปัจจัยที่ทำให้การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนประสบผลสำเร็จ โดยเฉพาะการส่งเสริมให้การทำงานอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งผู้บริหารใช้การจูงใจให้บุคคลผู้ปฏิบัติงานหรือบุคคลผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมรับผิดชอบ เพื่อพัฒนางานที่ปฏิบัติให้มีคุณภาพสูงสุด ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมในลักษณะของการรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำร่วมตัดสินใจ ตลอดจนการประเมินผลให้ทุกฝ่ายได้สำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกัน อันจะนำไปสู่เป้าหมายขององค์การ (นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ และคณะ, 2556)

ผู้วิจัยในฐานะบุคลากรของสถานศึกษามีความคิดเห็นว่า การดำเนินการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนบางภาระงานยังไม่บรรลุตามเป้าหมาย สาเหตุจากการขาดภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม ทำให้ขาดการมอบหมายงานที่ชัดเจน หรือการที่ผู้ใต้บังคับบัญชามีความเคยชินในการรอคำสั่งจากผู้บริหารเพียงอย่างเดียว ไม่ได้มีส่วนร่วมในการคิด การลงมือปฏิบัติ และการตัดสินใจ จนบางครั้งทำให้การปฏิบัติงานล่าช้า เพราะผู้ใต้บังคับบัญชาไม่กล้าตัดสินใจในงานนั้นๆ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะผู้บริหารต้องพบปัญหามาก ถ้าต้องให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกงาน ซึ่งสร้างความยุ่งยากในการบริหารงาน ในภาวะปัจจุบันผู้บริหารควรมีแนวปฏิบัติตามหลักคุณธรรม เพราะคุณธรรมเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งจิตใจบุคคลให้ประพฤติในทางที่ถูกที่ควร และเป็นเครื่องมือช่วยเสริมให้บุคคลนั้นเป็นที่ยอมรับนับถือแก่ผู้ร่วมงาน ทำให้ผู้ร่วมงานเกิดขวัญและกำลังใจ รู้สึกมั่นคงในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะส่งผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ หลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หลักธรรมที่ผู้บริหารควรยึดเป็นหลักในการปฏิบัติงาน นั่นก็คือ หลักพรหมวิหาร 4 เป็นลักษณะภายในหรือคุณธรรมของผู้ปกครองสำหรับการประพฤติปฏิบัติของผู้ใหญ่หรือผู้นำพรหมวิหารธรรม ประกอบด้วย เมตตา โดยมีความเป็นมิตรไมตรีต่อผู้อื่น มีน้ำใจ ประารถนาดีต่อผู้อื่น กรุณา คือ ความต้องการช่วยเหลือให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์ ความเดือดร้อน โดยเมื่อผู้อื่นมีทุกข์นั้นผู้นำจะต้องมีกรุณา ช่วยบำบัดทุกข์ให้หมดไป ก็คือ เมื่อผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงานมีความสุข ความสำเร็จมากขึ้น ผู้นำก็ต้องพลอยยินดี ช่วยส่งเสริมสนับสนุน และสุดท้าย คือ อุเบกขา ก็คือ การรักษาความเป็นกลาง ไม่ลำเอียง ไม่เข้าข้างใดข้างหนึ่ง ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะที่เป็นผู้นำ ควรนำหลักพรหมวิหารธรรมมายึดถือและนำมาปฏิบัติในการทำงานต้องใช้ทั้งความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ต่อเพื่อนร่วมงาน ลูกศิษย์ ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีในการทำงานร่วมกัน การใช้ชีวิตร่วมกันให้เกิดประโยชน์เกิดผลดีต่อการทำงาน ทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จ

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องกับจัดการศึกษาจึงมีความสนใจ ที่จะดำเนินการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 1 เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ไปพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 1
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 1

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 1 จำนวน 429 รูป/คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย มาจากประชากร ได้จำนวน 203 รูป/คน โดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2551: 49)

การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 1 มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยนำไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) และค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

4. สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิเคราะห์สภาพภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม ตามหลักพรหมวิหาร 4	ระดับปฏิบัติ			
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตามหลักพรหมวิหาร 4	4.67	0.22	มากที่สุด	1
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ตามหลักพรหมวิหาร 4	4.57	0.28	มากที่สุด	3
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ตามหลักพรหมวิหาร 4	4.58	0.32	มากที่สุด	2
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลตามหลักพรหมวิหาร 4	4.53	0.32	มากที่สุด	4
รวม	4.59	0.17	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 1 โดยภาพรวม ($\bar{x} = 4.59$) และรายด้านมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีการปฏิบัติในระดับสูงสุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตามหลักพรหมวิหาร 4 ($\bar{x} = 4.67$) รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ($\bar{x} = 4.58$) ตามลำดับและต่ำสุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลตามหลักพรหมวิหาร 4 ($\bar{x} = 4.53$)

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 1 ผู้วิจัยได้สรุปแนวทาง ในแต่ละด้านพบว่า 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตามหลักพรหมวิหาร 4 ผู้บริหารโรงเรียนควรให้ทุกฝ่ายร่วมกัน กำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ เป้าหมาย ควรยอมรับและรับฟังข้อเสนอแนะของผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความเต็มใจ เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการคัดเลือกบุคลากรเข้าปฏิบัติงานเพื่อแสดงศักยภาพของบุคลากรในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และเท่าเทียมกัน ให้มีส่วนร่วมตัดสินใจในการกำหนดวิธีการดำเนินงาน ด้านทรัพยากรทั้งทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการใช้ทรัพยากรสำรวจความต้องการของบุคลากรเพื่อกำหนดแผนพัฒนาครูผู้สอนอย่างชัดเจนในการพัฒนา 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ผู้บริหารโรงเรียนควรมีความยืดหยุ่นในการทำงาน พร้อมทั้งมีการเปิดโอกาสร่วมกันเสนอความคิดเห็นในการปรับปรุงการดำเนินกิจกรรมในโรงเรียน ควรสนับสนุนผู้ใต้บังคับบัญชาในเรื่องการศึกษาต่อ และการอบรม เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีโอกาสได้พัฒนาก้าวหน้าในหน้าที่การงานของตนเอง ใส่ใจชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความรักโดยปราศจากอคติเพื่อเกิดขวัญและกำลังใจในการทำงาน 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ผู้บริหารโรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโครงการโรงเรียน ในทุกขั้นตอน จัดบุคลากรให้ตรงกับสายงานที่ปฏิบัติตรงกับความรู้ความสามารถของตน พร้อมทั้งให้ผู้ปฏิบัติงานมีอิสระในการใช้ประสบการณ์ ความถนัด ชำนาญในสาขาวิชาปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย ควรจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์เพื่อให้เกิดความสามัคคีเป็นหมู่คณะภายในองค์กร 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลตามหลักพรหมวิหาร 4 ผู้บริหารโรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการประเมินโครงการโรงเรียนเพื่อให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนาพร้อมทั้งให้บุคลากรทุกคนได้แสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรม ควรมีการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกับโรงเรียนในการประเมินผลการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมของโรงเรียนที่ส่งผลต่อนักเรียนโดยตรงเพื่อที่จะนำข้อมูลไปร่วมกันพัฒนาโรงเรียน ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงาน พร้อมทั้งมีการกำกับติดตามและตรวจสอบการดำเนินโครงการ

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 1 ผลการวิจัยดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 1 พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านมีระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะผู้บริหารให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้แสดงความคิดเห็นต่อการวางแผนงานอย่างเท่าเทียมกัน รองลงมาคือ ผู้บริหารยอมรับและรับฟังข้อเสนอแนะของผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความเต็มใจและกล้าเปลี่ยนแปลงหากเห็นว่าเป็นแนวทางที่ดี ผู้บริหารให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้แสดงความคิดเห็นต่อการวางแผนงานอย่างเท่าเทียมกัน รองลงมาคือ ผู้บริหารยอมรับและรับฟังข้อเสนอแนะของผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความเต็มใจและกล้าเปลี่ยนแปลงหากเห็นว่าเป็นแนวทางที่ดี และด้านการมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น แก้ปัญหา ตัดสินใจ เพื่อให้สังคมมีความพึงพอใจ เปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น แก้ปัญหา ตัดสินใจ เพื่อให้เกิดประโยชน์ด้านการเรียนรู้และการได้รับการบริการที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภัทรพร แม่นผล พงษ์ศักดิ์ และคณะ ได้ทำการวิจัย เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 พบว่า ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับดีมาก ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีส่วนร่วม ในการบริหารงานวิชาการของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และยังสอดคล้องกับณัฏฐา เกียรติศิริกุล ได้ทำการวิจัย เรื่องภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี พบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสังกัดโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี เมื่อพิจารณาภาพรวมและรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่ามัธยฐานเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านการบริหารทรัพยากรในองค์กร ด้านมุ่งเน้นการปฏิบัติอย่างมีคุณธรรม ด้านการรักษาวัฒนธรรมองค์กรที่มีประสิทธิภาพ ด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ และด้านจัดตั้งควบคุมองค์การให้สมดุล 2) การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี เมื่อพิจารณาภาพรวมและรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่ามัธยฐานเลขคณิตจากมากไปหา

น้อย ได้ดังนี้ ด้านการจัดการความขัดแย้งแบบมีส่วนร่วม ด้านการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และด้านเทคนิคการสร้างการมีส่วนร่วม 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในลักษณะคล้ายตามกัน

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตามหลักพรหมวิหาร 4 ผู้บริหารโรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกัน กำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ เป้าหมาย ของโรงเรียน ยอมรับและรับฟังข้อเสนอแนะของผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความเต็มใจไม่มีอคติในการรับฟังและกล้าเปลี่ยนแปลงหากเห็นว่าเป็นแนวทางในการพัฒนาที่ดี 2. ด้านการมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ผู้บริหารโรงเรียนควรมีความยืดหยุ่นในการทำงานเพื่อทำให้เกิดการความคิดริเริ่มในการจัดทำโครงการใหม่ๆ เปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในงานที่ได้รับมอบหมายได้ร่วมกันเสนอความคิดเห็นในการปรับปรุงการดำเนินโครงการ/กิจกรรม ภายในโรงเรียน สนับสนุนผู้ใต้บังคับบัญชาในเรื่องการศึกษาต่อ และการอบรม เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีโอกาสได้พัฒนาก้าวหน้าในหน้าที่การงานของตนเอง เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น ร่วมกันแก้ปัญหา ร่วมกันตัดสินใจ เพื่อทำให้เกิดประโยชน์ด้านการเรียนรู้และการได้รับการบริการที่ดี รวมทั้งให้ความใส่ใจชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความรักโดยปราศจากอคติเพื่อเกิดขวัญและกำลังใจในการทำงาน 3. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ผู้บริหารโรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน ในทุกขั้นตอน เพื่อประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียนและการพัฒนาโรงเรียน ควรจัดบุคลากรให้ตรงกับสายงานที่ปฏิบัติตรงกับความรู้ความสามารถของตนเพื่อที่จะทำงานได้ออกมามีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งให้ผู้ปฏิบัติงานมีอิสระในการใช้ประสบการณ์ ความถนัด ควรมีการจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์เพื่อให้เกิดความสามัคคีเป็นหมู่คณะภายในองค์กร 4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลตามหลักพรหมวิหาร 4 ผู้บริหารโรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการประเมินโครงการหรือกิจกรรมโรงเรียนเพื่อให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนาพร้อมทั้งให้บุคลากรทุกคนได้แสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรม ควรมีการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกับโรงเรียนในการประเมินผลการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมของโรงเรียนที่ส่งผลต่อนักเรียนโดยตรงเพื่อที่จะนำข้อมูลไปร่วมกันพัฒนาโรงเรียน เปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงาน พร้อมทั้งมีการกำกับ ติดตามและตรวจสอบการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมของโรงเรียนเพื่อร่วมกันพัฒนาต่อไป ผู้บริหารต้องมีการแจ้งเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานให้บุคลากรทราบล่วงหน้า มีความ เป็นธรรมโปร่งใส ในการประเมินผลการปฏิบัติงาน ให้คำแนะนำและรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงานด้วยความจริงใจ เปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมประชุม

เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการดำเนินงานโครงการและร่วมกันสรุปผลการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธวัชชัย ตีรวิรัช และคณะ ได้ทำการวิจัย เรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 ในเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอลำตาเสา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 ในเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอลำตาเสา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยตาม ค่าเฉลี่ย คือ ด้านกรุณา ด้านมุทิตา ด้าน อุเบกขา และด้านเมตตา และ 2. ศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติงานเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลัก พรหมวิหาร 4 ในเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอลำตาเสา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา บุคลากรที่ตอบแบบสอบถามได้ ให้ข้อเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติงาน ในแต่ละด้านดังนี้ด้านเมตตา ผู้บริหารควรให้ความรักความปรารถนาดีต่อ ผู้ร่วมงานอย่างแท้จริง อุทิศตนให้กับองค์กรให้มาก, ด้านกรุณา ผู้บริหารควรช่วยเหลือ แนะนำ เมื่อเพื่อนร่วมงานมีทุกข์ อย่างเต็มใจ และเต็มความสามารถที่จะช่วยได้, ด้านมุทิตา ผู้บริหารควรสนับสนุนและส่งเสริมให้ขวัญ กำลังใจ และแสดงความยินดีอย่างจริงใจ อาจจะกระทำด้วยคำพูดหรือชื่นชมด้วยวิธีอื่นๆ ตามความเหมาะสมและ ตามโอกาสอันควร, ด้านอุเบกขา ผู้บริหารควรให้ความยุติธรรมในการบริหารงานทุกด้าน เน้นย้ำความซื่อสัตย์สุจริต ตรวจสอบได้ รวมถึงปฏิบัติ หน้าที่ ให้ยึดกฎระเบียบเหมาะสมและตามโอกาสอันควร, ด้านอุเบกขา ผู้บริหารควรให้ ความยุติธรรมในการบริหารงานทุกด้าน เน้นย้ำความซื่อสัตย์สุจริต ตรวจสอบได้ รวมถึงปฏิบัติ หน้าที่ ให้ยึด กฎระเบียบ สอดคล้องกับงานวิจัยของกนตธร จุจันทร์ และนิคม นาคอ้าย ได้ทำการวิจัย เรื่องการศึกษาภาวะผู้นำเชิงวิธียุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงวิธียุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งภาวะผู้นำที่มีค่าเฉลี่ยสูงเป็นลำดับแรกคือภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม รองลงมาคือ ภาวะผู้นำแบบบรรลุผลสำเร็จและภาวะผู้นำแบบสนับสนุนตามลำดับ ส่วนภาวะผู้นำที่มีค่าเฉลี่ยเป็นลำดับสุดท้ายคือภาวะผู้นำแบบสั่งการ สอดคล้องกับงานวิจัยของตรีทิพย์ จุฑาสันติกุล ได้ทำการวิจัย เรื่องความสัมพันธ์ของรูปแบบภาวะผู้นำแบบ มุ่งคน กับประมาณแบบมีส่วนร่วม และผลดำเนินงานของผู้บริหาร : การศึกษาในการประปาส่วนภูมิภาค ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบภาวะผู้นำแบบมุ่งคนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับงบประมาณแบบมีส่วนร่วม เพราะเป็นผู้นำที่สร้างความไว้วางใจและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชา มีผลทำให้ผู้บริหารระดับกลางอยากเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจจัดทำงบประมาณเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่างบประมาณแบบมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการดำเนินงานของผู้บริหาร เพราะการที่ผู้บริหารระดับกลางมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจงบประมาณขององค์กรมากขึ้น ทำให้งบประมาณที่ได้จากการวางแผนมีความเหมาะสมยิ่งขึ้น บริหารจัดการงบประมาณได้ดีขึ้น ส่งผลทำให้ผลการดำเนินงานของผู้บริหารเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะ

1.1 ข้อเสนอแนะระดับนโยบายสำหรับหน่วยงานต้นสังกัด ควรกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตามหลักพรหมวิหาร 4

1.2 ผู้บริหารมีการสำรวจความต้องการเพื่อกำหนดแผนพัฒนาครูผู้สอนอย่างชัดเจนเท่าเทียมกัน

1.3 ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้เสนอความคิดเห็นในการปรับปรุงการดำเนินโครงการ/กิจกรรม

1.4 ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องแสดงความคิดเห็น แสดงความรู้ และความสามารถได้อย่างเต็มที่

1.5 ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงาน มีการควบคุม ติดตามและตรวจสอบการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมของโรงเรียนเพื่อร่วมกันพัฒนาต่อไป

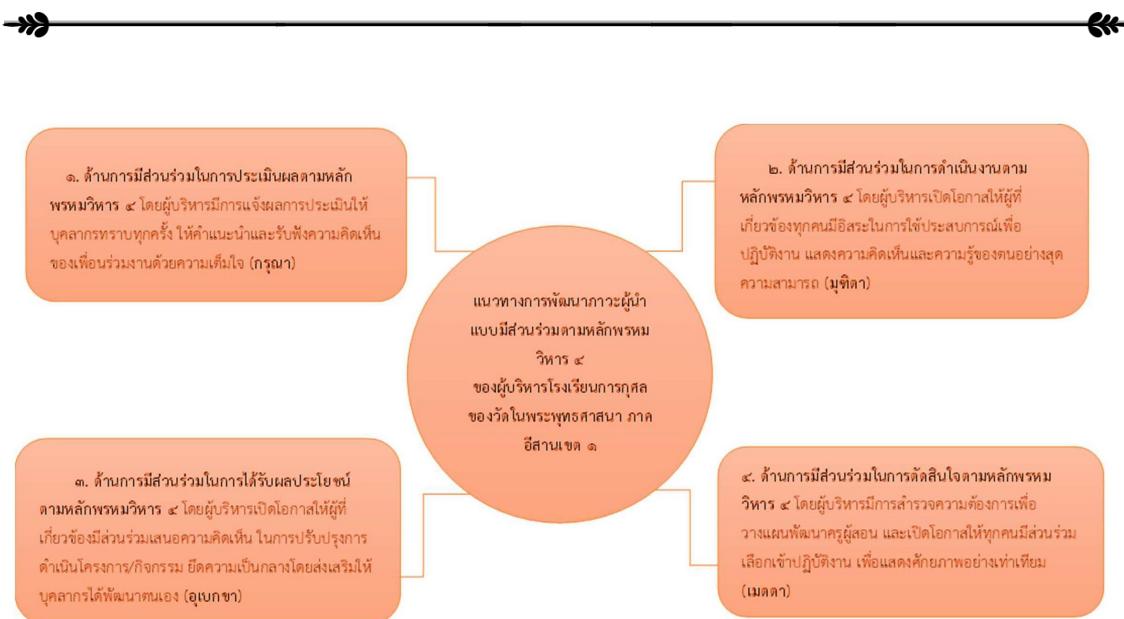
2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 1 หลักธรรมอื่นๆ ของผู้บริหารสถานศึกษา เพราะจะทำให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและบริหารงานวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

2.2 ควรทำการวิจัยในรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจและการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลโรงเรียน และสถานศึกษาสังกัดอื่นต่อไป

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทราบถึงพบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 1 ผู้วิจัยจึงได้ประมวลผลความรู้ที่ทำการศึกษาและข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์เป็นองค์ความรู้จากการวิจัยดังแผนภาพ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กนัธธ จูจันทร์ และนิคม นาคอ้าย. (2566). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงวิถีเป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 8(2), 343-352.
- กัลยานี บัณฑิตชาติ. (2560). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเขาสมิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชาลิกา อีมีนกุล. (2562). ภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนครสวรรค์. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ณัฐฐา เกียรติศิริกุล. (2566). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี. *วารสารปรัชญาปริทรรศน์*, 28(2), 65-78.
- ตรีทิพย์ จุฑาสนติกุล. (2561). ความสัมพันธ์ของรูปแบบภาวะผู้นำแบบมุ่งคน กับประมาณแบบมีส่วนร่วมและผลดำเนินงานของผู้บริหารการศึกษาในการประสานส่วนภูมิภาค. (วิทยานิพนธ์ปรัชญามหาบัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- ธวัชชัย ตวีรชัย และคณะ. (2561). ภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 ในเทศบาลเมืองลำดาศา อำเภอลำดาศา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารปรัชญาปริทรรศน์*, 23(1), 71-81.
- นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ และคณะ. (2566). *การบริหารแบบมีส่วนร่วม*. เข้าถึงได้จาก file:///C:/Users/Administrator/Downloads/141804-Article%20Text-376984-1-10-20180823%20(2).pdf
- ประธาน ยศรุ่งเรือง. (2561). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ภัทรพร แม่นผล พงษ์ศักดิ์ และคณะ. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัยพิษณุพนธ์*, 18(1), 1-13.

**แนวทางพัฒนาการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4
ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3
Guidelines for Developing Human Resource Management
According to the Four Brahmaviharas Principles in the Charity
School Administrators of the Buddhist Temple in Northeastern
Region 3**

รัชดาภา โพธิ์รุกข์, สุนทร สายคำ และพระครูวินัยธรวรวุฒิ เทชธมฺโม (เฮียงเหี้ย)

Ratchadapar Pothiroog, Sunthon Saikham

and Phrakhruwinaiton Worawuth Techathammo (Hainghai)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Puk8285@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3 2) เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3 และเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) ระหว่างการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีกลุ่มตัวอย่าง/กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้บริหารครูผู้สอน โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาภาคอีสานเขต 3 จำนวน 238 รูป/คน กลุ่มเป้าหมายจำนวน 10 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.91 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในงานวิจัยได้แก่ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหาร ครูผู้สอน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีการปฏิบัติระดับสูงสุดตามหลักพรหมวิหาร 4 คือ ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานบุคลากร รองลงมาคือ ด้านการรักษาบุคลากร และน้อยที่สุด คือ ด้านการสรรหาบุคลากร ตามลำดับ

2. แนวทางพัฒนาการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3 ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารควรสร้างโอกาสให้กับบุคลากรในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะทางวิชาการ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างบุคลากรภายในองค์กร สนับสนุนให้บุคลากรเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาต่อและการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะทางวิชาการ 2) ผู้บริหารควรสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความเอื้ออำนวยและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สร้างบรรยากาศองค์กรที่เน้นค่านิยมทางศีลธรรมและความเท่าเทียมกัน 3) ผู้บริหารควรสนับสนุนให้บุคลากรปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณในการปฏิบัติงาน การทำงานร่วมกันและการสร้างความไว้วางใจให้มีการประเมินและติดตามผลงานอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เชื่อถือได้และมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การบริหารงานบุคคล; หลักพรหมวิหาร

Abstract

This research aimed to: 1. study the development of personnel administration according to the Four Brahmavihāra by administrators of charitable schools affiliated with Buddhist temples in Northeastern Zone 3; 2. propose guidelines for developing personnel administration according to the Four Brahmavihāra for school administrators in the same region. The research used a mixed-methods approach, combining qualitative and quantitative research. The sample group consisted of 238 administrators and teachers from charitable schools affiliated with Buddhist temples in Northeastern Zone 3. The study's instruments included a questionnaire with a reliability coefficient of 0.91 and a structured interview. Data analysis utilized frequency, mean, and standard deviation.

The research results were as follows:

1. Administrators and teachers had a high level of agreement on the guidelines for developing personnel administration according to the Four Brahmavihāra. The highest levels of practice were in personnel performance evaluation, followed by personnel retention, with the lowest level in personnel recruitment.
2. The guidelines for developing personnel administration according to the Four Brahmavihāra by administrators of charitable schools affiliated with Buddhist temples in Northeastern Zone 3, are as follows: (1) Creating Opportunities for Academic Development: administrators should provide personnel with opportunities to learn and develop academic

skills; encourage the exchange of knowledge and experience among personnel within the organization and support personnel in participating in further education, training sessions, and workshops to enhance their knowledge and academic skills; (2) Building a Supportive Organizational Culture: administrators should promote a culture of compassion and mutual support; create an organizational atmosphere that values moral principles and fosters equality among personnel; encourage personnel to work collaboratively, fostering an environment where everyone helps and respects each other; (3) Upholding Professional Ethics and Trust: administrators should support personnel in adhering to professional codes of ethics; promote teamwork, build trust among colleagues, and ensure regular performance evaluations and monitoring; implement systematic methods for assessing and tracking employee performance to create a reliable and efficient working environment. These guidelines aim to foster an environment that promotes continuous learning, moral values, teamwork, and mutual respect, ultimately leading to a more effective and harmonious workplace.

Keywords: personnel management; Four Brahmavihāra

1. บทนำ

การบริหารงานบุคคล เป็นการบริหารงานบุคคลที่มีความสำคัญอย่างมากในองค์กรและธุรกิจ เพราะมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการทำงานของบุคคล ความสำเร็จขององค์กรในรูปแบบต่างๆ เช่น การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาความรู้ความสามารถของพนักงาน ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การสร้างทีมที่มีประสิทธิภาพ การบริหารแบบมีการเปลี่ยนแปลงในองค์กร มีผลให้องค์กรสามารถปรับตัวกับสถานะที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การประเมินผลการจัดการกับปัญหาและความขัดแย้ง ด้วยการสร้างความเชื่อมั่นและความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการรักษาความมั่นคงและการเจริญเติบโตขององค์กร

การบริหาร คือ การวางแผน การอำนวยความสะดวก การประเมินผล และการปรับปรุงตามความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การบริหารที่ดีจะช่วยให้องค์กรหรือกลุ่มทำงาน ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมตามเป้าหมายที่กำหนดขึ้น การจะเป็นผู้นำคนหนึ่งนั้น นอกจากจะต้องรู้หลักการดำเนินการบริหารแล้ว ยังควรต้องมีคุณสมบัติอื่นๆ ที่จะช่วยส่งเสริมให้เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติครบทั้งความสามารถ ด้านงานและด้านคน ผู้บริหารที่ดีจึงควรมีความรู้กว้างขวางและรอบด้าน เพื่อที่จะสามารถถึงหลักการที่เหมาะสมมาใช้ได้อย่างถูกต้อง ถูกเวลา และถูกกับคน คำสอนจากพุทธศาสนาอย่างพรหมวิหาร 4 ก็เป็นอีก

หนึ่งสิ่งที่ผู้บริหารพึงมี เพื่อใช้ในการครองใจผู้ใต้บังคับบัญชา ประกอบด้วยเมตตา กรุณา มุติตา อุเบกขา แต่ละส่วนนั้น สามารถนำมาปรับใช้ในการบริหารได้ เช่น ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับความสุข ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้พ้นทุกข์ ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี การรู้จักวางเฉย ทำให้เป็นกลาง ไม่ปฏิบัติเอนเอียง ด้วยความรักหรือชัง จะเห็นได้ว่า หลักพรหมวิหาร 4 การบริหารภายในองค์กรมีคำที่ใช้เรียกทางภาษาอังกฤษ 2 คำ คือคำว่า การจัดการ (Management) และคำว่า การบริหาร (Administration) การบริหารในเชิงธุรกิจ มักใช้คำว่า การจัดการ หมายถึง กระบวนการทำงานโดยอาศัย คน กลุ่มและทรัพยากรต่างๆ ภายใน องค์กรเป็นเครื่องมือเพื่อให้เป้าหมายขององค์กร ดำเนินไปสู่ความสำเร็จมากกว่า (สุนทร สายคำ และพระอธิการบุญช่วย โชติวีโส, 2560)

ผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3 เป็นผู้บริหารที่ได้ความเคารพนับถือ ความร่วมมือจากผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นผู้ที่สามารถนำโรงเรียนไปสู่จุดหมายที่ต้องการได้ ทำให้โรงเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะหรือมีพฤติกรรมของความเป็นผู้บริหารหรือไม่ใช่เป็นเพียงมีภาวะผู้นำสามารถปฏิบัติงาน เพื่อให้โรงเรียนประสบความสำเร็จ มีความสามารถทักษะและกระบวนการที่ผู้บริหารใช้ในการนำโรงเรียนไปสู่จุดหมาย แต่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีพลังผลักดันการเปลี่ยนแปลงจากสภาพเดิมที่เป็นอยู่ บุคลากรตระหนักรู้คุณค่า มีความรู้สึกชื่นชม ภาคภูมิใจและให้ความเคารพนับถือและผู้บริหารแก้ปัญหาและตัดสินใจอย่างมีเหตุผลมีการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ มุ่งพัฒนาบุคลากรที่สูงขึ้น เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อโรงเรียนสูงสุด แต่ปัญหาปัจจุบันผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3 ต้องเผชิญกับปัญหาที่หลากหลายภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาปัญหาที่เกิดขึ้นบางอย่างผู้บริหารสถานศึกษาอาจจะไม่เคยเผชิญมาก่อน เช่น การลดจำนวนบุคลากรโดยการให้ออกจากงานเพื่อลดค่าใช้จ่ายของโรงเรียน การนำระบบการทำงานเป็นทีมเข้ามาช่วยในการตัดสินใจในการทำงานตลอดจนการริเริ่มกิจกรรมใหม่ๆ เพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงคุณภาพขององค์กรทั้งระบบ ซึ่งในการตอบสนองต่อสถานการณ์ใหม่ จะต้องมุ่งเน้นการปรับภาวะผู้นำให้เอื้อต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่เกิดขึ้นจากผู้ใต้บังคับบัญชาและเปิดโอกาสให้มีอิสระในการทำงานมากขึ้น (รายงานข้อมูลและกิจกรรมกลุ่มและสมาคม โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ปีการศึกษา, 2566)

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3
2. เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการแบ่งออกเป็น 2 ระยะดังนี้ ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยวิธีการเชิงสำรวจ (Sure way method) โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้บริหาร 22 รูป/คน ครูผู้สอน 216 รูป/คน รวม 238 รูป/คน เลือกแบบสุ่มอย่างง่าย โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเป็นการประมาณค่า 5 ระดับ (Reacting Scale) และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปหาความถี่ (f) ร้อยละ (%) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดย สร้างเครื่องมือวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ 6 รูป/คน เลือกแบบเจาะจง ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ การสร้างแบบสัมภาษณ์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการสัมภาษณ์ คือ ผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3 จำนวน 10 รูป/คน เป็นการเลือกแบบเจาะจง ที่มีผลงานเด่นเป็นประจักษ์ด้านการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. สรุปผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์แนวทางพัฒนาการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3

การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4	ระดับปฏิบัติ			
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. ด้านการวางแผนงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4	4.61	0.90	มากที่สุด	3
2. ด้านการสรรหาบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4	4.51	0.31	มากที่สุด	5
3. ด้านการพัฒนาบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4	4.59	0.35	มากที่สุด	4
4. ด้านการรักษาบุคคลตามพรหมวิหาร 4	4.66	0.36	มากที่สุด	2
5. ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4	4.69	0.31	มากที่สุด	1
รวม	4.61	0.446	มากที่สุด	

จากตาราง ผลการวิเคราะห์แนวทางพัฒนาการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านที่มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีการปฏิบัติในระดับสูงสุดคือ ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานบุคลากรตามหลักพรหมวิหาร 4 รองลงมาคือ ด้านการรักษาบุคลากรตามหลักพรหม

วิหาร 4 และระดับน้อยที่สุด คือ ด้านการสรรหาบุคลากรตามหลักพรหมวิหาร 4 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีรายละเอียดดังนี้

1. แนวทางการบริหารงานบุคคลด้านการวางแผนงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3 ค่าเฉลี่ยโดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นสูงสุด คือ ผู้บริหารและบุคลากรดำเนินงานตามการวางแผนเป็นขั้นตอนและมีส่วนรับผิดชอบงานช่วยกันด้วยความจริงใจ รองลงมาคือ ผู้บริหารให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็นต่อการวางแผนงานบุคลากรอย่างเท่าเทียมกัน และน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารมีการสำรวจความต้องการเพื่อกำหนดแผนพัฒนาบุคลากรอย่างชัดเจนเท่าเทียมกัน

2. แนวทางการบริหารงานบุคคลด้านการสรรหาบุคลากรตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3 ค่าเฉลี่ยโดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นสูงสุด คือ ผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรเสนอความต้องการในการพัฒนาตนเอง ด้วยวิธีการอื่น ๆ อย่างเท่าเทียมกัน รองลงมาคือ บุคลากรเข้าปฏิบัติงานทุกคนสามารถมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ต่อองค์กร และสังคมด้วยความจริงใจ และน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารให้บุคลากรทุกคนมีอิสระในการใช้ประสบการณ์เพื่อปฏิบัติงานของตนอย่างสุดความสามารถ

3. แนวทางการบริหารงานบุคคลด้านการพัฒนาบุคลากรตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3 ค่าเฉลี่ยโดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นสูงสุด คือ มีการสนับสนุนผู้ใต้บังคับบัญชาในเรื่องการศึกษาต่อและการอบรม เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีโอกาสได้พัฒนาก้าวหน้าในหน้าที่การงานรองลงมาคือ มอบหมายงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ปฏิบัติงานตามความรู้ ความสามารถที่เหมาะสมเป็นไปตามระเบียบของทางราชการ และน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารได้จัดสรรงบประมาณสนับสนุนเป็นค่าใช้จ่ายในการพัฒนาระดับ ด้านวุฒิการศึกษาแก่บุคลากรให้สูงขึ้น

4. แนวทางการบริหารงานบุคคลด้านการรักษาบุคลากรตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3 ค่าเฉลี่ยโดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นสูงสุด คือ ผู้บริหารดึงเอาบุคลากรที่ดี มีศักยภาพ มาพัฒนาต่อยอดแก่บุคลากรที่มีแล้วอย่าง สม่าเสมอและด้วยความหวังดี รองลงมาคือ มีผู้บริหารยึดความเป็นธรรมในการแก้ไขการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างสร้างสรรค์ และน้อยที่สุดคือผู้บริหารให้การสนับสนุนผู้ใต้บังคับบัญชา ปรับปรุงและพัฒนาตนเองให้มีความก้าวหน้าในวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง

5. แนวทางการบริหารงานบุคคลด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานบุคลากรตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3 ค่าเฉลี่ยโดยภาพรวม

พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นสูงสุด คือ ผู้บริหารแจ้งผลการประเมินบุคลากรให้บุคลากรทราบทุกครั้ง รองลงมาคือ ผู้บริหารแจ้งเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานให้บุคลากรทราบล่วงหน้า และมีความเป็นธรรม, ผู้บริหารเก็บรวบรวมผลการประเมินการปฏิบัติงานของบุคลากรไว้อย่างเป็นระบบ และน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารให้คำแนะนำและรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงานด้วยความจริงใจ

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยมีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. แนวทางพัฒนาการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3 พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านที่มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีการปฏิบัติในระดับสูงสุดคือ ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานบุคลากรตามหลักพรหมวิหาร 4 รองลงมาคือ ด้านการรักษาบุคลากรตามหลักพรหมวิหาร 4 และระดับน้อยที่สุด คือ ด้านการสรรหาบุคลากรตามหลักพรหมวิหาร 4 ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนถึงการให้ความสำคัญและการทำงานอย่างเต็มที่ในด้านการบริหารงานบุคคลในองค์กรโดยแนวทางในการพัฒนาอาจประกอบด้วย การเสริมสร้างกระบวนการการประเมินผลที่มีรูปแบบอย่างชัดเจน ควรให้ความสำคัญและใช้เวลาทำความเข้าใจและพัฒนากระบวนการการประเมินผลเพื่อให้มีความถูกต้องและเป็นประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาบุคลากรและองค์กรในระยะยาว การปรับปรุงกระบวนการรักษาบุคลากร ควรพัฒนานโยบายและกลไกในการรักษาพนักงานที่มีประสิทธิภาพและทำให้พนักงานรู้สึกพึงพอใจในการทำงานในองค์กร และการปรับปรุงกระบวนการการสรรหาบุคลากร: ถึงแม้ด้านนี้จะเป็ด้านที่มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด แต่ก็มีความสำคัญอย่างมากในการเลือกคัดเลือกและจัดหาบุคลากรที่มีความสามารถและคุณภาพให้เหมาะสมกับองค์กร ควรพัฒนาวิธีการสรรหาบุคลากรที่มีประสิทธิภาพและปฏิบัติตามหลักพรหมวิหาร 4 อย่างมีเสถียรภาพและเชื่อถือได้ สอดคล้องกับอำนาจ มะโนมัย (2564) ได้ทำงานวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคลากรตามหลักพรหมวิหาร 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น พบว่า 1) การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน ด้านการวางแผนกำลังบุคคล ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานและด้านการบำรุงรักษาบุคลากร ตามลำดับ 2) การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่นที่มีตำแหน่ง ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์การทำงานพบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหม

วิหาร 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ได้แก่ ผู้บริหาร ครอบเผยแผ่ผลการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องของบุคลากรให้ปฏิบัติอย่างทั่วถึง เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วม ในการวางแผนงานบริหารบุคลากร วางแผนบุคลากรด้วยความเป็นธรรมและปฏิบัติตัวเป็นตัวอย่างที่ดี และยังสอดคล้องกับพระอริยสัจ 4 (เตือนสันติเยะ) (2556) กล่าวว่า จากแนวทางการบริหารงาน ตามหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ประการ ได้แก่ ด้านเมตตา ด้านกรุณา ด้านมุทิตา และด้านอุเบกขา นั้น หาก จะนำมาปรับใช้ในบริบทของโรงเรียนเทศบาลนครนครสวรรค์ ซึ่งถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่าง มาก โดยการนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่ม 102 ประสิทธิภาพในการบริหารงานของผู้อำนวยการ สถานศึกษาใน โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์ทั้งนี้เนื่องจากผู้อำนวยการและพนักงานครู เทศบาลทุกคนที่อยู่ใน องค์การล้วนมีความแตกต่างกันทั้งด้านคุณวุฒิและวัยวุฒิรวมไปถึงประสบการณ์ ในการทำงานที่แตกต่าง กัน แต่สิ่งหนึ่งที่ผู้อำนวยการและพนักงานครูเทศบาลทุกคนต่างคาดหวังไว้ก็คือแนวทางการบริหารงาน ในองค์การที่ดี มีคุณภาพ มีความเหมาะสมถูกต้อง และชัดเจนโดยมี หลักการบริหารร่วมกันอย่างยุติธรรม และมีจริยธรรมซึ่งสิ่งนี้มีอาจเกิดขึ้นได้หากผู้อำนวยการ สถานศึกษาขาดการนำหลักธรรมพรหมวิหาร 4 มาใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานสถานศึกษาอย่าง แท้จริงเมื่อพนักงานครูเทศบาลเกิดความรู้ และเข้าใจ ในการบริหารงานของผู้อำนวยการสถานศึกษา และบริบทต่างๆ ก็จะมี ความเข้าใจที่ต่อกันก่อให้เกิดการ บริหารงานและทำงานร่วมกันอย่างมี ประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มมากยิ่งขึ้น ผู้บริหารควรให้ความ รักความปรารถนาดีต่อผู้ร่วมงาน อย่างแท้จริงอุทิศตนให้กับสถานศึกษาให้มาก, ด้านกรุณาผู้บริหารควร ช่วยเหลือแนะนำเมื่อเพื่อน ร่วมงานมีทุกข์อย่างเต็มใจและเต็มความสามารถที่จะช่วยได้, ด้านมุทิตาผู้ บริหารควรสนับสนุนและ ส่งเสริมขวัญกำลังใจ และแสดงความยินดีอย่างจริงใจอาจจะกระทำด้วยคำพูด หรือชื่นชมด้วยวิธีอื่นๆ ตามความเหมาะสมและตามโอกาสอันควร, ด้านอุเบกขาผู้บริหารควรให้ความ ยุติธรรมในการ บริหารงานทุกด้าน เน้นย้ำความซื่อสัตย์สุจริตตรวจสอบได้รวมถึงปฏิบัติหน้าที่

2. การวิจัยเชิงคุณภาพที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อเป็นแนวทางพัฒนาการบริหารงานบุคคล ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3 ในแต่ละ ด้านพบว่า 1) ด้านเมตตา ผู้บริหารควรสร้างโอกาสให้กับบุคลากรในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะทาง วิชาการโดยต่อเนื่อง เช่น การจัดโปรแกรมฝึกอบรมและพัฒนาทักษะ และสนับสนุนให้บุคลากรเข้าร่วม กิจกรรมการศึกษาต่อ และการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะทางวิชาการเพื่อพัฒนาตนเองและ องค์การ 2) ด้านกรุณา ผู้บริหารควรสร้างวัฒนธรรมองค์การที่เน้นความเอื้ออำนวยการและการช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน สร้างบรรยากาศที่เชิดชูความกรุณาและการให้ความเคารพต่อผู้อื่น เช่น การสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการทำงานทีม และส่งเสริมความเข้าใจและสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรภายในองค์กร: การสร้างความ เข้าใจและความร่วมมือระหว่างสมาชิกในองค์กร เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เชื่อมั่นและสร้างสรรค์ 3) ด้าน มุทิตา ผู้บริหารควรสร้างบรรยากาศองค์กรที่เน้นค่านิยมทางศีลธรรมและความเท่าเทียมกัน ส่งเสริมความ

เคารพต่อจรรยาบรรณและความซื่อสัตย์ในการทำงาน ส่งเสริมและสนับสนุนพฤติกรรมที่เป็นศีลธรรมและซื่อสัตย์ในการปฏิบัติงาน 4) ด้านอุเบกขา ผู้บริหารควรสร้างบรรยากาศที่สนับสนุนให้บุคลากรมีความเชื่อมั่นและความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมการทำงานร่วมกันและการสร้างความไว้วางใจระหว่างระหว่างสมาชิกในทีม และสนับสนุนให้มีการประเมินและติดตามผลงานอย่างเป็นระบบ

ดังนั้น การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาภาคอีสานเขต 3 ได้มีผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและครอบคลุมอย่างครบถ้วนในทุกด้าน ซึ่งเป็นแนวทางที่ดีในการพัฒนาองค์กรต่อไป สอดคล้องกับอำนาจ มະโนมัย (2565) ได้ทำงานวิจัยเรื่องการบริหารงานบุคลากรตามหลักพรหมวิหาร 4 ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น พบว่า 1) การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน ด้านการวางแผนกำลังบุคคล ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานและด้านการบำรุงรักษาบุคลากรตามลำดับ 2) การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่นที่มีตำแหน่ง ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์การทำงานพบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ได้แก่ ผู้บริหารควรเผยแพร่ผลการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องของบุคลากรให้ปฏิบัติอย่างทั่วถึง เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผนงานบริหารบุคลากร วางแผนบุคลากรด้วยความเป็นธรรมและปฏิบัติตัวเป็นตัวอย่างที่ดี นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับพระอดิศักดิ์ สารโท (เดือนสนธิ์เตียะ) (2556) กล่าวว่า จากแนวทางการบริหารงานตาม หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ประการ ได้แก่ ด้านเมตตา ด้านกรุณา ด้านมุทิตา และด้านอุเบกขา นั้น หากจะนำมาปรับใช้ในบริบทของโรงเรียนเทศบาลนครนครสวรรค์ ซึ่งถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากโดยการนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์ทั้งนี้เนื่องจากผู้อำนวยการและพนักงานครูเทศบาลทุกคนที่อยู่ในองค์การล้วนมีความแตกต่างกันทั้งด้านคุณวุฒิและวัยวุฒิรวมไปถึงประสบการณ์ ในการทำงานที่แตกต่างกัน แต่สิ่งหนึ่งที่ผู้อำนวยการและพนักงานครูเทศบาลทุกคนต่างคาดหวังไว้ก็คือแนวทางการบริหารงานในองค์การที่ดี มีคุณภาพ มีความเหมาะสมถูกต้อง และชัดเจนโดยมี หลักการบริหารร่วมกันอย่างยุติธรรม และมีจริยธรรม ผู้อำนวยการสถานศึกษาขาดการนำหลักธรรมพรหมวิหาร 4 มาใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานสถานศึกษาอย่าง แท้จริงเมื่อพนักงานครูเทศบาลเกิดความรู้ และเข้าใจในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา และบริบทต่างๆ ก็จะมีผลที่ดียิ่งขึ้นก่อให้เกิดการบริหารงานและทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มมากยิ่งขึ้น ผู้บริหารควรให้ความรักความ

ปรารถนาดีต่อผู้ร่วมงาน อย่างแท้จริงอุทิศตนให้กับสถานศึกษาให้มาก,ด้านกรณผู้บริหารควรช่วยเหลือแนะนำเมื่อเพื่อน ร่วมงานมีทุกข์อย่างเต็มใจและเต็มความสามารถที่จะช่วยได้, ด้านมุฑิตาผู้บริหารควรสนับสนุนและส่งเสริมขวัญกำลังใจ และแสดงความยินดีอย่างจริงใจอาจจะกระทำด้วยคำพูดหรือชื่นชมด้วยวิธีอื่นๆ ตามความเหมาะสมและตามโอกาสอันควร, ด้านอุเบกขาผู้บริหารควรให้ความยุติธรรมในการบริหารงานทุกด้าน เน้นย้ำความซื่อสัตย์สุจริตตรวจสอบได้รวมถึงปฏิบัติหน้าที่รวมถึงสอดคล้องกับสุพลเครื่องมือณรมย์ (2562) การใช้หลักธรรมในการบริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนคร เชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของพนักงานครูเทศบาลเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่นั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ได้นำหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา และมุฑิตาไปปฏิบัติในการบริหารงานใน สถานศึกษาอยู่ในเกณฑ์ที่สูง ในขณะที่อุเบกขานั้นถูกนำไปปฏิบัติในการบริหารงานในสถานศึกษาเป็น ส่วนน้อยและการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพนักงานครูเทศบาลอยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกัน เกี่ยวกับการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของพนักงานครู เทศบาลที่อยู่ในโรงเรียนเทศบาลขนาดเล็กกับโรงเรียนเทศบาลขนาดกลาง มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

1.1 ควรกำหนดนโยบายให้วัฒนธรรมขององค์กรเน้นไปที่คุณธรรมและจริยธรรม โดยเรียกร้องให้ผู้บริหารและบุคลากรทุกคนปฏิบัติตามค่านิยม

1.2 ควรสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรมุ่งเน้นการฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะและความรู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักพรหมวิหาร 4 และสนับสนุนให้ผู้บริหารและบุคลากรมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติตามหลักพรหมวิหาร 4 อย่างเต็มที่

1.3 ควรกำหนดนโยบายในการสร้างช่องทางสื่อสารที่เปิดเผยและโปร่งใสเกี่ยวกับนโยบายและแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 และสร้างกลไกในการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากบุคลากรเพื่อปรับปรุงนโยบายและแนวทางต่างๆ

1.4 มีการกำหนดนโยบายในการจัดการประเมินระบบบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องและประสิทธิภาพของการปฏิบัติตามนโยบาย และใช้ข้อมูลจากการประเมินเพื่อปรับปรุงและปรับเปลี่ยนนโยบาย

1.5 กำหนดนโยบายในการสร้างระบบการส่งเสริมและสนับสนุนในการปฏิบัติตามหลักพรหมวิหาร 4 โดยให้การรางวัลและช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการปฏิบัติตามที่ดี และสร้างเครือข่ายบุคคลากรที่เชื่อถือได้ที่สนับสนุน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 เปิดโอกาสให้พนักงานเรียนรู้และพัฒนาและส่งเสริมให้บุคลากรมีโอกาสนในการเข้าร่วมการศึกษาต่อและการอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะทางวิชาการตามความสามารถของแต่ละบุคคล

2.2 สร้างกลไกในการส่งเสริมการทำงานร่วมกัน สร้างความไว้วางใจระหว่างบุคลากร โดยเน้นการสร้างทีมงานที่มีความเข้าใจ

2.3 สร้างบรรยากาศองค์กรที่เชิดชูคุณค่าและการให้ความเคารพต่อผู้อื่น โดยเน้นไปที่การสร้างสภาพแวดล้อมที่สร้างเสริมความเข้าใจและความรู้สึกอยู่ร่วมกันในองค์กร

2.4 สนับสนุนความเชื่อมั่นและความรับผิดชอบโดยสร้างบรรยากาศที่สนับสนุนให้บุคลากรมีความเชื่อมั่นและความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน รับผิดชอบต่อผลงานของตนเอง

2.5 มีการจัดการประเมินและติดตามผลงานของพนักงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถตรวจสอบความสอดคล้องและประสิทธิภาพของการปฏิบัติตามนโยบายและหลักพรหมวิหาร 4 และใช้ข้อมูลจากการประเมินเพื่อปรับปรุง และปรับเปลี่ยนนโยบายและแนวทางต่างๆ ให้เข้ากับสถานการณ์ และความต้องการใหม่ขององค์กร

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบของนโยบายการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ต่อประสิทธิภาพขององค์กรเพื่อช่วยให้เห็นภาพรวมและเข้าใจถึงความสำคัญของการใช้แนวทางการบริหารบุคคลที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพในองค์กรต่างๆ

3.2 ควรการศึกษาเกี่ยวกับผลของการปฏิบัติตามหลักพรหมวิหาร 4 ต่อผลการทำงานและความพึงพอใจของบุคลากรในด้านต่างๆ เช่น ผลการปฏิบัติงาน ความพึงพอใจในงาน และสุขภาพจิตของบุคลากร เป็นต้น

3.3 ควรศึกษาเกี่ยวกับการนำเสนอและการส่งเสริมนโยบายและแนวทางการบริหารงานบุคคลเพื่อช่วยให้เข้าใจถึงวิธีการสร้าง และสนับสนุนการปฏิบัติตามนโยบาย

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสานเขต 3 ได้แนวคิดดังแผนภูมิ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- แก้ว ชิตตะชบ. (2547). *รวมวิชาธรรมศึกษาชั้นตรีตามหลักสูตรสนามหลวงแผนกธรรม*. กรุงเทพฯ: ศาสนา.
- นิത്യ สัมมาพันธ์. (2529). *การบริหารเชิงพุทธ*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พลินต์ติ้งแฮร์ส.
- บุญมี แท่นแก้ว. (2539). *จริยศาสตร์*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ปัญญา นันทภิกขุ (ปิ่น ปญานนโท). (2541). *หน้าที่ของคน (ฉบับสมบูรณ์)*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2541). *พระในบ้าน*. กรุงเทพฯ: คาชาวรรณการพิมพ์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: เอส.อาร์พรีน ตั้งแมสโปรดักส์.
- พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคโล). (2552). *หลักธรรมาภิบาลและประมุขศิลป์: คุณลักษณะความเป็นผู้นำที่ดี*. ราชบุรี: มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกายาราม.
- พิสิฐ เจริญสุข. (2543). *ปกิณกรรม*. กรุงเทพฯ: การศาสนา.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2552*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.
- วรญา ทองอุ่น. (2549). *มนุษย์สัมพันธ์ในองค์กร*. สุรินทร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- สุนทร สายคำ และพระอธิการบุญช่วย โชติวิโส. (2560). *เอกสารการประคำบรรยายรายวิชาภาวะผู้นำตามแนวพุทธ*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การบริหารความเสี่ยงตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหาร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น The Risk Management According to the Four Iddhipāda Principles by Administrators of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus

ดารณี ปะเตชะกัง, พระครูวินัยธร วรวุฒิ เทชธมฺโม (เฮียงเหี้ย) และสัมฤทธิ์ กางเพ็ง
Daranee Patechakang, Phrakhruwinaithon Worawuth Techathammo (Hainghai)
and Samrit Kangpheng
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: daranee.0468@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารความเสี่ยงตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น 2) เปรียบเทียบการบริหารความเสี่ยงตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น 3) ศึกษาแนวทางพัฒนาส่งเสริมการบริหารความเสี่ยงตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น การวิจัยเป็นแบบวิธีวิทยาแบบผสมระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้างกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหาร คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ปีการศึกษา 2566 จำนวน 133 รูป/คน และกลุ่มเป้าหมาย (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) (Key Informant) ได้แก่ ผู้บริหาร คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น รวมทั้งสิ้น จำนวน 12 รูป/คนโดยการเลือกแบบเจาะจง

ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารความเสี่ยงตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 1) ด้านการบริหารความเสี่ยงตามหลักอิทธิบาท 2) ด้านการบริหาร

ความเสี่ยงตามหลักวิธียะ 3) ด้านการบริหารความเสี่ยงตามหลักฉันทะ 4) ด้านการบริหารความเสี่ยงตามหลักจิตตะ ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารความเสี่ยงตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางพัฒนาส่งเสริมการบริหารความเสี่ยงตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ท่านพอใจที่จะมีสารสนเทศบุคลากร ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงานขององค์กรท่านมีความเพียรในการติดตาม/สื่อสาร ความเสี่ยงให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ต้องการให้บรรลุในระยะเวลาที่กำหนดท่านมีความเอาใจใส่ในการจัดทำแผนกลยุทธ์ในการจัดการกับความเสี่ยงท่านมีการไตร่ตรองและปลูกฝังให้แนวคิดในทางบวกเพื่อหาทางป้องกัน ไม่ใช่การจับผิด

คำสำคัญ: การบริหารความเสี่ยง; หลักอิทธิบาท 4; มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Abstract

This research aimed to: 1. study the current state of risk management, compare operational levels, and explore development guidelines for risk management according to the Four Iddhipāda Principles by administrators of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus; 2. propose guidelines for promoting and enhancing risk management according to the Four Iddhipāda Principles for administrators at the same university. The research used a mixed-methods approach, combining quantitative and qualitative methods. Research instruments included a questionnaire and a semi-structured interview. The sample group consisted of administrators, faculty, and staff from the university's Khon Kaen Campus, totaling 133 participants in 2023, with 12 key informants selected through purposive sampling.

The research results were as follows:

1. The risk management according to the Four Iddhipāda Principles by administrators of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, had an overall average practice level at the highest level. The areas with the highest average were: (1) risk management according to *Vīmaṃsā*; (2) risk management according to *Viriya*; (3) risk management according to *Chanda*; (4) risk management according to *Citta*.

2. The comparison of risk management according to the Four Iddhipāda Principles by administrators, categorized by work experience, showed no significant differences in overall practice or individual areas.

3. Guidelines for promoting and enhancing risk management according to the Four Iddhipāda Principles by administrators of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, suggest: having sufficient personnel information, positively impacting organizational efficiency and effectiveness; persistently monitoring and communicating risks to achieve desired objectives within set timelines; paying attention to developing strategic plans for risk management, encouraging positive thinking, and avoiding a fault-finding approach.

Keywords: Risk Management; Four Iddhipāda Principles; Mahachulalongkornrajavidyalaya University

1. บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบันและอนาคต ทั้งในเรื่องระบบเศรษฐกิจ การแข่งขันเทคโนโลยี นโยบายทางการเมือง สภาพแวดล้อมทางสังคมทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ทำให้มหาวิทยาลัยได้รับผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญ รวมถึงการเปลี่ยนแปลง ด้านนวัตกรรมอย่างพลิกผัน (Disruptive Innovation) อาทิ การจ้างงาน และอาชีพที่เปลี่ยนไป ทำให้ความสนใจและรูปแบบการเรียนรู้เปลี่ยนไป เป็นผลทำให้จำนวนนักศึกษาลดลง นโยบายของรัฐบาลในการสนับสนุนงบประมาณแก่มหาวิทยาลัยลดลง จากการเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ทำให้ต้องเลี้ยงตัวเองมากขึ้น และรูปแบบการบริหารงบประมาณของรัฐเปลี่ยนแปลง เช่น การมี พ.ร.บ. วินัยการเงินการคลัง ตลอดจน พ.ร.บ. จัดซื้อจัดจ้าง อาจส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการ และการใช้งบประมาณที่ไม่มีความยืดหยุ่น งานวิจัยและนวัตกรรม และงานบริการวิชาการยังไม่สร้างประโยชน์ให้กับมหาวิทยาลัยและสังคมเท่าที่ควร ไม่สามารถตอบโจทย์ปัญหาและการพัฒนาของภาคใต้ประเทศและโลกได้ ทำให้มหาวิทยาลัยต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารงานตามแผนยุทธศาสตร์ 2561-2565 เพื่อให้มหาวิทยาลัยมีผลการดำเนินงานบรรลุตามแผนยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้อย่างมีคุณภาพและมี ประสิทธิภาพ จึงกำหนดให้มีการบริหารจัดการความเสี่ยง เพื่อวางแผนจัดการเหตุการณ์ด้านลบที่อาจเกิดขึ้นอันเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุวัตถุประสงค์หรือให้ระดับความเสี่ยงลดลงอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ โดยการจัดทำแผนการบริหารความเสี่ยงตามประเด็นความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นอันเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัย โดยการบูรณาการร่วมกับการควบคุมภายในหวังเป็นอย่างยิ่งว่าแผนการบริหารความเสี่ยง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

ฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร คณะ/หน่วยงานและบุคลากรในการปฏิบัติงาน อันจะทำให้เกิดความเชื่อมั่นอย่างสมเหตุสมผลต่อผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และให้การบริหารงานบรรลุวัตถุประสงค์ตามยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่า การบริหารสถานศึกษามีความสำคัญ เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดการทรัพยากรการบริหาร ได้แก่ เงิน คน และวัสดุ อุปกรณ์ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของสถานศึกษา หากไม่มีระบบการบริหารสถานศึกษาก็จะไม่สามารถดำเนินการปฏิบัติกิจกรรมให้เป็นไปตามเป้าหมายได้ และการบริหารสถานศึกษายังเป็นเครื่องมือที่ชี้ถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวของสถานศึกษาอีกด้วย เพื่อเป็นการปรับปรุงเชิงคุณภาพจึงได้มีการพัฒนาระบบการบริหารคุณภาพและเทคนิคการบริหารต่างๆ ขึ้นหลายรูปแบบ เช่น ระบบมาตรฐาน ISO 9000 ระบบ BS 5750 ระบบ American National Standards Institute /American Society of Quality Control ระบบควบคุมคุณภาพ (Quality Control : QC) กลยุทธ์ 5 ส การรี้อปรับระบบ (reengineering) การบริหารเชิงกลยุทธ์ (strategic management) เป็นต้น ซึ่งระบบและแนวคิดด้านการบริหารคุณภาพเหล่านี้ ต่างก็มีการดำเนินการและประสบผลสำเร็จมาแล้วหลายๆ แห่ง โดยเฉพาะในวงการธุรกิจ แต่ถ้านำแต่ละระบบมาวิเคราะห์จะเห็นว่า ต่างก็มีจุดอ่อนและจุดแข็งที่แตกต่างกันไป ดังนั้น การนำแนวคิดและหลักการระบบประกันคุณภาพ ระบบบริหารเหล่านี้มาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษา ต้องเลือกและประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานศึกษา จึงจะได้ผลและมีประสิทธิภาพมากที่สุด (บรรจง จันทมาศ, 2551)

วิทยาเขตขอนแก่น เป็นเขตการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ เป็นไปตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540 ลงในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 114 ตอนที่ 51 ก ลงวันที่ 1 ตุลาคม 2540 มีฐานะเป็นนิติบุคคล มหาวิทยาลัยได้มีมติอนุมัติให้จัดตั้งเป็นวิทยาเขตขอนแก่น เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2528 ตามหนังสือที่ 714/2528 ลงวันที่ 12 ธันวาคม 2528 ขยายที่ทำการจากวัดธาตุ ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น มาตั้งอยู่ ณ เลขที่ 30 หมู่ที่ 1 ถนนขอนแก่น-น้ำพอง ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เมื่อปีพุทธศักราช 2550 ปัจจุบัน ดำเนินการจัดการศึกษาสำหรับนิสิตบรรพชิตและคฤหัสถ์ วิทยาเขตขอนแก่น ได้ดำเนินการจัดการศึกษาสำหรับนิสิตบรรพชิตและคฤหัสถ์ จำแนกเป็น 4 ส่วนงาน ได้แก่ วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น จำนวน 23 หลักสูตร จำแนกเป็น 4 ระดับการศึกษา ได้แก่ ระดับประกาศนียบัตร 5 หลักสูตร ระดับปริญญาตรี 8 หลักสูตร ระดับปริญญาโท 6 หลักสูตร และระดับปริญญาเอก 4 หลักสูตร วิทยาเขตขอนแก่นมีวิทยาลัยสงฆ์ในภายใต้การกำกับดูแล ดังนี้ 1) วิทยาลัยสงฆ์เลย 2) วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด 3) วิทยาลัยสงฆ์มหาสารคาม

1. คณาจารย์ยังมีตำแหน่งทางวิชาการน้อย (29 รูป/คน: จำนวนอาจารย์ประจำทั้งหมดของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น 69 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 42.03)
2. ผลการประเมินระดับหลักสูตรทั้ง 17 หลักสูตร แม้จะอยู่ในระดับดี แต่การพัฒนาระบบกลไก

การประเมินกระบวนการภายใต้ระบบกลไกของการบริหารหลักสูตร ยังขาดการนำเสนอการพัฒนาผลการดำเนินงานดังกล่าวที่ครอบคลุม และนำไปสู่การพัฒนาตามวงจรคุณภาพ PDCA

3. การวิเคราะห์ความคุ้มค่าของการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น แม้จะมีรายละเอียดในประเด็นสำคัญ อาทิเช่น ต้นทุนต่อหน่วย งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรลงสู่การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาอาจารย์ นิสิต บุคลากรก็ตาม แต่การนำเสนอข้อมูลในส่วนของความคุ้มค่า ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ในการผลิตบัณฑิต โอกาสในการแข่งขันยังไม่ครอบคลุมชัดเจน

4. การตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยในระดับนานาชาติในวารสารที่อาจไม่เกี่ยวข้องหรือไม่มีส่วนสัมพันธ์ในศาสตร์ที่จัดการเรียนการสอน (Scope of publish) แม้จะเป็นวารสารระดับนานาชาติและอยู่ใน Quartile ก็ตาม ควรมุ่งเน้นการตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยในระดับนานาชาติในวารสารที่เกี่ยวข้องในศาสตร์ที่จัดการเรียนการสอนเพื่อมุ่งสู่ความสำเร็จในการต่อยอดเกี่ยวกับตำแหน่งวิชาการของคณาจารย์

5. การบริหารหลักสูตรภายใต้ปัจจัยภายนอกที่เข้ามกระทบอย่างเช่น การแพร่ระบาดของโควิด-19 นั้น ทำให้ส่งผลต่อการดำเนินงานของหลักสูตรในหลายประเด็น โดยเฉพาะประเด็นจำนวนนิสิตตามแผนรับที่ปรากฏใน มคอ.2 ดังนั้น เพื่อการพัฒนาในประเด็นดังกล่าว ให้หลักสูตรยังคงความสามารถในการแข่งขัน และสร้างการรับรู้ให้กับผู้สนใจและกลุ่มเป้าหมาย ควรพัฒนาให้เกิดการบริหารหลักสูตรให้ก้าวสู่การเป็นหลักสูตร พรีเมียม (Premium Curriculum) ทั้งนี้เพื่อยกระดับคุณภาพในการบริหารหลักสูตร ซึ่งจะส่งผลต่อการสร้างการรับรู้และความเชื่อความศรัทธาในคุณภาพของการบริหารหลักสูตรต่อกลุ่มเป้าหมายที่แท้จริง ตลอดจนผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อไป (สำนักงานวิทยาเขตขอนแก่น, 2566)

จากเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้นผู้ทำวิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารความเสี่ยงตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่นเพื่อเป็นสารสนเทศใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทั้ง 4 ด้านเป็นพฤติกรรมที่จะส่งผลต่อการพัฒนาการบริหารให้มีความเจริญก้าวหน้าเพื่อทราบถึงความเป็นภาวะผู้นำของผู้บริหาร เพื่อนำไปปรับปรุงพฤติกรรมการทำงานของตนในส่วนที่ต้องพัฒนาหรือปรับเปลี่ยน ให้สามารถพัฒนาการบริหารงานจนเกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์กรทุกแห่งในยุคของการปฏิรูปการศึกษาและปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง ด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมืองต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารความเสี่ยงตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารความเสี่ยงตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
3. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาส่งเสริมการบริหารความเสี่ยงตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การบริหารความเสี่ยงตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ปีการศึกษา 2566 จำนวน 133 รูป/คน โดยการเลือกแบบเจาะจง และกลุ่มเป้าหมาย (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) (Key Informant) ได้แก่ ผู้บริหาร คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามตำแหน่งหน้าที่ ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 4 รูป/คน คณาจารย์ จำนวน 3 รูป/คน และเจ้าหน้าที่ จำนวน 5 รูป/คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 12 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับเพื่อสอบถามเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ตามแนวคิดทฤษฎีของ (Cohen and Uphoff, 1981)

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 12 รูป/คนซึ่งเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการให้ข้อมูลงานวิจัยการบริหารความเสี่ยงตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น คือ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล (In-depth interview) เป็นข้อคำถามพูดคุยกันระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นการถามเจาะลึกแล้วคำตอบอย่างละเอียดถี่ถ้วน การถามนอกจากจะให้อธิบายแล้วยังเป็นผู้ที่รับผิดชอบและอยู่ในกระบวนการ จะต้องถามถึงเหตุผลด้วย การสัมภาษณ์แบบนี้จะใช้ได้ดีกับการศึกษาวิจัยเรื่องเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงเจตคติ ความต้องการ ความเชื่อค่านิยม บุคลิกภาพในลักษณะต่างๆ

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) 1) สถิติวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analytical Statistics) เป็นสถิติที่นำมาใช้บรรยาย

คุณลักษณะของข้อมูล โดยใช้วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งค่าสถิติที่ใช้ได้แก่ 1) ใช้สถิติจำนวน (Frequency) และร้อยละ (Percentage) อธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการนำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผล 2) ใช้สถิติแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) อธิบายข้อมูล การบริหารความเสี่ยงตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น 2) สถิติวิเคราะห์เชิงอนุมาน (Inferential Analysis Statistics) เป็นสถิติที่ใช้วิเคราะห์ถึงลักษณะของตัวแปรต้นที่มีผลต่อตัวแปรตามโดยใช้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นสถิติที่ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบการบริหารความเสี่ยงตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่นโดยจำแนกประเภทการทำงาน สถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD.) การทดสอบสมมติฐานหลักหลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อระดับความคิดเห็นของประชาชน ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์แบบสเปียร์แมน (Open ended Question coefficient) และการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบการนำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผล โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบคำถามปลายเปิด ตามลำดับความสำคัญ

การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบทและประมวลผลเข้าด้วยกันรวมทั้งใช้แนวคิดจากเอกสารและผลวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนในการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพรวม

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารความเสี่ยงตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์สภาพการบริหารความเสี่ยงตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น โดยรวมและรายด้าน ปรากฏผลดังแสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 การบริหารความเสี่ยงตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่นโดยภาพรวมและรายด้าน

การบริหารความเสี่ยงตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหาร	ระดับปฏิบัติ			
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. ด้านการบริหารความเสี่ยงตามหลักฉันทะ	4.59	0.22	มากที่สุด	3
2. ด้านการบริหารความเสี่ยงตามหลักวิริยะ	4.60	0.22	มากที่สุด	2
3. ด้านการบริหารความเสี่ยงตามหลักจิตตะ	4.59	0.21	มากที่สุด	3
4. ด้านการบริหารความเสี่ยงตามหลักวิมังสา	4.61	0.21	มากที่สุด	1
รวม	4.60	0.16	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 การบริหารความเสี่ยงตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.60) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารความเสี่ยงตามหลักวิมังสา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.61) รองลงมา คือ ด้านการบริหารความเสี่ยงตามหลักวิริยะมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.60) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการบริหารความเสี่ยงตามหลักฉันทะ และด้านการบริหารความเสี่ยงตามหลักจิตตะมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.59) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารความเสี่ยงตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ปรากฏผลดังแสดงในตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารความเสี่ยงตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้าน

การบริหารความเสี่ยงตามหลักอิทธิบาท 4	ประสบการณ์การทำงาน					
	ไม่เกิน 5 ปี		5 - 10 ปี		11 ปีขึ้นไป	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
ด้านการบริหารความเสี่ยงตามหลักฉันทะ	4.57	0.18	4.59	0.26	4.61	0.22
ด้านการบริหารความเสี่ยงตามหลักวิริยะ	4.55	0.25	4.61	0.19	4.62	0.22

การบริหารความเสี่ยงตามหลักอิทธิบาท 4	ประสพการณ์การทำงาน					
	ไม่เกิน 5 ปี		5 - 10 ปี		11 ปีขึ้นไป	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
ด้านการบริหารความเสี่ยงตามหลักจิตตะ	4.53	0.23	4.58	0.21	4.64	0.19
ด้านการบริหารความเสี่ยงตามหลักวิมังสา	4.58	0.23	4.63	0.21	4.63	0.20
รวม	4.56	0.17	4.60	1.66	4.63	0.15

จากตารางที่ 2 การบริหารความเสี่ยงตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น จำแนกตามประสพการณ์การทำงาน ปรากฏดังนี้ 1) บุคลากรที่มีประสพการณ์การทำงานไม่เกิน 5 ปี โดยภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.56) ด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือด้านการบริหารความเสี่ยงตามหลักวิมังสา ($\bar{x}$ = 4.58) รองลงมาคือ ด้านการบริหารความเสี่ยงตามหลักฉันทะ ($\bar{x}$ = 4.57) และต่ำสุด คือด้านการบริหารความเสี่ยงตามหลักจิตตะ ($\bar{x}$ = 4.53) 2) บุคลากรที่มีประสพการณ์การทำงาน 5-10 ปี โดยภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.60) ด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านการบริหารความเสี่ยงตามหลักวิมังสา ($\bar{x}$ = 4.63) รองลงมาคือ ด้านการบริหารความเสี่ยงตามหลักวิริยะ ($\bar{x}$ = 4.61) และต่ำสุด คือด้านการบริหารความเสี่ยงตามหลักจิตตะ ($\bar{x}$ = 4.58) 3) บุคลากรที่มีประสพการณ์การทำงาน 11 ปีขึ้นไป โดยภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.63) ด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือด้านการบริหารความเสี่ยงตามหลักจิตตะ ($\bar{x}$ = 4.64) รองลงมาคือ ด้านการบริหารความเสี่ยงตามหลักวิมังสา ($\bar{x}$ = 4.63) และต่ำสุด คือด้านการบริหารความเสี่ยงตามหลักฉันทะ ($\bar{x}$ = 4.61)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบการบริหารความเสี่ยงตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่นจำแนกตามประสพการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้าน

ที่	การบริหารความเสี่ยงตามหลักอิทธิบาท 4	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-Value
1	ด้านการบริหารความเสี่ยงตามหลักฉันทะ	ระหว่างกลุ่ม	0.333	2			
		ภายในกลุ่ม	6.826	130	0.017	0.316	0.730
		รวม	6.859	132	0.53		

ที่	การบริหารความเสี่ยงตามหลักอิทธิบาท 4	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-Value
2	ด้านการบริหารความเสี่ยงตามหลักวิริยะ	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	0.129 6.500 6.170	2 130 132	0.65 0.50	1.291	0.278
3	ด้านการบริหารความเสี่ยงตามหลักจิตตะ	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	0.253 5.917 6.170	2 130 132	0.126 0.046	2.779	0.066
4	ด้านการบริหารความเสี่ยงตามหลักวิมังสา	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	0.063 6.126 6.189	2 130 132	0.032 0.47	0.671	0.513
ภาพรวม		ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	0.097 3.543 3.640	2 130 132	0.027	1.785	0.172

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบการบริหารความเสี่ยงตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่นจำแนกตามประสบการณ์การทำงานโดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางพัฒนาส่งเสริมการบริหารความเสี่ยงตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตขอนแก่นผู้วิจัยได้สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อเป็นแนวทางการบริหารความเสี่ยงตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ดังปรากฏในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลปริมาณและเชิงคุณภาพ

แนวทางการบริหารความเสี่ยงตามหลักอิทธิบาท 4	วิธีการดำเนินการ/กิจกรรม
ด้านการบริหารความเสี่ยงตามหลักฉันทะ (ความรัก พอใจ)	ผู้บริหารและบุคลากรในองค์กร ควรสร้างความรักความผูกพันให้บุคลากรในองค์กร เพื่อมุ่งหากระบวนการและดำเนินกิจกรรม ควบคุมเพื่อลดมูลเหตุและโอกาสที่องค์กรจะเกิดความเสียหาย

แนวทางการบริหารความเสี่ยง ตามหลักอิทธิบาท 4	วิธีการดำเนินการ/กิจกรรม
ด้านการบริหารความเสี่ยงตามหลักวิริยะ (ความพากเพียร)	ผู้บริหารและบุคลากรในองค์กร ควรมุ่งมั่นที่จะแก้ปัญหาหรือร่วมมือกันกำหนดขอบเขต/กรอบแนวทางการบริหารความเสี่ยงและวัฒนธรรมองค์กรด้วยการกำหนดนโยบายวัตถุประสงค์ และกลยุทธ์ในการบริหารความเสี่ยง
ด้านการบริหารความเสี่ยงตามหลักจิตตะ (ความเอาใจใส่)	ผู้บริหารและบุคลากรในองค์กร ควรพัฒนาศักยภาพบุคลากร Works shop สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมความคิดวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ และให้บุคลากรจัดทำปฏิทินกระบวนการดำเนินงาน เพื่อลดความเสี่ยงอย่างชัดเจน
ด้านการบริหารความเสี่ยง ตามหลักวิมังสา (ความตระหนักไตร่ตรอง)	ผู้บริหารและบุคลากรในองค์กร ต้องมีความรอบคอบถี่ถ้วน มีการกำหนดระบบและกลไกการบริหารความเสี่ยงอย่างชัดเจน มีการกำหนดมาตรการและบทลงโทษอย่างชัดเจน ถ้าหากเกิดความเสียหายขึ้นแก่องค์กรอันเนื่องมาจากการไม่จริงจังกับการบริหารแผนความเสี่ยงการดำเนินการเช่นนี้จะช่วยให้ระบบและกลไกการบริหารความเสี่ยงมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารความเสี่ยงตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การบริหารความเสี่ยงตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 1) ด้านการบริหารความเสี่ยงตามหลักวิมังสา 2) ด้านการบริหารความเสี่ยงตามหลักวิริยะ 3) ด้านการบริหารความเสี่ยงตามหลักฉันทะ 4) ด้านการบริหารความเสี่ยงตามหลักจิตตะ สอดคล้องกับงานวิจัยของขวัญแก้ว จันทรัตน์ และตรัยภูมิ นทร์ศิริ (2562) ได้ศึกษาวิจัยการบริหารความเสี่ยงทางการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษายะลา เขต 3 พบว่า 1. การบริหารความเสี่ยงทางการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 ในภาพรวมและทุกรายด้าน

อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ความเสี่ยงด้านการเงิน ด้านกลยุทธ์ ด้านการปฏิบัติตาม กฎระเบียบ ด้านการปฏิบัติงาน 2. การบริหารความเสี่ยงทางการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู จำแนกตาม วุฒิการศึกษา ในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .053 การบริหารความเสี่ยงทางการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู จำแนกตาม ประสบการณ์การทำงาน ในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 สอดคล้องกับงานวิจัยของจิตกร สมาคม พระมหาอุดร อุตตโร และปฐิธรรม สำเนียง (2565) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า 1) ผู้บริหาร/ครู มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานีเขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบำรุงรักษาบุคคล รองลงมา คือ ด้านพัฒนาบุคคลด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการวางแผนทรัพยากรกำลังคน 2) ผู้บริหารโรงเรียนและครูที่มีเพศอายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงาน ในภาพรวมมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้และ 3) แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา เข้ามาบูรณาการ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมวางแผนทิศทางการดำเนินงานวิเคราะห์อัตราากำลังบุคลากรของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง กำหนดคุณสมบัติของตำแหน่งที่ชัดเจน ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน ตรวจสอบและปรับปรุงกระบวนการคัดเลือกอยู่เสมอ ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานเต็มตามศักยภาพ สร้างค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กร และร่วมกันเพื่อหาแนวทางการแก้ไขปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น มีการพิจารณาอย่างรอบคอบและเป็นธรรม

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารความเสี่ยงตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่นจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติไม่แตกต่างกันสอดคล้องกับงานวิจัยของ Dettmann (2004) ได้วิจัยเรื่อง การรับรู้ของผู้บริหารการศึกษา คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่สนับสนุนที่มีต่อการนำเครื่องมือเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติมาใช้ในมหาวิทยาลัยวิสคอนซินส์ก็อต พบว่า มุมมองเชิงบวกของการนำเครื่องมือไปใช้คือ 1) เป็นศูนย์กลางความเป็นเลิศ 2) เป็นความภาคภูมิใจของสมาชิกที่ร่วมดำเนินการ 3) ต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 4) ภาระงานเพิ่มมากขึ้น 5) ความไม่เชื่อมโยงระหว่างรางวัลกับวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย 6) มีขอบเขตการทำงานที่กว้างมาก 7) ความคาดหวังเชิงคุณภาพเพิ่มมากขึ้น 8) การตัดสินใจทำปราศจากการติดตามรูปแบบของเครื่องมือ MBNQA 9) ลูกค้ายังไม่ให้การยอมรับอย่างเพียงพอ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของโรงเรียนมาตรฐานสากล พบว่า โรงเรียนมาตรฐานสากล สร้างขึ้นเพื่อตอบสนอง การแข่งขันในเวทีโลกเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐานสากล จึงเป็น

สิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งเพราะการเปลี่ยนแปลง พัฒนาการจัดการศึกษาให้ก้าวทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของโลกภายในระยะเวลาที่จำกัดนั้น โรงเรียนยังไม่มีศักยภาพพอในการบริหารจัดการงานต่างๆ แต่เพียงผู้เดียวจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งในการอาศัยผู้อื่น ที่มีความรู้ความสามารถหรือความชำนาญเฉพาะด้าน การร่วมงานกับทีมงานที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม หลากหลายความรู้ หลากหลายความสามารถ แต่ละคนมีเอกลักษณ์เฉพาะที่ต่างกัน ดังนั้นสมรรถนะที่จำเป็นของคนในศตวรรษที่ 21 นั้นของโรงเรียนสามารถศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนมาตรฐานสากลได้สอดคล้องกับงานวิจัยของภุณัฐ จุลนิพิฐวงษ์ (2563) ได้ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธกับพฤติกรรมเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2 มีการรับรู้ว่าการดำเนินงานวิถีพุทธโดยรวมอยู่ในระดับมากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2 มีพฤติกรรมเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2 ที่มีเพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ รายได้ของผู้ปกครองต่างกัน มีพฤติกรรมเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 การดำเนินงานตามแนววิถีพุทธด้านกายภาพการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิตการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธด้านการเรียนการสอน การดำเนินงานตามแนววิถีพุทธด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และพฤติกรรมเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. แนวทางพัฒนาส่งเสริมการบริหารความเสี่ยงตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น คือ ท่านพอใจที่จะมีสารสนเทศบุคลากร ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงานขององค์กรและท่านมีความเพียรในการติดตาม/สื่อสาร ความเสี่ยงให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ต้องการ ให้บรรลุในระยะเวลาที่กำหนดรวมถึงท่านมีความเอาใจใส่ในการจัดทำแผนกลยุทธ์ในการจัดการกับความเสี่ยงท่านมีการไตร่ตรองและปลูกฝังให้แนวคิดในทางบวกเพื่อหาทางป้องกัน ไม่ใช่การจับผิด สอดคล้องกับงานวิจัยของวันนะ กัลป์ยาน์พัฒนกุล (2562) ได้ศึกษาการบริหารความเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการบริหารความเสี่ยง ศึกษาหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการบริหารความเสี่ยง และเพื่อบูรณาการแนวคิด ทฤษฎีการบริหารความเสี่ยงด้วยหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการบริหารความเสี่ยง ผลการวิจัยพบว่า การจัดการความเสี่ยง หรือการบริหารความเสี่ยง คือ การจัดการความเสี่ยง ทั้งในกระบวนการ ในการระบุ วิเคราะห์ ประเมิน ดูแล ตรวจสอบและควบคุมความเสี่ยงที่สัมพันธ์กับกิจกรรม หน้าที่และกระบวนการทำงาน เพื่อให้องค์กรลดความเสียหายจากความเสี่ยงมากที่สุด และพุทธบัญญัติเกี่ยวกับการบรรพชาอุปสมบท ที่ได้กำหนดคุณสมบัติของพระอุปัชฌาย์และคุณสมบัติของผู้บวชนั้น และพุทธวิธีที่ทรงนำหลักพุทธธรรมมาใช้

ในการเผยแผ่ด้านการปกครอง และการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืน ด้วยการนำแนวคิด ทฤษฎีการบริหารความเสี่ยงมาบูรณาการกับหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการบริหารความเสี่ยง เพื่อการบริหารจัดการพุทธบริษัทให้เกิดความสามัคคี และเข้าถึงหลักคำสอน และเป็นการป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากการล่วงละเมิดพระวินัย การปกครองคณะสงฆ์ที่ปราศจากอคติ และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งกับศาสนิกของศาสนาอื่นและสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูโฆสิตสังฆพิทักษ์ (ประเวท ถาวราน) (2564) ได้ศึกษาการบริหารจัดการความเสี่ยงทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมขององค์กรพระพุทธศาสนาในจังหวัดแพร่มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความเสี่ยงทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม 2) ศึกษาการบริหารจัดการความเสี่ยงทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมขององค์กรพระพุทธศาสนาในจังหวัดแพร่และ 3) วิเคราะห์และเสนอยุทธศาสตร์การบริหารจัดการความเสี่ยงทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมขององค์กรพระพุทธศาสนาในจังหวัดแพร่ พบว่า 1) ความเสี่ยงทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในจังหวัดแพร่ในปัจจุบันเกิดจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ความเสี่ยงอยู่ในระดับมาก หมายความว่าต้องรีบหาแนวทางในการบริหารจัดการความเสี่ยงเพื่อลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นอย่างรุนแรงในอนาคตเพื่อนำไปสู่การพัฒนาสังคมให้มีความสุข 2) ข้อมูลของการบริหารจัดการความเสี่ยงร่วมกันขององค์กรพระพุทธศาสนาในจังหวัดแพร่ไม่มีแผนนโยบายการบริหารความเสี่ยงที่เป็นรูปธรรมในการส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม พบเพียงแต่การบริหารจัดการความเสี่ยงในระดับองค์กรของตนเองเท่านั้น แต่ไม่เชื่อมโยงไปยังการบริหารความเสี่ยงเชิงนโยบายที่นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติตามแผน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้บริหารควรมีความพอใจที่จะมีสารสนเทศบุคลากรซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงานขององค์กร

1.2 ผู้บริหารควรมีความเพียรในการติดตาม/สื่อสาร ความเสี่ยงให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ต้องการให้บรรลุในระยะเวลาที่กำหนด

1.3 ผู้บริหารควรมีความเอาใจใส่ในการจัดทำแผนกลยุทธ์ในการจัดการกับความเสี่ยง

1.4 ผู้บริหารควรมีการไตร่ตรองและปลูกฝังให้แนวคิดในทางบวกเพื่อหาทางป้องกันไม่ให้เกิดการจับผิด

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักอริยบท 4 ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

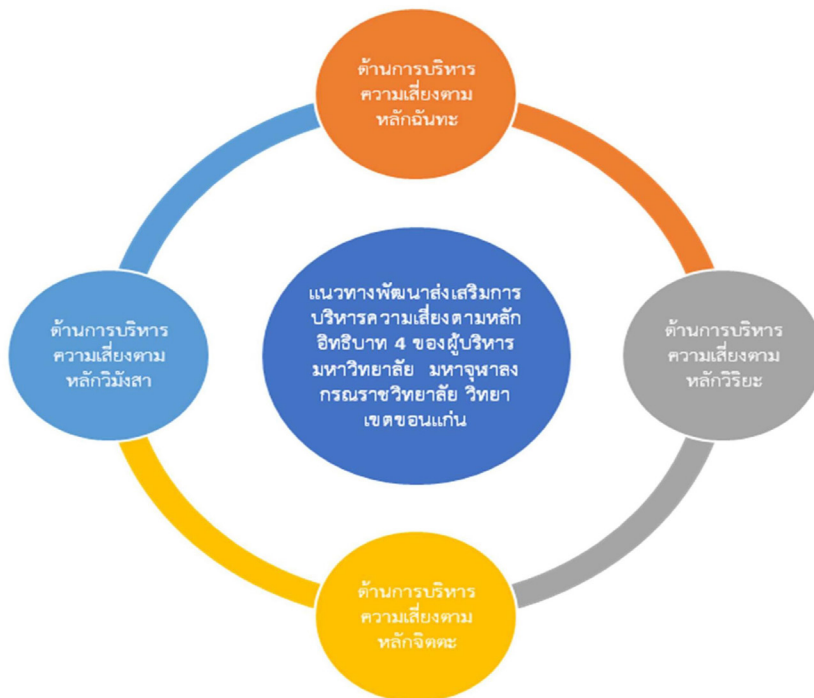
2.2 การศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักอิทธิบาท 4 ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาการบริหารความเสี่ยงตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ดังนี้ 1) ด้านการบริหารความเสี่ยงตามหลักฉันทะ (ความรัก พอใจ) ผู้บริหารควรสร้างความรักความผูกพันให้กับบุคลากรในองค์กร เพื่อมุ่งหากระบวนการและดำเนินกิจกรรม ควบคุมเพื่อลดมูลเหตุและโอกาสที่องค์กรจะเกิดความเสียหายโดยผู้บริหาร คณะกรรมการบริหาร และบุคลากร ทุกคนในองค์กร เพื่อให้ระดับและขนาดของความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นใน อนาคตอยู่ในระดับที่องค์กรยอมรับได้ ควบคุมได้และตรวจสอบได้อย่างเป็นระบบ 2) ด้านการบริหารความเสี่ยงตามหลักวิริยะ (ความพากเพียร) ผู้บริหารควรและผู้รับผิดชอบมุ่งมั่นที่จะแก้ปัญหาหรือร่วมมือกันกำหนดขอบเขต/กรอบแนวทางการบริหารความเสี่ยงและวัฒนธรรมองค์กรด้วยการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ และกลยุทธ์ในการบริหารความเสี่ยงรวมทั้งระดับความเสี่ยงที่องค์กรยอมรับได้ เพื่อให้การบริหารความเสี่ยงเป็นกลยุทธ์ที่ต่อเนื่อง 3) ด้านการบริหารความเสี่ยงตามหลักจิตตะ (ความเอาใจใส่) ผู้บริหารควรมีพัฒนาศักยภาพบุคลากร Works shop สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมความคิดวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์และให้บุคลากรจัดทำปฏิทินกระบวนการดำเนินงานเพื่อลดความเสี่ยงอย่างชัดเจนกำหนดผู้รับผิดชอบผู้กำกับติดตามและมีการรายงานผลอย่างต่อเนื่องเพื่อแสดงให้เห็นว่าความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นนั้นมีโอกาสน้อยลงหรือถ้าหากเกิดขึ้นผลที่เกิดขึ้นเหล่านั้นก็ขอให้มีความเสียหายน้อยที่สุดต่อองค์กร และ 4) ด้านการบริหารความเสี่ยงตามหลักวิมังสา (ความตระหนักไตร่ตรอง) ผู้บริหารและบุคลากรในองค์กรต้องมีความรอบคอบถี่ถ้วนมีการกำหนดระบบและกลไกการบริหารความเสี่ยงอย่างชัดเจนเช่นทำแผนบริหารความเสี่ยงแบบมีส่วนร่วมและมาจากการวิเคราะห์สถานการณ์จริงๆที่เกิดขึ้นในองค์กรกำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนกำหนดกลไกในการกำกับติดตามให้มีการรายงานผลที่เกิดขึ้นจากการบริหารความเสี่ยงอย่างเป็นรูปธรรมมีการกำหนดมาตรการและบทลงโทษอย่างชัดเจนถ้าหากเกิดความเสียหายขึ้นแก่องค์กรอันเนื่องมาจากการไม่จริงจังกับการบริหารแผนความเสี่ยงการดำเนินการเช่นนี้จะช่วยทำให้ระบบและกลไกการบริหารความเสี่ยงมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ได้แก่ 1) ด้านการบริหารความเสี่ยงตามหลักฉันทะ (ความรัก พอใจ) ผู้บริหารและบุคลากรในองค์กร ควรสร้างความรักความผูกพันให้กับบุคลากรในองค์กร เพื่อมุ่งหากระบวนการและดำเนินกิจกรรม ควบคุมเพื่อลดมูลเหตุและโอกาสที่องค์กรจะเกิดความเสียหายด้านการบริหารความเสี่ยงตามหลักวิริยะ (ความพากเพียร) ผู้บริหารและบุคลากรในองค์กร ควรมุ่งมั่นที่จะแก้ปัญหาหรือร่วมมือกันกำหนดขอบเขต/กรอบแนวทางการบริหารความเสี่ยงและวัฒนธรรมองค์กรด้วยการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ และกลยุทธ์ในการบริหารความเสี่ยง 2) ด้านการบริหาร

ความเสี่ยงตามหลักจิตตะ(ความเอาใจใส่) ผู้บริหารและบุคลากรในองค์กร ควรมีพัฒนาศักยภาพบุคลากร Works shop สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมความคิดวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ และให้บุคลากรจัดทำปฏิทิน กระบวนการดำเนินงาน เพื่อลดความเสี่ยงอย่างชัดเจน 3) ด้านการบริหารความเสี่ยงตามหลักวิมังสา (ความตระหนักไตร่ตรอง) ผู้บริหารและบุคลากรในองค์กร ต้องมีความรอบคอบถี่ถ้วน มีการกำหนดระบบและกลไกการบริหารความเสี่ยงอย่างชัดเจน มีการกำหนดมาตรการและบทลงโทษอย่างชัดเจน ถ้าหากเกิดความเสียหายขึ้นแก่องค์กรอันเนื่องมาจากการไม่จริงจังกับการบริหารแผนความเสี่ยงการดำเนินการเช่นนี้จะช่วยทำให้ระบบและกลไกการบริหารความเสี่ยงมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังภาพประกอบที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

ขวัญแก้ว จันทรรัตน์ และตรัยภูมิินทร์ ตรีตรีศวร. (2562). การบริหารความเสี่ยงทางการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาชัยยะลา เขต 3. *การประชุมหาดใหญ่ วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 10, 12-13 กรกฎาคม 2562*, (หน้า 1215-1225). สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

- จิตกร สมาคม.พระมหาอุดร อุตโตโร และปฎิธรรม สำเนียง. (2565). แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 5(4), 211-226.
- บรรจง จันทมาศ. (2551). *ระบบการบริหารคุณภาพ ISO 9000*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: เอเชียเพรส.
- พระครูโฆสิตสังฆพิทักษ์ (ประเวท ถาฐาน). (2564). การบริหารจัดการความเสี่ยงทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมขององค์กรพระพุทธศาสนาในจังหวัดแพร่. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 21(2), 35-48.
- ภูริณัฐ จุลนิพิฐวงษ์. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธกับพฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วัฒนะ กัลป์ยาณพัฒนกุล. (2562). การบริหารความเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ. *วารสารมหาจุฬาวិชาการ*, 6(ฉบับพิเศษ).
- สำนักงานวิทยาเขตขอนแก่น. (2566). *แผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570) สำนักงานวิทยาเขตขอนแก่น*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.
- Dettmann. (2004). *Administrators Faculty and Staff/Aupport Perception of MBNQA Educational Criteria for Implementation at the University of Wisconsin Stout*. New York: University of Wisconsin.

การนำพุทธวิธีมาประยุกต์ใช้ในการสอนสังคมศึกษา

Applying Buddhist Methods to Teaching Social Studies

พระศุภโชค สุนทรธมโม (ล้านแสน), พระนันทรวุฒิ สุขยวทุฒิโก (โคตะบีน), พระชาญชัย รตโน (ชำนานบุญแก)
และวิทยา ทองดี

Phra Suphachok Santaradhammo (Lansaen), Phra Nanthawut Suchyawuththigo (Khotabin),
Phra Chanchai Ratano (Chamnanbuengkae) and Vitthaya Thongdee
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

บทคัดย่อ

การสอนแบบพุทธวิธีที่นำมาใช้ในการสร้างและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ในรายวิชา สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่ใช้หลักอริยสัจ 4 เป็นธรรมะที่เป็นแก่นแท้ของศาสนา ประกอบด้วย องค์ 4 คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธและมรรค การพัฒนาเด็กด้วยหลักอริยสัจ 4 ตั้งแต่ระดับปฐมวัยคือให้เด็กฝึก คิดตามสภาพความเป็นจริงของสาเหตุที่เกิดขึ้นจะทำให้เด็กฝึก กระบวนการคิด ใช้ปัญหาในการสืบหาสาเหตุ ของปัญหา และคิดทางแก้ไข ทำให้ไม่แก้ปัญหาด้วยอารมณ์และความรู้สึก รู้ว่าสภาพต่างๆ ที่เกิดขึ้นย่อม ต้องมีสาเหตุของการเกิด มิใช่เกิดขึ้นเองปราศจากเหตุผล เมื่อเด็กได้รับการฝึกด้วยหลักของทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค ตั้งแต่ระดับปฐมวัยแล้ว เมื่อโตเป็นผู้ใหญ่เด็กจะเป็นคนมีเหตุผล แก้ปัญหาต่างๆ ด้วยการ ใช้ปัญญา มีความคิดสร้างสรรค์ เป็นสาระสำคัญของการสอนในทางพระพุทธศาสนาซึ่งสามารถแบ่งออก เป็น 3 ด้านโดยสอดคล้องกับองค์ประกอบและการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่มี 3 ด้าน คือพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา มีสาระสำคัญคือ ศีล สมาธิ ปัญญาวิธีสอนแบบพระพุทธเจ้าในทางพระพุทธศาสนานอกจาก มีหลักธรรมอันประเสริฐเพื่อการพัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แล้วพระพุทธเจ้าทรงมีวิธีสอนที่หลากหลาย เน้นให้เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติด้วยตนเองเรียกว่าเป็นการเรียนรู้แบบพุทธการผสมผสานคำสอนและหลัก การทางพุทธศาสนามาประยุกต์เข้ากับหลักสูตรสังคมศึกษาสามารถช่วยให้นักเรียนมีมุมมองที่เป็น เอกลักษณะในประเด็นทางสังคมต่างๆ ด้วยการบูรณาการวิธีการทางพุทธศาสนา

คำสำคัญ: พุทธวิธี; ประยุกต์; การสอนสังคมศึกษา

Abstract

Buddhist teaching methods used to create and develop teaching methods in social studies, religion and culture subjects, the Four Noble Truths are used as the Dhamma that is the essence of religion. Consisting of 4 elements: dukkha, Samudaya, Nirodha and the Path. Developing children with the principles of the Four Noble Truths from early childhood. That is, let the children practice thinking according to the reality of the cause of the problem. It will make the children practice the thought process and use problems to investigate the cause of the problem. and think of solutions It makes you unable to solve problems with emotions and feelings. Know that various conditions that arise must have a cause. It doesn't happen by itself without reason. When children are trained in the principles of dukkha, samudaya, nirodha and the path. Since the early childhood level When they grow up to be adults, children will be reasonable people, solving various problems by using their intelligence. be creative It is the essence of teaching in Buddhism. which can be divided into 3 aspects It is in line with the composition and way of life of a human being that has 3 aspects: behavior, mind, and wisdom. Its essence is morality, concentration, and wisdom. The Buddha's teaching method in Buddhism, in addition to having excellent Dhamma principles for developing into a complete human being, also The Buddha had various teaching methods. Emphasis is placed on learning through self-practice, which can be called Buddhist learning. Integrating Buddhist teachings and principles into the social studies curriculum. It can help students have a unique perspective on various social issues by integrating Buddhist methods.

Keywords: Buddhist method; applied; Teaching social studies

1. บทนำ

วิธีสอนแบบพระพุทธเจ้าในทางพระพุทธศาสนานอกจากมีหลักธรรมอันประเสริฐเพื่อการพัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แล้ว พระพุทธเจ้าทรงมีวิธีสอนที่หลากหลาย เน้นให้เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติด้วยตนเอง เรียกได้ว่าเป็นการเรียนรู้แบบพุทธ มีวัตถุประสงค์เพื่อการลดความเห็นแก่ตัว เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม กระบวนการเรียนรู้เป็นการเรียนรู้ จากประสบการณ์ กิจกรรม และการทำงานในวิถีชีวิต

พระพุทธเจ้าทรงมีวิธีการสอนอันชาญฉลาด เมื่อพระองค์ทรงแสดงพระธรรมเทศนาจบลงมักมีผู้สรรเสริญพระธรรมเทศนาเสมอว่า แจ่มแจ้งจริงพระองค์ ผู้เจริญแจ่มแจ้งจริง พระธรรมเทศนาของพระองค์เหมือนหยาดของที่คว่ำ เปิดของที่ปิด บอกทางแก่คนหลงทาง ส่องประทีปในเมืองให้คนที่มืดมิด เห็นรูป พระองค์ทรงใช้วิธีการสอนที่หลากหลายตามแต่ระดับสติปัญญาของผู้เรียนและในการสอนแต่ละครั้งพระพุทธเจ้าทรงคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

พุทธวิธีการสอน วิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงสอนพุทธบริษัท คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสกอุบาสิกา การนำเอาหลักคำสอนและวิธีการสอนของพระพุทธเจ้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนจึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่ง ซึ่งพุทธวิธีในการสอนมีอยู่หลายวิธี ได้แก่ การสอนแบบบรรยาย แบบไตรสิกขา แบบธรรมสากัจฉา แบบอริยสัจสี่ แบบปุจฉาวิสัชนา และแบบสืบสวนสอบสวน ตามแนวพุทธศาสตร์ ดังจะได้อธิบายดังต่อไปนี้

ดังนั้นผู้ศึกษาจึงมีความสนใจในการนำพุทธวิธีมาประยุกต์ใช้ในการสอนสังคมศึกษา เพื่อเป็นประโยชน์ในทางปฏิบัติแก่ตัวผู้สอนและตัวผู้เรียน หรือทำให้เกิดความเข้าใจในหลักการสอนแบบพุทธวิธีมากยิ่งขึ้น โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนสามารถใช้ปัญญาในการคิดพิจารณาให้เข้าใจความเป็นจริงตามหลักพุทธศาสนา เมื่อตัวผู้เรียนได้รับรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เป็นประโยชน์และประกอบกับสภาพจิตใจที่ดีก็แสดงออกด้วยพฤติกรรมดี ตามคุณธรรม จริยธรรม เกื้อกูลและสร้างสรรค์ อันจะเป็นประโยชน์แก่ตัวเองครอบครัว สังคม และประเทศชาติต่อไป

2. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวิธีการสอนของพระพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้าได้รับยกย่องว่า ทรงเป็น “พระบรมครู” หรือ “ศาสดาเอก” (ที.สี. (ไทย) 9/198/161) ในโลกเพราะพระองค์ทรงมีวิธีสอนที่ดีเยี่ยม ทำให้ผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้ง มีคำกล่าวที่ว่าถ้าพระพุทธองค์ทรงตัดสินพระทัยจะแสดงธรรมโปรดใครเขาผู้นั้นย่อมได้บรรลุผลไม่ระดับใดก็ระดับหนึ่ง (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556, หน้า 125) วิธีการสอนของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าเมื่อจะทรงสอนใครแต่ละครั้งพระองค์ก็ทรงอาศัยองค์ประกอบหลายๆอย่างในการสอนบุคคลระดับต่างๆ ที่มีพื้นฐานความรู้สติปัญญา ที่แตกต่างกันพระองค์ได้ประยุกต์คำสอนแต่ละลักษณะให้มีความเหมาะสมเป็นการสอนที่แสดงถึงพุทธลีลาของพระองค์ ที่สำคัญการสอนในลักษณะนี้ของพระองค์เป็นการนำเนื้อหาที่มีอยู่มาทำการตีความ โดยอาศัยข้อมูลที่มีอยู่ตามสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น แล้วนำเข้าสู่หลักการที่ถูกต้องตามคำสอน ทางพระพุทธศาสนาจากการศึกษาค้นคว้าแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับพุทธวิธีการสอนมีผู้ให้ความคิดเห็นเกี่ยววิธีการสอนของพระพุทธเจ้าไว้ดังนี้

ลักษณะการสอนของพระพุทธเจ้า แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะดังนี้ 1) ทรงสั่งสอนโดยการปฏิบัติ เป็นการ “เปลี่ยน” หลักคำสอนดั้งเดิมของศาสนาพื้นเมืองอย่างกลับหน้ามือเป็นหลังมือ เช่น ศาสนา

พราหมณ์สอนให้ฆ่าสัตว์บูชายัญแต่พระพุทธเจ้ากลับให้มีความเมตตากรุณาต่อสัตว์แทน หรือการสอนให้
 ทรมาณตนในการปฏิบัติ เพื่อบรรลุคุณธรรมขั้นสูงพระพุทธเจ้าทรงทดลองมาแล้วเห็นว่า ไม่ใช่ทางตรัสรู้
 ทรงสอนให้ใช้วิธี อื่นที่เรียกว่า ทางสายกลางเป็นการอบรมกายวาจาใจในทางประพฤติดุปฏิบัติที่ชอบแทน
 เป็นต้น 2) ทรงสั่งสอนโดยการปฏิรูป เป็นการสอนโดยวิธีคัด “แปลง” ของเก่าที่ยังไม่ดีให้ดีขึ้นหรือของ
 เก่ามีความหมายอย่างหนึ่ง แต่นำมาแปลความหมายเสียใหม่เพื่อให้ตรงกับหลักเหตุผลยิ่งขึ้นเช่นศาสนา
 พราหมณ์สอนให้ลงอาบน้ำในแม่น้ำศักดิ์สิทธิ์แล้ว จะบริสุทธิ์จากบาปได้ แต่พระพุทธศาสนาสอนให้ตั้งอยู่
 ในศีล อันเป็นการอาบที่ตัวไม่เปียก แต่ทำให้บริสุทธิ์สะอาดได้ดีกว่าน้ำศักดิ์สิทธิ์ หรือคำสอนเรื่องพราหมณ์
 ว่าเป็นผู้ประเสริฐโดยชาติกำเนิด คือ เกิดจากการดาบิดาอยู่ในวรรณะพราหมณ์แต่พระพุทธเจ้าทรงอธิบาย
 ใหม่ว่า คนเราไม่ใช่ว่าพราหมณ์หรือผู้ประเสริฐเพราะชาติสกุล แต่เป็นผู้ประเสริฐ เพราะการกระทำหรือ
 ความประพฤติ เป็นต้น 3) ทรงสั่งสอนโดย “ตั้งหลักขึ้นใหม่” ที่ยังไม่มีสอนในที่อื่น แต่ทรงสอนไปตามหลัก
 สัจธรรมที่ทรงค้นพบ ดังจะเห็นในเรื่องหลักธรรมเรื่องความพ้นทุกข์ที่เรียกว่า อริยสัจ 4 ประการ เป็นหลัก
 ธรรมที่ตั้งขึ้นใหม่อันแสดงไว้ชัดทั้งเหตุและผล คือ การจะพ้นทุกข์ก็ต้องรู้ว่าอะไรเป็นตัวความทุกข์อะไร
 เป็นเหตุของความทุกข์ และการดับความทุกข์คือ ดับอะไร ทำอย่างไร หรือปฏิบัติอย่างไรจึงจะดับทุกข์
 ได้ เป็นต้น (สุชีพ ปุณฺณานุภาพ, 2533, หน้า 13-15)

สรุปได้ว่า วิธีการสอนของพระพุทธเจ้า คือ แบบสากัจฉา หรือสนทนา แบบบรรยาย แบบตอบ
 ปัญหา แบบวางกฎข้อบังคับ หลักการสอนของพระพุทธเจ้าดังกล่าวมานี้ แสดงให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถ
 ในการสอนของ พระองค์ได้อย่างชัดเจน สามารถสรุปการสอนของพระพุทธเจ้าได้ว่า”พระพุทธเจ้าทรงมี
 วิธีสอนอันชาญฉลาด เมื่อพระองค์แสดงพระธรรมเทศนาจบลง ผู้ฟังจะสรรเสริญเสมอว่า แจ่มแจ้งจริง
 พระองค์ผู้เจริญ แจ่มแจ้งจริง พระธรรมเทศนาของพระองค์เสมือนหางของทีที่คว่ำ บอกหนทางแก่คนหลง
 ทาง ส่องประทีปในที่มืดให้คนมีจักขุได้เห็นรูป...” จึงสมควรอย่างยิ่งที่ผู้ทำหน้าที่ในการสอนจะได้ศึกษา
 และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการสอนของพระพุทธเจ้า พร้อมกับยึดถือเป็นหลักปฏิบัติตั้ง (วศิน อินทสระ,
 2545, หน้า 15)

3. แนวคิดเกี่ยวกับวิธีการสอนสังคมศึกษา

เรื่องที่จะทำการสอนมีความสำคัญอย่างยิ่ง คนที่จะสอนคนอื่นต้องรู้ว่าเขาจะเอาเรื่องอะไรมาสอน
 ต้องรู้เนื้อหาหรือเรื่องที่จะสอนให้เข้าใจอย่างกระจ่างแจ้งก่อน และต้องคิดก่อนว่า จะเอาอะไรไปสอน ใน
 ข้อนี้ผู้สอนควรได้คำนึงถึงหลักการสอนของพระพุทธเจ้าที่เกี่ยวกับเนื้อหาหรือเรื่องที่สอนซึ่งสามารถนำมา
 ประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการสอนได้ดังนี้

1. สอนจากสิ่งที่รู้เห็นเข้าใจง่ายหรือรู้เห็นเข้าใจอยู่แล้ว ไปหาสิ่งที่เห็นเข้าใจยากหรือยังไม่รู้ไม่
 เห็นไม่เข้าใจตัวอย่างที่เห็นชัดคือ อริยสัจซึ่งทรงเริ่มสอนจากความทุกข์ ความเดือดร้อน ปัญหาชีวิตที่คน

มองเห็นและประสบการณ์อยู่โดยธรรมดารู้เห็นประจักษ์กันอยู่ทุกคน แล้วต่อจากนั้น จึงสาวหาสาเหตุที่ยากลึกซึ้งและทางแก้ไขต่อไป

2. สอนเนื้อเรื่องที่ค่อยสู่ลึกยากลงไปตามลำดับขั้น และความต่อเนื่องกันเป็นสาย ลงไปอย่าง ที่เรียกว่า การสอนตามหลักอนุพัทธพิภพ (ส.สพ. (ไทย) 18/323/225) ซึ่งมีเนื้อหาเจาะลึกลงตามลำดับ กล่าวคือ ทานกถาพูดเรื่องทาน สीलกถา พูดเรื่องศีล สัคคกถา พูดเรื่องสวรรค์ กามาทีนวกถา พูดเรื่องโทษของกาม และเนกขัมมกถา พูดเรื่องการออกจากกาม ไตรสิกขา พุทธโอวาท เป็นต้น

3. ถ้าสิ่งที่สอนเป็นสิ่งที่แสดงได้ก็สอนด้วยของจริงให้ผู้เรียนได้ดู ได้เห็น ได้ฟังเอง อย่างที่เรียกว่าประสบการณ์ตรงเช่น ทรงสอนพระนันทะที่คิดถึงครุฑคนงาม ด้วยการทรงพาไปชมนางฟ้านางอัปสร เทพธิดาให้เห็นกับตา เรื่องอาจารย์ทิศาปาโมกข์ให้หมอชีวภททดสอบตัวเอง (วิ.ม. (ไทย) 5/129/472) เรื่อง นามสิทธิชาต (ขุ.ชา. (ไทย) 27/97/39) หรืออย่างที่ทำให้พระเพ่งดูความเปลี่ยนแปลงของดอกบัว เป็นต้น

4. สอนตรงเนื้อหา ตรงเรื่อง คมอยู่ในเรื่อง มีจุด ไม่กว้าง ไม่ไขว้ไขว ไม่ออกนอก เรื่องโดยไม่มีอะไรเกี่ยวข้องในเนื้อหา

5. สอนมีเหตุผล ผู้ฟังตรงตามเห็นจริงได้ อย่างที่เรียกว่า สนิทาน

6. สอนเท่าที่จำเป็น พอดีสำหรับให้เกิดความเข้าใจ ให้การเรียนรู้ได้ผลไม่ใช่สอน เท่าที่ตนรู้หรือ สอนแสดงภูมิว่าผู้สอนมีความรู้มากเหมือนอย่างที่ว่าพระพุทเจ้าเมื่อประทับอยู่ในป่าประดู่ลายเมืองโกสัมพี ได้ทรงหยิบใบไม้ประดู่ลายเล็กน้อยใส่กำพระหัตถ์แล้วตรัสถามภิกษุทั้งหลายว่าใบประดู่ลายในพระหัตถ์ กับในป่าไหนจะมากกว่ากัน ภิกษุทั้งหลายทูลว่าในปามากกว่าจึงตรัสว่า สิ่งที่เราประสงค์ตรัสรู้แต่ไม่ได้ทรงสอน เหมือนใบประดู่ลายในป่าส่วนที่ทรงสั่งสอนน้อยเหมือน ใบประดู่ลายในพระหัตถ์และทรงแสดงเหตุผลในการที่ได้ทรงสอนทั้งหมดเท่าที่ตรัสรู้เพราะสิ่ง เหล่านั้นไม่เป็นประโยชน์มิใช่หลักการดำเนินชีวิตอัน ประเสริฐไม่ช่วยให้เกิดความรู้ถูกต้องนำไปสู่จุดหมายคือ นิพพานได้ (ส.ม. (ไทย) 19/1101/613)

7. สอนสิ่งที่มีความหมาย ควรที่เขาจะเรียนรู้และเข้าใจ เป็นประโยชน์แก่ตัวเขาเอง อย่างพุทธ พจน์ที่ว่า พระองค์ทรงมีพระเมตตา หวังประโยชน์แก่สัตว์ทั้งหลาย จึงตรัสพระวาจาตามหลัก 6 ประการ คือ 1) คำพูดที่ไม่จริง ไม่ถูกต้อง,ไม่เป็นประโยชน์ไม่เป็นที่รักที่พอใจของ ผู้อื่น - ไม่ตรัส 2) คำพูดที่จริง ถูกต้อง,แต่ไม่เป็นประโยชน์,ไม่เป็นที่รักที่พอใจของผู้อื่น - ไม่ตรัส 3) คำพูดที่จริง ถูกต้อง,เป็นประโยชน์ ไม่เป็นที่รักที่พอใจของผู้อื่น - เลือกกาลตรัส 4) คำพูดที่ไม่จริง ไม่ถูกต้องไม่เป็นประโยชน์,ถึงเป็นที่รักที่ พอใจของ ผู้อื่น-ไม่ตรัส 5) คำพูดที่จริง ถูกต้อง,แต่ไม่เป็นประโยชน์,ถึงเป็นที่รักที่พอใจของ ผู้อื่น-ไม่ตรัส 6) คำพูดที่จริง ถูกต้อง,เป็นประโยชน์,เป็นที่รักที่พอใจของผู้อื่น-เลือกกาลตรัส (ม.ม. (ไทย) 13/86/87)

ลักษณะของพระพุทธเจ้าในเรื่องนี้คือ ทรงเป็นกาลวาที สัจวาที ภูตวาที อุตถวาที ธรรมวาที วินย วาที (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2541, หน้า 33-35)

4. หลักพุทธวิธีสำหรับตัวผู้เรียนและตัวผู้สอน

ตัวผู้เรียนตามหลักพุทธวิธี หลักการสอนของพระพุทธเจ้าที่เกี่ยวกับตัวผู้เรียน ที่ผู้สอนควรยึดเป็นแนวทางในการสอนมีดังนี้

1. รู้คำนึงถึงและสอนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล อย่างในทศพลญาณข้อ 5 และ 6 ผู้เรียนมีความชอบ ความสนใจไม่เหมือนกัน และต้องรู้จักอ่อนและจุดแข็งของ ผู้เรียน ในการสอนต้องคำนึงถึงอุปนิสัย เป็นพื้นเพของจิต หรือพฤติกรรม ซึ่งหนักไปทางใดทางหนึ่งเป็นปกติประจำ เรียกว่า จริต หรือจริยา 6 อย่าง ได้แก่ 1) รากจริต ผู้มีรากะเป็นความประพฤติดปกติ 2) โทสจริต ผู้มีโทสะเป็นความประพฤติดปกติ 3) โมหจริต ผู้มีโมหะเป็นความประพฤติดปกติ 4) วิตกจริต ผู้มีวิตกเป็นความประพฤติดปกติ 5) ศรัทธาจริต ผู้มีศรัทธาเป็นความประพฤติดปกติ 6) พุทธิจริต ผู้มีความรู้เป็นความประพฤติดปกติ และรู้ระดับความสามารถของบุคคล มนุษย์มีธรรมชาติแตกต่างกัน หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาจึงแบ่งประเภทบุคคลตามธรรมชาติ โดยเปรียบเทียบกับบัว 4 เหล่า คือ 1) อุกมภูติญาณ ผู้รู้เข้าใจได้ฉับพลัน แคพอยกหัวข้อขึ้นแสดงเท่านั้น เปรียบเหมือนดอกบัวอยู่เหนือน้ำพอกถูกแสงอาทิตย์ก็บาน ณ วันนั้น 2) วิปจิตญาณ ผู้สามารถรู้เข้าใจได้ ต่อเมื่อท่านได้อธิบายความ เปรียบเหมือนดอกบัวปริ่มน้ำอันจะบานในวันรุ่งขึ้น 3) ไนยะ ผู้พอจะแนะนำสั่งสอนอยู่บ่อยๆ จึงรู้ตามได้ เปรียบเหมือนดอกบัวใต้น้ำอันจะบานในวันต่อไป 4) ปทปรมะ พวกบวมโง่ คือ พวกที่แม้จะแนะนำสั่งสอนอย่างไรก็ไม่เข้าใจหรือไม่รับฟังทั้งนั้น เปรียบเหมือนดอกบัวซึ่งติดอยู่กับดินอันจะเป็นอาหารของปลาและเต่า (อง.จตุกก. (ไทย) 21/133/102, อภิ.ป. (ไทย) 36/148-151/186-187) ในบุคคลเหล่านี้ พระพุทธเจ้าทรงเลือกสอนบุคคล 3 ประเภทแรก โดยทรงเลือกธรรมะให้เหมาะสมกับอุปนิสัยและปัญญาบารมีของบุคคลนั้น

2. ปรับวิธีสอนผ่อนให้เหมาะกับบุคคล แม้สอนเรื่องเดียวกันแต่ต่างบุคคล อาจใช้ต่างวิธีข้อนี้เกี่ยวโยงต่อเนื่องมาจากข้อที่ 1 วิธีการสอนของพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงใช้วิธีการสอนอย่างหลากหลายตามแต่ระดับสติปัญญาของผู้เรียน วิธีที่พระองค์ทรงใช้ เช่น 1) ทรงใช้วิธีเอ็กสปลั๊กชัน คือ ทรงแสดงยืนยันไปข้างเดียว เช่น ตีมีผลเป็นสุขชั่วมีผลเป็นทุกข์ แน่นอนไม่มีอย่างอื่นฯ 2) ทรงสอนโดยวิธีภัทรลักษณะ คือ ทรงแยกประเด็นให้เห็นชัดเจน 3) ทรงสอนโดยวิธีปุจฉาลักษณะ คือ ทรงย้อนถามเสียก่อนแล้วจึงสอน 4) ทรงสอนโดยวิธีอุปมาลักษณะ คือ พักปัญหาไว้ไม่ทรงพยากรณ์ เพราะเห็นว่าไม่เป็นประโยชน์หรือไม่ถึงเวลา 5) ทรงสอนโดยวิธีอุปมาลักษณะ คือ สอนแบบเปรียบเทียบให้เห็นจริง 6) ทรงสอนตามความสนใจของผู้เรียน 7) ทรงสอนตามลำดับความลึกซึ่งจากง่ายไปหายาก 8) ทรงใช้วิธีตอบปัญหาแบบต่างๆ 9) ทรงสอนโดยทำตัวอย่างให้ดู พระพุทธเจ้าทรงปฏิบัติดีปฏิบัติชอบให้เป็นแบบอย่างแก่สาวกทั้งหลายไม่ยอมให้ความโลภ ความโกรธ ความหลงมาใช้อำนาจเหนือพระพุทธเจ้าอันทรงสูงส่งให้สาวกถือเอาพระองค์เป็นแบบอย่างในความเพียรนั่นเอง 10) ทรงสอนโดยใช้อุปกรณ เช่น ดอกบัว น้ำ ผ้า ฯลฯ เช่น เรื่อง ภิกษุ จุลบัณฑิต กกพระอรหันต์ภิกษุผู้ใดจะสั่งสอนอย่างไรก็ไม่จดจำ ไม่ได้ผล เมื่อพระพุทธเจ้าทรงทราบจึงส่งผ้าขาว

สะอาดผืนหนึ่งให้ลูกคำ เมื่อลูกคำนานๆ สึกล้าลงจนเห็นได้ชัด ทำให้ภิกษุจุลบันทกเข้าใจว่าจิตนั้นสกปรกได้เพราะสิ่งภายนอก จึงบรรลุธรรมในที่สุด 11) ทรงสอนโดยวิธีให้เลือนความเข้าใจของผู้ฟังเป็นขั้นๆ ถ้าผู้ฟังไม่มีพื้นความเข้าใจในเบื้องต้นมาก่อน พระองค์จะไม่ทรงสอนอริยสัจซึ่งเป็นธรรมชั้นสูงแต่จะสอนเรื่องราวต่างๆ เป็นการฟื้นฟูความเข้าใจระหว่างโลกกับธรรมให้ดีเสียก่อน 12) ทรงสอนให้เห็นว่าเรื่องของพระพุทธศาสนาไม่ใช่เรื่องของสมมติคือ ไม่ใช่เรื่องของการเดาหรือการนึกคิดเอาเอง แต่เป็นเรื่องที่สามารถค้นพบความจริงได้ โดยได้ทรงปฏิบัติแล้วนำความจริงที่ค้นพบมาสั่งสอน เป็นการปฏิเสธการเดาการคาดคะเน (วคิน อินทสระ, 2545, หน้า 22-23)

3. คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลแล้ว ผู้สอนยังจะต้องคำนึงถึงความพร้อม ความสุข ความสบายใจ ความก้าวหน้าหรือความถดถอยที่บาลีเรียกว่า ปริปากะ พิจารณาผู้เรียนแต่ละบุคคล เป็นรายๆ ไป ด้วยว่าในแต่ละคราว หรือเมื่อถึงเวลานั้นๆ เขาควรจะได้เรียนอะไรและเรียนได้ แค่ไหนเพียงไร หรือว่าสิ่งที่ต้องการให้เขารู้นั้น ควรให้เขาเรียนได้หรือยังของผู้เรียนแต่ละคน

4. สอนโดยให้ผู้เรียนลงมือทำด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เกิดความรู้ ความเข้าใจชัดเจนแม่นยำและได้ผลจริง เช่น ทรงสอนพระจุฬพนธกด้วยการให้นำผ้าขาวไปลูบคลำเป็นต้น

5. การสอนดำเนินไปในรูปที่ให้ผู้รู้สึกว่าผู้เรียนกับผู้สอนมีบทบาทร่วมกัน ในการแสวงหาความจริงให้มีการแสดงความคิดเห็น ได้ตอบเสริมหลักนี้เป็นข้อสำคัญในวิธีแห่งปัญญา ซึ่งต้องการอิสรภาพในทางความคิดและโดยวิธีนี้เมื่อเข้าถึงความจริง ผู้เรียนก็จะรู้สึกได้ว่าตนได้มองเห็นความจริงด้วยตนเองและมีความชัดเจนมั่นใจ การสอนแบบนี้มักมาในรูปถามตอบ ซึ่งอาจแยกลักษณะการสอนแบบนี้ได้เป็น 1) ล่อให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นของตนออกมาซึ่งข้อคิดให้แก่เขา ส่งเสริมให้เขาคิดและให้ผู้เรียนเป็นผู้วินิจฉัยความรู้ตัวเอง ผู้สอนเป็นเพียงผู้นำซึ่งช่องทางเข้าสู่ความรู้ ในการนี้ผู้สอนมักจะกลายเป็นผู้ถามปัญหาแทนที่จะเป็นผู้ตอบ 2) มีการแสดงความคิดเห็น ได้ตอบอย่างเสรี มุ่งหาความรู้ ไม่ใช่มุ่งแสดงภูมิหรือข่มกัน

6. เอาใจใส่บุคคลที่ควรได้รับความสนใจพิเศษเป็นรายๆ ไป ตามควรแก่กาลเทศะและเหตุการณ์

7. ช่วยเหลือเอาใจใส่คนที่ด้อย ที่มีปัญหา (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2541, หน้า 35-41) กล่าวสรุปได้ว่า ตัวผู้เรียนตามหลักพุทธวิธีการสอนตัวผู้เรียนนั้นควรได้รับการสอนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล พิจารณาความชอบ ความสนใจ จริต และระดับความสามารถของผู้เรียนแต่ละรายบุคคลโดยใช้หลักหลายวิธีการสอนตามระดับสติปัญญาของผู้เรียน ความพร้อมและความสุขของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้แต่ละช่วงเวลา ผู้เรียนควรเป็นผู้ลงมือทำด้วยตนเองในรูปแบบที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกว่าได้ค้นพบความจริงด้วยตนเอง สุดท้ายตัวผู้เรียนควรได้รับการเอาใจใส่และบุคคลที่ควรได้รับความสนใจพิเศษ ตามความเหมาะสมของกาลเทศะและเหตุการณ์

ตัวผู้สอนตามหลักพุทธวิธี ลักษณะครูที่ดีตามหลักพุทธศาสนาครูจะมีลักษณะเป็นกัลยาณมิตรที่ดีของศิษย์ กล่าวคือ ครูจะเป็นมิตรแท้เป็นที่พึ่งของศิษย์ได้อย่างดี โดยหลักกัลยาณมิตร คือ บุคคลที่ช่วย

ชี้แนะแนวทาง แนะนำสั่งสอน ชักนำให้ดำเนินชีวิตที่ดีงาม ให้ประสบผลดีและความสุข ให้เจริญก้าวหน้า ให้พัฒนาในธรรม(พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559), หน้า 277) ย่อมเป็นส่วนประกอบสำคัญให้เกิด คุณลักษณะของครูอย่างที่เรียกว่า องค์คุณของกัลยามิตร ซึ่งมี 7 ประการ ดังนี้

1. ปิโย หมายถึง น่ารัก (อง.สตตก. (ไทย) 3/37-43/203) คือ ครูต้องทำตนให้เป็นคนน่ารักของลูกศิษย์ ต้องเป็นผู้มีเมตตา รักเด็กมากกว่ารักตนเอง มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส ให้ความสนทนสนมแก่ศิษย์ การที่ครูทำตัวเป็นที่รักแก่ศิษย์และบุคคลทั่วไป สามารถตั้งตนยึดมั่นอยู่ในพรหมวิหาร 4 ดังต่อไปนี้ 1) เมตตา ปราณนาดีต่อศิษย์ หาทางให้ศิษย์เป็นสุข และเจริญก้าวหน้าทั้งทางด้านวิชาการและการดำเนินชีวิต 2) กรุณา สงสาร เอ็นดูศิษย์ ช่วยเหลือให้พ้นจากความทุกข์ และใส่ใจบำบัดทุกข์ร้อน 3) มุทิตา คือ ชื่นชมยินดีเมื่อศิษย์ได้ดี และยกย่องเชิดชูให้ปรากฏ เป็นการให้กำลังใจ และช่วยให้เกิดความภูมิใจในตนเอง 4) อุเบกขา คือ วางตัวเป็นกลาง จิตใจที่คงอยู่ในความยุติธรรมไม่ลำเอียงและไม่มือคด

2. ครู หมายถึง การเป็นบุคคลที่มีความหนักแน่นมั่นคงในด้านของจิตใจ ที่จะดำรงตนอยู่ในความดีไม่หวั่นไหวไปตามอำนาจของกิเลสตัณหา สิ่งที่จะช่วยให้ครูมีคุณสมบัติดังกล่าว คือ พละ 5 ประการดังนี้ 1) ศรัทธาพละ คือ มีความเชื่อในทางที่ดี เช่น เชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ความเชื่อเกิดขึ้นในใจแล้วจะเป็นพลังต่อต้านฝ่ายอกุศล 2) วิริยะพละ คือ ความเพียรในทางที่ดี คือ เพียรระวังความชั่วไม่ให้เกิดขึ้นในตัว เพียรทำความดีให้คงอยู่ และเจริญยิ่งขึ้นไป 3) สติพละ หมายถึง ความระลึกได้ มีความรู้สึกลับตัวในการกระทำ การพูด การคิด ให้รอบคอบ 4) สมาธิพละ หมายถึง ความมีใจจดจ่อแน่วแน่มั่นคงในสิ่งที่ตนปฏิบัติ 5) ปัญญาพละ หมายถึง ความรอบรู้ คือ รู้ว่าอะไรดี อะไรชั่ว อะไรควรทำ อะไร ไม่ควรทำ

3. ภาวนีโย คือ การเป็นผู้ที่ได้รับยกย่องว่าเป็นผู้มีคุณสมบัติดีงามควรแก่การเคารพ กล่าว คือ การแต่งกายเรียบร้อย กิริยาท่าทางสง่าผ่าเผย วาจาอ่อนหวาน มีวิทยาความรู้และมีระเบียบวินัยอันดี การที่ครูจะอบรมสั่งสอนศิษย์ให้เป็นผู้มีความประพฤติดีงามได้นั้น ตัวครูเองจะต้องอบรมตนเองให้เป็นผู้มีความประพฤติที่ดีงามเสียก่อน

4. วัตตา คือ เป็นผู้มีความสามารถในการถ่ายทอดสั่งสอน เพื่อให้ศิษย์มีความรู้ ความสามารถและเป็นคนดี คือ ใช้ความรู้ ความสามารถไปในทางสุจริต เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นได้ เพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติได้ ลักษณะการสอนในพุทธศาสนามี 4 ประการ ดังนี้ 1) สันทัสสนา คือ สอนให้เข้าใจชัดเจน เห็นจริงอย่างที่ต้องการ ซึ่งจะต้องดำเนินไปตามลำดับขั้นดังนี้ สอนจากสิ่งที่ง่ายไปยาก สอนจากสิ่งที่เห็นเป็นรูปธรรมไปหาสิ่งที่เห็นนามธรรม สอนจากสิ่งคนเคยไปหาการใช้เหตุผล 2) สมาทปนา มีการกระตุ้นเร้าใจ เพื่อให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะประพฤติปฏิบัติตามที่ครูสอน 3) สมุตเตชนา สร้างกำลังใจ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ และมีมานะว่าจะต้องเรียน 4) สัมปหังสนา สร้างความเพลิดเพลินให้แก่ผู้เรียน คือ มีเทคนิคในการสอนที่จะทำให้การเรียนการสอนน่าสนใจ มีกลวิธีที่จะทำให้ผู้

เรียนเกิดความร่าเริง และมีความสุขต่อการเรียน

5. วาณิชโม คือ เป็นผู้มีอารมณ์ต่อถ้อยคำ และอดทนต่อกิริยาจาจอนก้าวร้าวรุนแรงของผู้อื่นได้นั้น และการรู้จักหักห้ามใจ ครูจะต้องมีขันติรู้จักรักษาควบคุมอารมณ์ และมีความยับยั้งชั่งใจเพราะหน้าที่ของครูก็คือเปลี่ยนพฤติกรรมของคนที่ไม่รู้ให้รู้ดังนั้น ครูจึงต้องพร้อมที่จะทนต่อถ้อยคำรบกวน ไถ่แย้ง ซักถามของผู้เรียน ไม่เบื่อหน่ายขุนเคืองที่จะให้ความกระจ่างในเรื่องต่างๆ ที่ผู้เรียนยังเคลือบแคลงสงสัยไม่เข้าใจครูจะต้องระลึกถึงอยู่เสมอว่า ผู้เรียนแต่ละคนมีสติปัญญาความสามารถแตกต่างกัน และยังมีมาจากสภาพแวดล้อมต่างกันด้วย

6. คัมภีร์รัฐจ กถิง กัตตา คือ สามารถขยายข้อความที่ยากให้ง่ายแก่การเข้าใจเพราะวิชาการต่างๆ ที่ครูนำมาสอนนั้นล้วนเป็นเรื่องที่ผู้เรียนไม่เคยเรียนมาก่อน ครูจะต้องมีวิธีที่จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องยากๆ ได้ง่าย รวมทั้งมีการอธิบายสาระสำคัญต่างๆ ของวิชาได้ถูกต้องแม่นยำ

7. โนจัญฐานเน นิโยช เย คือ การรู้จักและแนะนำศิษย์ไปในทางที่ถูกที่ควรไม่ชักจูงศิษย์ไปในทางที่เสื่อมเสีย ไม่ประพฤติชั่วโดยละเว้นอุบายมุขทั้ง 6 อย่าง ได้แก่ การดิดสุราและของมีนเมา เทียวกลางคืน เทียวดูการละเล่น ดิดการพนัน คบคนชั่ว และเกียจคร้านในการงาน (ธราญา จิตรขญาณนิช, 2560, หน้า 137-139)

กล่าวโดยสรุป ตัวผู้สอน หรือครูตามหลักพุทธวิธีนั้น ต้องประกอบด้วยคุณลักษณะ คือ ครูต้องทำตนให้เป็นคนน่ารักและเป็นแบบอย่างที่ดีของลูกศิษย์ มีความหนักแน่นมั่นคงในด้านของจิตใจ ความประพฤติดีงามควรแก่การเคารพ มีมานะในการตักเตือนสั่งสอน มีความอดทนต่อถ้อยคำ และอดทนต่อกิริยาจาจอน สามารถขยายข้อความที่ยากให้ง่ายแก่การเข้าใจ ไม่ชักจูงศิษย์ไปในทางที่เสื่อมเสีย ซึ่งด้วยคุณลักษณะเหล่านี้ ทำให้เกิดผลรับในการจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพไปในแนวทางที่ดีมากที่สุด

5. ขั้นตอนการสอนด้วยหลักพุทธวิธี

การสอนธรรมะของพระพุทธเจ้ามีวิธีการที่หลากหลาย พระองค์จะทรงพิจารณาจาก บุคคลที่กำลังรับฟัง ถ้าบุคคลมีระดับสติปัญญาน้อยก็จะทรงสอนธรรมะอีกรูปแบบหนึ่ง ผู้มีปัญญามาก ก็จะใช้อีกรูปแบบหนึ่งแต่ถึงจะมีวิธีการสอนที่หลากหลายอย่างไร เมื่อจัดเข้าอยู่ในประเภทแล้ว จากการศึกษาค้นคว้า แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับพุทธวิธีการสอนมีผู้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวแนวการสอนพุทธวิธี (วิทยา ทองดี, 2565, หน้า 172) ไว้ดังต่อไปนี้

กรมวิชาการ ได้กล่าวว่าแนวการสอนพุทธวิธีไว้ 9 วิธี ดังนี้

1. วิธีสอนแบบอุปมา อุปไมย หมายถึง วิธีสอนโดยการบรรยายเนื้อหาเปรียบเทียบกับ คน สัตว์ หรือสิ่งของเพื่อให้นักเรียนเข้าใจและมองเห็นภาพ เกิดมโนทัศน์ง่าย ชัดเจนและสมจริง ใช้วิธีการบรรยายอธิบายเนื้อหาที่เป็นนามธรรมหรือเรื่องที่เข้าใจยาก เปรียบเทียบกับสิ่งที่นักเรียน จะเข้าใจและมองเห็นเป็น

รูปธรรมได้ ในการเปรียบเทียบอุปมา อุปไมย จะต้องเลือกตัวอย่าง สิ่งของที่นำมาเปรียบเทียบอุปมา อุปไมย ที่ชัดเจน และตรงกับเนื้อหาตรงกับจุดมุ่งหมายของการสอนเรื่องนั้นๆ มากที่สุด

2. วิธีสอนแบบปฐกวิสัขณา หมายถึง วิธีสอนที่ใช้การถาม - ตอบ ระหว่างผู้สอน กับนักเรียน โดยผู้สอนเป็นผู้ถาม นักเรียนเป็นผู้ตอบ หรือนักเรียนเป็นผู้ถาม นักเรียนเป็นผู้ตอบ เพราะในการถาม - ตอบนี้ ผู้สอนจะไม่ตอบคำถามเอง แต่จะกระตุ้นเร้าหรือส่งเสริมให้นักเรียน ช่วยกันตอบ เป็นวิธีทำให้นักเรียนเกิดปัญญาขึ้นในตนเอง คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น

3. วิธีสอนแบบธรรมสากัจฉา หมายถึง วิธีสอนที่ผู้สอนเสนอสถานการณ์ที่เป็นปัญหา ของการปฏิบัติศีล หรือการขาดหลักธรรม ให้นักเรียนสนทนากันจนได้ข้อสรุปความรู้ทางธรรม โดยมีลักษณะการสนทนา ดังนี้ อภิปรายตามหัวข้อธรรมในหมู่นักเรียน จนนักเรียนสรุปหลักธรรมได้ ซักถามกันระหว่างนักเรียนกับนักเรียน นักเรียนกับครูผู้สอน โดยนักเรียนเป็นฝ่ายถาม หรือ ฝ่ายตอบสลับกัน หรือนักเรียนและครูผู้สอนผลัดกันถาม-ตอบ จนนักเรียนสรุปหลักธรรมได้ ตั้งตัวแทนขึ้นซักถามกันระหว่างนักเรียนสองฝ่ายจนสรุปหลักธรรมได้ วิธีสอนแบบนี้ เหมาะกับนักเรียนที่มีพื้นฐานความรู้ในเนื้อหาพอสมควร และต้องการที่จะหาความกระจ่างในเนื้อหาเพิ่มขึ้น วิธีการนี้ใช้ได้ดีกับนักเรียนจำนวนน้อย และมีความสามารถในการใช้ภาษา การซักถาม ได้ตอบ แสดงความคิดเห็น อภิปราย อธิบายได้ดีพอสมควร

4. วิธีสอนแบบอริยสัจ 4 มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4 ขั้นตอนดังนี้ 1) ขั้นกำหนดปัญหา หรือขั้นทุกข์ ครูช่วยนักเรียนให้ได้ศึกษาพิจารณาปัญหา ที่เกิดขึ้นด้วยตัวเอง ด้วยความรอบคอบ และพยายามกำหนดขอบเขตของปัญหาซึ่งนักเรียน จะต้องคิดแก้ไขให้ได้ 2) ขั้นต้องสมมติฐาน หรือขั้นสมุทัย (1) ครูช่วยนักเรียนให้ได้พิจารณาตัวเองว่าสาเหตุของปัญหาที่ยกขึ้นมากล่าว ในขั้นที่ 1 นั้นมีอะไรบ้าง (2) ครูช่วยนักเรียนให้เกิดความเข้าใจว่า ในการแก้ปัญหาใดๆ นั้นจะต้อง กำจัด หรือดับที่ต้นตอ หรือแก้ปัญหาเหล่านั้น (3) ครูช่วยนักเรียนคิดว่า ในการแก้ที่สาเหตุนั้น อาจจะกระทำได้บ้างคือให้กำหนดสิ่งที่กระทำเป็นข้อๆ ไป 3) ขั้นการทดลองและเก็บข้อมูล หรือขั้นนิโรธ (1) ขั้นทำให้แจ้ง ครูต้องสอนให้นักเรียนได้กระทำหรือทำการทดลองด้วยตนเอง ตามหัวข้อต่างๆ ที่ได้กำหนดไว้ในขั้นที่ 2 ข้อ 3 (2) เมื่อทดลองได้ผลประการใด ต้องบันทึกผลการทดลองแต่ละอย่าง หรือที่ เรียกว่าข้อมูลไว้เพื่อพิจารณาในขั้นต่อไป 4) ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผล หรือขั้นมรรค (1) จากการทดลองกระทำด้วยตนเองหลายๆ อย่างนั้น ย่อมจะได้ผลออกมาให้เห็นชัด ผลบางประการชี้ให้เห็นว่า แก้ปัญหาได้บ้าง แต่ไม่ค่อยชัดเจนนัก ผลที่ถูกต้องชี้ให้เห็นว่า แก้ปัญหาได้บ้าง แต่ไม่ค่อยชัดเจนนัก ผลที่ถูกต้องชี้ให้เห็นว่าแก้ปัญหาได้แน่นอนแล้ว และได้ บรรลุจุดหมายแล้ว ได้แนวทางหรือข้อปฏิบัติที่เราต้องการแล้ว เหล่านี้หมายความว่า จะต้องวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้นับที่ไว้ในขั้นที่ 3 ข้อ 2. นั้น จนแจ่มแจ้งว่าทำอย่างไรจึงจะ แก้ปัญหาที่กำหนดในขั้นที่ 1 ได้สำเร็จ (2) จากการวิเคราะห์ดังกล่าวนี้ จะทำให้เห็นว่าสิ่งใดแก้ปัญหาได้จริง ต่อไป ก็สรุปการกระทำที่ได้ผลนั้นไว้เป็นข้อๆ หรือเป็นระบบหรือเป็นแนวทางปฏิบัติและให้ลงมือ กระทำหรือ

ปฏิบัติอย่างเต็มที่ ตามแนวทางนั้นโดยทั่วกัน

5. วิธีสอนแบบสืบสวน สอบสวนตามแนวพุทธศาสตร์ หมายถึง ระบบการเรียนการสอนแบบสืบสวน สอบสวน มีแนวคิดว่าการสืบสวน สอบสวน เป็นกระบวนการหาความจริงและวิธีการแก้ปัญหาด้วยการตั้งคำถามในแนวกระบวนการ วิทยาศาสตร์ทั้งทางโลก และทางธรรม โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนดังนี้ 1) การเห็นปัญหา และการวิเคราะห์ปัญหา 2) การเสนอเหตุแห่งปัญหาในรูปของการตั้งสมมติฐาน 3) การเก็บรวบรวมข้อมูล 4) การทดสอบสมมติฐานด้วยข้อมูล 5) การสรุปผล

6. วิธีสอนแบบไตรสิกขา เป็นวิธีการสอนที่ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนในการศึกษา ดังนี้ 1) ขั้นศีล (ศีลสิกขา) คือ การควบคุมให้นักเรียนอยู่ในระเบียบวินัย ทั้งทางกาย และวาจาให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยเป็นปกติ พร้อมทั้งจะเรียน 2) ขั้นสมาธิ (จิตตสิกขา) คือ การฝึกสมาธิขั้นต้นในการควบคุมสติ ให้นักเรียนรวมจิตใจความคิดแน่วแน่เป็นจุดเดียว นักเรียนตัดสิ่งรบกวนอื่นๆ ออกจากความคิดและจิตใจ 3) ขั้นปัญญา (ปัญญาสิกขา) คือ ขั้นนักเรียนใช้สมาธิ ความมีจิตใจแน่วแน่ ทำความ เข้าใจในปัญหา หาเหตุของปัญหา เพื่อแก้ไขพิจารณาผลที่เกิดขึ้นจนเกิดความรู้แจ้งเข้าใจและแก้ปัญหาได้ เกิดการเรียนรู้เกิดปัญญาญาณขึ้นในตนเองมีมโนทัศน์ในเรื่องนั้นได้ถูกต้องตามความเป็นจริง

กล่าวโดยสรุป วิธีสอนแบบไตรสิกขามีความเชื่อว่าคนจะมีปัญญาเกิดจากการฝึก กำลังใจให้แน่วแน่ มีสมาธิ การที่จะมีสมาธิแน่วแน่ก็ต่อเมื่อร่างกายอยู่ในสภาพปกติอยู่ในระเบียบวินัยอันได้แก่ การมีศีลเมื่อทางกายควบคุมสติได้จิตใจก็สงบ ช่วยให้กำลังความคิดคมกล้า เกิดปัญญารู้แจ้ง

7. วิธีสอนแบบเบญจจันท์ ใช้หลักการยึดมั่น ถือนั่นในจันท์ 5 อันได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ ซึ่งมี 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นกำหนดและเสนอสิ่งเร้า (ขั้นรูป) โดยครูกำหนดสิ่งเร้าเป็นสิ่งที่สัมผัสรับรู้ แล้วเกิดอารมณ์ ความรู้สึก เป็นสถานการณ์หลายๆ สถานการณ์ 2) ขั้นรับรู้ (ขั้นเวทนา) ครูควบคุมการสัมผัสให้นักเรียนได้สัมผัสโดยอายตนะ ทั้ง 6 ให้ลูกช่องทางการรับรู้อย่างแท้จริง และใช้คำถามการเรียนการสอนทางรับรู้ 3) ขั้นวิเคราะห์เหตุผลและสังเคราะห์ความรู้สึก (ขั้นสัญญา) ครูตั้งคำถามเพื่อให้ นักเรียนคิดแยกแยะ ว่ามีอะไรเกิดขึ้น ใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร ผลเป็นอย่างไร ใช้คำถาม เพื่อให้นักเรียนสรุปความรู้สึกขั้นต้นที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ 4) ขั้นตัดสินความดีงาม (ขั้นสังขาร) เป็นขั้นให้นักเรียนวิจารณ์ความผิด ความถูก ความดีงาม ความชั่วร้าย ความเหมาะสม ควรประพฤติ และไม่ควรประพฤติ 5) ขั้นก่อเกิดอุปนิสัยหรือคุณธรรมฝังใจ (ขั้นวิญญาณ) เป็นขั้นใช้คำถามเพื่อโน้มน้า ความดีหรือความรู้สึกอันชอบธรรมเข้ามาไว้ในใจของตน เป็นคำถามให้นักเรียนตอบโดยคำนึงถึง ตนเองเป็นที่ตั้ง

8. วิธีสอนโดยการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ33 ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นนำการสร้างเจตคติที่ดีต่อวิธีการเรียน และบทเรียน (1) การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสม (2) บุคลิกภาพของครู และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน (3) การเสนอสิ่งเร้าและแรงจูงใจ 2) ขั้นสอน มีขั้นตอนดังนี้ (1) ครูเสนอปัญหาที่เป็นสาระสำคัญของบทเรียนหรือเสนอหัวข้อเรื่อง ประเด็น

สำคัญของบทเรียน ด้วยวิธีการต่างๆ (2) ครูแนะแหล่งวิทยาการและแหล่งข้อมูล (3) นักเรียนฝึกการรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ และหลักการโดยใช้ ทักษะที่เป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ ทักษะทางวิทยาศาสตร์และทักษะทางสังคม (4) จัดกิจกรรมที่เร้าให้เกิดการคิดวิธีต่างๆ และยกตัวอย่างวิธีคิด 4 อย่าง คือ 1) คิดสืบค้นต้นเค้า 2) คิดสืบสาวตลอดสาย 3) คิดสืบค้นต้นปลาย 4) คิดโยงสายสัมพันธ์ ฝึกการสรุปประเด็นของข้อมูล ความรู้ และเปรียบเทียบ ประเมินค่าโดย วิธีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทดลองทดสอบ จัดเป็นทางเลือกและทางออกของการแก้ปัญหา ดำเนินการเลือกและตัดสินใจ กิจกรรมฝึกปฏิบัติเพื่อพิสูจน์ผลการเลือกและตัดสินใจให้ประจักษ์จริง 3) ขั้นสรุป (1) ครูและนักเรียนสังเกตวิธีการปฏิบัติ ตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขให้ปฏิบัติถูกต้อง (2) อภิปรายและสอบถามข้อสงสัย (3) สรุปบทเรียน (4) วัดและประเมินผล

กล่าวโดยสรุป การสอนโดยการสร้างศรัทธานั้น ครูเป็นบุคคลสำคัญที่สามารถจัด สภาพแวดล้อม จูงใจ และวิธีการสอนให้นักเรียนเกิดศรัทธาที่จะเรียนรู้ และได้ฝึกฝนวิธีการคิด โดยแยกคายนำไปสู่การปฏิบัติ ปฏิบัติจนประจักษ์จริง มุ่งเน้นให้ครูเป็นกัลยาณมิตรของนักเรียน ครูและนักเรียนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน นักเรียนได้มีโอกาสคิดแสดงออกปฏิบัติอย่างถูกวิธี จนสามารถใช้ปัญญาแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

9. วิธีสอนตามหลักพุทธศุต กระบวนการเรียนการสอนตามหลักพุทธศุต มี 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การสร้างศรัทธา (1) การจัดบรรยากาศของชั้นเรียนให้เหมาะสม (2) บุคลิกภาพของครูและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน (3) การเสนอสิ่งเร้าและสร้างแรงจูงใจใฝ่รู้ 2) การฝึกทักษะภาษาตามหลักพุทธศุต (1) การฝึกหัดฟัง พูด อ่าน เขียน (2) การฝึกปฎิบัติ เพื่อจับประเด็นสาระและจดจำ (3) การฝึกฝนฝึกการใช้ภาษาให้แคล่วคล่องจัดเจน (4) การฝึกคิดพิจารณาจนเข้าใจ แจ่มแจ้ง มีวิธีคิด ดังนี้ คิดจำแนก แยกแยะ คิดเชื่อมโยงสัมพันธ์ คิดสรุปหลักการ (5) การสรุปรวมสาระความรู้เป็นหลักการด้วยความเข้าใจ แจ่มแจ้ง และนำไปใช้ได้จริง (ขั้นการสอนที่ 2.4 และ 2.5 ผสมกลมกลืนกันมาก ตั้งแต่ขั้น 2.4 เน้นการฝึกคิด ส่วนขั้นที่ 2.5 เน้นการสรุปและนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน) 3) การมองตนและการประเมินของกัลยาณมิตร (1) การวัดและประเมินตนเอง (2) การวัดและประเมินโดยเพื่อนนักเรียน (3) การวัดและประเมินโดยครูผู้สอน (4) การซ่อมเสริมและช่วยเหลือกันฉันกัลยาณมิตร การสอนตามหลักพุทธศุต เน้นการสร้างศรัทธาที่ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน เน้นการฝึกหัด ฝึกปฎิบัติ และฝึกฝน เน้นการฝึกคิดอย่างถูกต้องแยกคาย และเน้นการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน (กรมวิชาการ, 2551, หน้า 173-178)

6. การประยุกต์พุทธวิธีในการสอนสังคมศึกษา

การจัดกระบวนการเรียนรู้ ในสถานการณ์ทั่วไปมักจะประกอบด้วยบุคคลผู้เกี่ยวข้อง 2 กลุ่ม คือ ผู้สอนและผู้เรียน สิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือ ผู้สอนจะต้องทำการศึกษาหลักสฐตทวิเคราะห มาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้น กำหนดผลการเรียนรู้ เนื้อหาสาระ ที่จะนำไปสอน เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน และนำไปกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ หรือวิธีการเรียนรู้และลักษณะรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน บทบาทที่สำคัญ

ของครูจึงต้องนำจิตวิทยาการเรียนการสอน ที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ที่เกิดผลมากที่สุด สำหรับการจัดออกแบบ กิจกรรมที่จะใช้ในการจัดการเรียนรู้นั้น ครูผู้สอนจึงควรคำนึงถึงองค์ประกอบทางด้านจิตวิทยาที่มีอิทธิพล ต่อผู้เรียน (กรมวิชาการ, 2551, หน้า 218-220) ซึ่งจากการศึกษาได้มีผู้นำพุทธวิธีมาประยุกต์กับการเรียน การสอนอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะการสอนสังคมศึกษา

จากผลการวิจัยในชั้นเรียนของกฤตชัย ชุมแสง และอังคณา ตุงคะสมิต (2556, หน้า 322) เรื่อง การพัฒนาปรีชาเชิงอารมณ์ตามแนวพุทธศาสนาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยใช้การสอนแบบไตรสิกขา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนจำนวน 39 คน ที่ได้ทำแบบวัดปรีชาเชิงอารมณ์ตามแนวพุทธศาสนาได้คะแนนเฉลี่ย 3.88 อยู่ในระดับมากและมี นักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้ จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 82.05 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือนักเรียน ต้องผ่านเกณฑ์ที่ระดับมากและมีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของนักเรียนทั้งหมด บงกชรัตน์ สมานสินธ์ (2552, หน้า 77-79) ได้วิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนการสอนแบบอริยสัจ 4 ที่มีต่อ ความสามารถในการแก้ปัญหาและทักษะการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาและทักษะการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน หลัง จากได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบอริยสัจ 4 สูงกว่าก่อนได้รับการสอน และธนัท อุตุน้อย (2559, 1802-1816) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโส มนสิการเรื่องแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วย การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนด้วย การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ สูงกว่าก่อนเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็น ด้วยมาก

7. สรุป

วิธีสอนแบบพระพุทธเจ้าในทางพระพุทธศาสนานอกจากมีหลักธรรมอันประเสริฐเพื่อการพัฒนา ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แล้ว พระพุทธเจ้าทรงมีวิธีสอนที่หลากหลาย เน้นให้เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติด้วยตนเอง เรียกได้ว่าเป็นการเรียนรู้แบบพุทธ การผสมผสานคำสอนและหลักการทางพุทธศาสนามาประยุกต์เข้ากับ หลักสูตรสังคมศึกษา สามารถช่วยให้นักเรียนมีมุมมองที่เป็นเอกลักษณ์ในประเด็นทางสังคมต่างๆ ด้วยกา รบูรณาการวิธีการทางพุทธศาสนาและวิธีการสอนของพระพุทธเจ้า มีหลากหลายรูปแบบ เช่น แบบสากัจฉา หรือสนทนา แบบบรรยาย แบบตอบปัญหา แบบอุปมา อุปไมย แบบปุจฉาวิสัชนา วิธีสอนตามหลักพุทธสูต วิธีสอนโดยการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ วิธีสอนแบบไตรสิกขา วิธีสอนแบบอริยสัจ 4 หลักการสอน ของพระพุทธเจ้างดกล่าวนี้นี้ แสดงให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถในการสอนของ พระองค์ได้อย่างชัดเจน

ว่า “พระพุทเจ้าทรงมีวิธีสอนอันชาญฉลาด เมื่อพระองค์แสดงพระธรรมเทศนาจบลง ผู้ฟังจะสรรเสริญเสมอว่า พระองค์ผู้เจริญ แจ่มแจ้งจริง พระธรรมเทศนาของพระองค์เสมือนหางของทีที่คว่ำ บอกหนทางแก่คนหลงทาง ส่องประกายในที่มืดให้คนมีจักขุได้เห็นรูปและสามารถนำหลักพุทธรูปวิธีการสอนมาประยุกต์ใช้กับตัวผู้เรียน ตัวผู้เรียนนั้นควรได้รับการสอนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล พิจารณาความชอบ ความสนใจ จริต และระดับความสามารถของผู้เรียนแต่ละรายบุคคล โดยใช้หลากหลายวิธีการสอนตามระดับสติปัญญาของผู้เรียนความพร้อมและความสุขของของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้แต่ละช่วงเวลาผู้เรียนควรเป็นผู้ลงมือทำด้วยตนเองในรูปแบบที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมเพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกว่าได้ค้นพบความจริงด้วยตนเอง สุดท้ายตัวผู้เรียนควรได้รับการเอาใจใส่และบุคคลที่ควรได้รับความสนใจพิเศษตามความเหมาะสมของกาลเทศะและเหตุการณ์ ส่วนตัวผู้สอน หรือครูตามหลักพุทธรูปวิธีนั้น ต้องประกอบด้วยคุณลักษณะ คือ ครูต้องทำตนให้เป็นคนน่ารักและเป็นแบบอย่างที่ดีของลูกศิษย์ มีความหนักแน่นมั่นคงในด้านของจิตใจความประพฤติดีงามควรแก่การเคารพ มีมานะในการตักเตือนสั่งสอน มีความอดทนต่อถ้อยคำและอดทนต่อภริยาว่าจา สามารถขยายข้อความที่ยากให้ง่ายแก่การเข้าใจ ไม่ชักจูงศิษย์ไปในทางที่เสื่อมเสีย ซึ่งด้วยคุณลักษณะเหล่านี้ ทำให้เกิดผลรับในการจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพไปในแนวทางที่ดีมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2551). *การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- กฤตชัย ชุมแสง และอังคณา ตุงคะสมิต. (2556). การพัฒนาปรีชาเชิงอารมณ์ตามแนวพุทธศาสนาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมโดยใช้การสอนแบบไตรสิกขา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. *Veridian E-Journal*, 6(1), 322.
- คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2556). *พุทธปรัชญาการศึกษา*. พระนครศรีอยุธยา: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธนัท อุตุน้อย. (2559). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 9(2), 1802-1816.
- ธราญา จิตรชนวนิช. (2560). *การศึกษาและความเป็นครูไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- บงกชรัตน์ สมานสินธ์. (2552). ผลการจัดการเรียนการสอนแบบอริยสัจ 4 ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและทักษะการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ, 9(1), 77- 79.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2541). *พุทธวิธีในการสอน*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 27). กรุงเทพฯ: พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วสิน อินทสระ. (2545). *พุทธวิธีการสอน*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: เม็ดทราย.
- วิทยา ทองดี. (2565). *เทคนิคการสอนสังคมศึกษาเชิงพุทธ*. ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2533). *คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

การพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน ในรายวิชา
ส31101 พระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนกัลยาณวัตร

The Development of Problem-solving thinking Ability and
Learning Achievement by using SSCS Model with Gamification
Technique in SO31101 Buddhism of Grade 10 Students
at Kanlayanawat School

พงศ์กร พรหมเสน และมณฑา ชุ่มสุคนธ์

Phongsakorn Promsen and Montha Chumsukon

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khon Khaen University, Thailand

Corresponding Author, E-mail:phongsakorn_promsen@kkumail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน ในรายวิชา ส31101 พระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนกัลยาณวัตร โดยนักเรียนไม่น้อยกว่า ร้อยละ 70 มีคะแนนผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 70 ขึ้นไป กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/9 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 41 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง ดำเนินการวิจัยโดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) จำนวน 3 วงจรปฏิบัติการ ซึ่งมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 3 ประเภท ดังนี้ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน จำนวน 6 แผนการจัดการเรียนรู้ 2) เครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนผลการวิจัย ได้แก่ แบบสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบบันทึกผลหลังการจัดการเรียนรู้ และแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหาท้ายวงจร 3) เครื่องมือที่ใช้ประเมินผลการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าร้อยละ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาแล้วสรุปเป็นความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา มีนักเรียนผ่านเกณฑ์ จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 75.61 และนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 14.54 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 72.70 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีนักเรียนผ่านเกณฑ์ จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 73.17 และนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 22.85 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 76.17 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

คำสำคัญ: ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา; ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน; การจัดการเรียนรู้แบบ SSCS; เทคนิคเกมมิฟิเคชัน

Abstract

The purposes of this research were to develop the problem-solving thinking ability and Learning achievement by using SSCS Model with Gamification Technique in SO31101 Buddhism of grade 10 students at Kanlayanawat School so that students would have average score not less than 70 % of total score and would be 70 % up of the total number of the students passing criterion. The target group was 41 grade 10 students, studying in the first semester 2023 academic year by simple purposive sampling. The research methodology was action research, and the research tools were divided into 3 categories: 1) action tools, which included 6 lesson plans using SSCS Model with Gamification Technique, 2) reflection tools, including forms for recording learning activity results, class observation, and tests for each operational cycle, and 3) assessment tools for evaluating research results, including a problem-solving thinking ability test and a learning achievement test. The statistical methods used included mean and percentage. Qualitative data were analyzed by content analysis.

The results of the research were as follows: 1) For the problem-solving thinking ability, found that 31 students could pass the criterion which was 75.61% out of 41 students. Students had problem-solving thinking ability on the average score of 14.54 out of 20 which was 72.70%, revealed higher than the specified criterion. 2) For the learning achievement, found that 30 students could pass the criterion which was 75.61% out of 41 students. Students had learning achievement on the average score of 22.85 out of 30 which was 76.17%, revealed higher than the specified criterion.

Keywords: Problem-solving thinking ability; Learning achievement; SSCS Model; Gamification Technique

1. บทนำ

ในปัจจุบันโลกกำลังดำเนินอยู่ภายใต้กระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ซึ่งมีลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและเป็นขนานใหญ่ อันเป็นผลจากปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ส่งผลกระทบต่อด้านการศึกษา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้รูปแบบการศึกษาในปัจจุบันเปลี่ยนไปจากอดีตโดยสิ้นเชิงหรือที่เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า Disruptive Education (สมัทนา หาญสุริย์, 2563) ถือเป็นตัวเร่งให้เกิดความพยายามในการพัฒนาการจัดการศึกษาที่ช่วยเพิ่มพูนทักษะและความสามารถที่จำเป็นในยุค Disruption และเตรียมคนให้พร้อมที่จะรับมือกับสภาพการเปลี่ยนแปลงที่คาดเดาได้ยากและความคลุมเครือของโลกอนาคต (Lonka, 2015 อ้างถึงใน ออมวชิ พิบูลย์ และกิตติชัย สุธาสิโนบล, 2564) ซึ่งสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 มีความซับซ้อนทางด้านการเปลี่ยนแปลงของความรู้และข้อมูลข่าวสารตลอดเวลาอย่างเป็นพลวัต การศึกษาจึงต้องปรับตัวหรือเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน ที่ต้องเน้นพัฒนาทักษะ แห่งศตวรรษที่ 21 (21st-Century Skill) ครูจึงต้องพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะดังกล่าว เพื่อให้นักเรียนสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมแห่งอนาคตได้ การจัดการศึกษาและการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จึงไม่ใช่กระบวนการถ่ายทอดความรู้ แต่คือการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับผู้เรียน (สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล, 2561) สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 4 แนวทางการจัดการศึกษา มาตรา 24 ได้ระบุให้สถาบันการศึกษาจะต้องจัดการศึกษาให้นักเรียนฝึกทักษะการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ โดยมีความสามารถในการแก้ปัญหาเป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ ตลอดจนเข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ โดยประยุกต์ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาและการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา จึงถือเป็นทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญที่จะช่วยสร้างภูมิคุ้มกันต่อปัญหา และสามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสม รวมถึงมีความยืดหยุ่นทางความคิดและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการการพุทธศาสนาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาถือเป็นรายวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคม และอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข ตลอดจนสามารถนำเอาความรู้ความเข้าใจไปปรับใช้ให้เข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะต่างๆ เช่น ทักษะทางสังคม ทักษะการคิด ทักษะการตัดสินใจ และทักษะการแก้ปัญหาที่ใช้ในการ

ดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมในการสร้างพลเมืองดีของประเทศอันเป็นรากฐานของพลโลกต่อไป (วิภาพรรณ พินลา, 2560) อย่างไรก็ตามการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จริยธรรม ในปัจจุบันพบว่าการเน้นให้นักเรียนจดจำเนื้อหาที่นักเรียนไม่สามารถเชื่อมโยงเพื่อนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ทักษะการสืบค้นข้อมูลเพื่อแสวงหาความรู้เกิดได้น้อยลง ซึ่งนักเรียนส่วนมากไม่สามารถเลือกรับและจัดการเนื้อหาที่จะรับได้ นักเรียนมักมองว่าทุกเรื่องมีความสำคัญหมด แต่มองไม่เห็นความสัมพันธ์ของเนื้อหา และกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหา การใช้เหตุผล การคิดวิเคราะห์ จนนำไปสู่การสรุปเป็นความเข้าใจที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบลำดับได้ค่อนข้างน้อย (ชรินทร์ มั่งคั่ง, 2565) นักเรียนจึงขาดทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียน กัลยาณวัตร พบว่า การสอนในรายวิชาพระพุทธศาสนา นักเรียนขาดการฝึกการตั้งคำถาม ไม่ได้รับการฝึกให้คิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ เมื่อครูนำเสนอสถานการณ์ปัญหาที่มีความซับซ้อน นักเรียนยังเกิดความสับสนในการระบุปัญหาสำคัญ ไม่สามารถวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาได้ อีกทั้งในการนำเสนอแนวทางแก้ปัญหา ยังขาดความสมเหตุสมผลและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ นอกจากนี้นักเรียนยังขาดการเชื่อมโยงความรู้ไปใช้ในการแก้ไขปัญหาในสถานการณ์อื่นๆ ที่แตกต่างจากการเรียนรู้ในห้องเรียน ส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถตอบแบบทดสอบที่มุ่งให้นักเรียนแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ที่หลากหลายและมีความซับซ้อนได้ และเมื่อนักเรียนต้องเผชิญปัญหาในชีวิตประจำวันนักเรียนอาจจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากวิธีการสอนของครูที่เน้นการบรรยายเป็นหลัก เนื่องจากธรรมชาติของเนื้อหาที่มีสาระค่อนข้างมาก แต่มีระยะเวลาในการสอนน้อย การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงยึดเนื้อหามากกว่าการสอนให้นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะการคิดแก้ปัญหา ซึ่งถือเป็นทักษะที่มีความสำคัญในการดำรงชีวิต

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ของ Pizzini et al (1989) เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจ โดยเน้นให้นักเรียนฝึกทักษะการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลและเป็นลำดับขั้นตอน โดยนำกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาโดยเฉพาะ มุ่งให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง และได้เผชิญกับสถานการณ์ปัญหา วิเคราะห์สถานการณ์ วางแผนดำเนินการแก้ปัญหา และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อค้นหาคำตอบของปัญหา ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ค้นหาปัญหา (Search: S) ขั้นที่ 2 วางแผนแก้ปัญหา (Solve: S) ขั้นที่ 3 สร้างคำตอบ (Create: C) ขั้นที่ 4 แลกเปลี่ยนความคิดเห็น (Share: S) ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS นั้นมีความสอดคล้องกับหลักการของพระพุทธศาสนา เนื่องจากพระพุทธศาสนามุ่งเน้นการใช้เหตุผล การพิสูจน์ทดลอง จนเกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ ตลอดจนเน้นความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัย และวิธีการแก้ปัญหา นอกจากนี้ผู้วิจัยยังสนใจนำเทคนิคเกมมิฟิเคชันมาใช้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS เนื่องจากเทคนิคเกมมิฟิเคชันมีความน่าสนใจและเริ่มเป็นที่นิยมอย่างมากในปัจจุบัน เป็นการนำเอากลไก

ของเกมในบริบทที่ไม่ใช่การเล่นเกมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สามารถสร้างแรงจูงหรือกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนในกิจกรรมการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี และยังส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาได้ ซึ่งเกมมีฟิเคชั่นประกอบด้วยองค์ประกอบที่มีประโยชน์และน่าสนใจมากมาย เช่น 1) คะแนนสะสม (Point) 2) เหรียญตรา (Badges) 3) ตารางอันดับ (Leaderboard) 4) ระดับ (Levels) 5) ความท้าทาย (Challenges) เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อต้องการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งการใช้องค์ประกอบของเกมมีฟิเคชั่นบางอย่างสามารถสร้างผลลัพธ์เชิงบวกต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ ซึ่งแนวคิดนี้มีจุดเด่นที่สำคัญ คือ มีหลักการออกแบบกิจกรรมให้มีความสอดคล้องกับพฤติกรรม การเรียนของผู้เรียนในปัจจุบันเป็นอย่างดี (ชนัตถ์ พุนเดช และธนิศา เลิศพรกุลรัตน์, 2559)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับเกมมีฟิเคชั่น มาใช้เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ให้นักเรียนได้ใช้ความสามารถและศักยภาพของตนเองในการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาให้เกิดความชำนาญเพื่อเผชิญปัญหาในอนาคต ตลอดจนเสริมสร้างภูมิคุ้มกันที่จะทำให้นักเรียนดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีสติและมีความสุข

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเกมมีฟิเคชั่น ในรายวิชา ส31101 พระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนกัลยาณวัตร โดยนักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 มีคะแนนความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ร้อยละ 70 ขึ้นไป

2. เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเกมมีฟิเคชั่น ในรายวิชา ส31101 พระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนกัลยาณวัตร โดยนักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร้อยละ 70 ขึ้นไป

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ดำเนินการวิจัยตามวงจรของการวิจัยเชิงปฏิบัติ PAOR ตามแนวคิดของ Kemmis and McTaggart (1992 อ้างถึงใน กนกวรรณ ศรีนรินทร์, 2555) มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติการ (Action) การสังเกตการณ์ (Observation) และการสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflection) แบ่งเป็น 3 วงจรปฏิบัติการ

กลุ่มเป้าหมาย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/9 โรงเรียนกัลยาณวัตร อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่นที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 41 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง

(Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ในรายวิชา ส31101 พระพุทธศาสนา สารที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 รอบรู้หลักธรรมควรคู่ชีวิต จำนวน 6 แผนการจัดการเรียนรู้ เวลา 6 ชั่วโมง แบ่งเป็น 3 วงจรปฏิบัติการ ผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.80) 2) เครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนผลการปฏิบัติ ได้แก่ (1) และแบบสังเกตการจัดการเรียนรู้ (2) แบบบันทึกผลหลังการจัดการเรียนรู้ (3) แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหาท้ายวงจร (1) ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหาท้ายวงจรปฏิบัติการที่ 1 วงจรปฏิบัติการที่ 2 และวงจรปฏิบัติการที่ 3 เท่ากับ 1.00 (2) แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหาท้ายวงจรปฏิบัติการที่ 1 มีค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.33-0.75 มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.25-0.62 วงจรปฏิบัติการที่ 2 มีค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.35-0.78 มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.35-0.60 และวงจรปฏิบัติการที่ 3 มีค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.38-0.70 มีค่าอำนาจจำแนก (r) เท่ากับ 0.30-0.74 (3) ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหาท้ายวงจรปฏิบัติการที่ 1 วงจรปฏิบัติการที่ 2 วงจรปฏิบัติการที่ 3 เท่ากับ 0.65, 0.81 และ 0.78 ตามลำดับ 3) เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการวิจัย ได้แก่ (1) แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 ค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.30-0.72 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.25-0.73 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.71 (2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.67-1.00 ค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.30-0.80 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.34-0.71 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.77

การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) ปฐมนิเทศผู้ช่วยวิจัย และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/9 โรงเรียนกัลยาณวัตร เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับเทคนิค เกมมิฟิเคชัน และการวิจัยเชิงปฏิบัติ รวมทั้งร่วมกันกำหนดข้อตกลงในกิจกรรมการเรียนรู้ 2) ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 6 แผน เวลา 6 ชั่วโมง แบ่งเป็น 3 วงจรปฏิบัติการ 3) ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยสังเกตเหตุการณ์และเก็บรวบรวมข้อมูล ขณะดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยเครื่องมือสะท้อนผลการปฏิบัติ เมื่อสิ้นสุดวงจรปฏิบัติการในแต่ละวงจร นำข้อมูลที่ได้มาสะท้อนผลการปฏิบัติและวิเคราะห์ผล แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องเพื่อใช้ในวงจรต่อไป 4) หลังสิ้นสุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละวงจรปฏิบัติการ ให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหาท้าย

วจจร 5) เมื่อผู้วิจัยทำการสอนครบทั้ง 6 แผน ให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 6) เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ และสรุปผลการวิจัยเป็นตาราง และนำข้อมูลเชิงคุณภาพมาสรุปเรียบเรียงเป็นความเรียง

การวิเคราะห์ข้อมูล 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้ข้อมูลจากแบบบันทึกผลหลังการจัดการเรียนรู้ และแบบสังเกตการจัดการเรียนรู้ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงและวิเคราะห์ข้อมูล 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้ข้อมูลจากผลการทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหาท้ายวงจร ผลการทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และผลการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าร้อยละ

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน ในรายวิชา ส31101 พระพุทธศาสนาของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนกัลยาณวัตร สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา มีนักเรียนผ่านเกณฑ์ จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 75.61 และนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 14.54 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 72.70 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน

จำนวน นักเรียน	นักเรียนที่ผ่านเกณฑ์		ผลการทดสอบ			ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ
	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ	คะแนนเต็ม	คะแนนสูงสุด	คะแนนต่ำสุด		
41	31	75.61	20	19	9	14.54	72.70

2. ผลการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีนักเรียนผ่านเกณฑ์ จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 73.17 และนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 22.85 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 76.17 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

จำนวน นักเรียน	นักเรียนที่ผ่านเกณฑ์		ผลการทดสอบ			ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ
	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ	คะแนนเต็ม	คะแนนสูงสุด	คะแนนต่ำสุด		
41	30	73.17	30	28	13	22.85	76.17

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา จากการทดสอบความสามารถในการคิดแก้ปัญหา พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 41 คน มีนักเรียนจำนวน 31 คน ที่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด คิดเป็นร้อยละ 75.61 ของนักเรียนทั้งหมด มีคะแนนสูงสุดคือ 19 คะแนน และมีคะแนนต่ำสุดคือ 9 คะแนน โดยมีคะแนนเฉลี่ยทั้งชั้นเท่ากับ 14.54 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 72.70 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในการสอนแก้ปัญหา โดยนำกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์โดยเฉพาะ ประกอบด้วยขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ค้นหาปัญหา (Search: S) ขั้นที่ 2 วางแผนแก้ปัญหา (Solve: S) ขั้นที่ 3 สร้างคำตอบ (Create: C) และขั้นที่ 4 แลกเปลี่ยนความคิดเห็น (Share: S) ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีกระบวนการที่สามารถช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดที่เป็นระบบ มีเหตุผล และกล้าตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา ซึ่งผู้วิจัยได้แนะนำแนวทางให้นักเรียนลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเองผ่านกระบวนการกลุ่ม ในทั้ง 4 ขั้นตอน ตามการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS โดยมีครูเป็นเพียงผู้ชี้แนะในการปฏิบัติ ทำให้แต่ละกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนแนวทางการแก้ปัญหาที่หลากหลายและสร้างสรรค์ จึงทำให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาที่ดีขึ้น สอดคล้องกับสุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ (2555) ที่ได้อธิบายว่า ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา เป็นการนำประสบการณ์เดิมที่เกิดจากการเรียนรู้มาเป็นพื้นฐานการแก้ปัญหาในสถานการณ์หรือปัญหาใหม่ โดยมีขั้นหรือกระบวนการในการแก้ปัญหาให้บรรลุเป้าหมายหรือเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งในการกำหนดสถานการณ์ปัญหาในแต่ละคาบเรียน ครูจะเลือกสถานการณ์ที่มีความเหมาะสมกับระดับชั้น ไม่ซับซ้อนมากเกินไป มีความใกล้เคียง เป็นที่น่าสนใจของสังคมในระยเวลานั้นๆ และสอดคล้องกับชีวิตประจำวัน เพราะถ้านักเรียนเคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว จะทำให้นักเรียนเกิดความสนใจและสนุกสนานกับกิจกรรมมากขึ้น จนสามารถต่อยอดการเรียนรู้จากเหตุการณ์ยกมา สอดคล้องกับงานวิจัยของทิพย์ฤทัย ไกรศรีวรธนะ (2560) ที่อธิบายว่า เมื่อนักเรียนได้ศึกษาสถานการณ์ปัญหาที่เป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นใกล้ตัวกับนักเรียน หรือนักเรียนอาจจะมึประสบการณ์มาก่อน จะส่งผลให้นักเรียนสามารถระบุปัญหาและสาเหตุได้ อย่างชัดเจน นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ยังมีความเหมาะสมกับบริบทของการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อหาที่ใช้การวิจัย คือ เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในกรอบอริยสัจ 4 ซึ่งถือเป็นหลักการที่เน้นการสืบสาวเหตุปัจจัย รวมถึงวิธีการแก้ปัญหา จึงทำให้นักเรียนสามารถนำหลักธรรมที่ได้เรียนรู้ไปใช้ในการแก้ไขปัญหาได้ โดยจะต้องอาศัยแนวคิดหลักการของหลักธรรมที่มีความสอดคล้องสัมพันธ์กับสถานการณ์ปัญหาที่ได้รับ ที่ครูกำหนดให้ในแต่ละคาบเรียนมาใช้ในการแก้ไขปัญหา โดยจะต้องตัดสินใจเลือกใช้หลักธรรมในกรอบอริยสัจ 4 มาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหา จึงทำให้นักเรียนเกิดการสังเคราะห์เลือกใช้แนวคิดหรือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาใช้ในการแก้ไขปัญหาได้อย่างสมเหตุสมผล ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนา

ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา โดยใช้จัดการเรียนรู้แบบ SSCS เช่น สอดคล้องกับงานวิจัยของภวนันท์ นุ่นกลาง (2563) ที่พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SSCS รายวิชาสังคมศึกษา มีความสามารถในการ คิดแก้ปัญหา รายด้านและภาพรวม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิ่งกาญจน์ ก้านสุวรรณ (2562) ที่พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับ แอปพลิเคชัน Socrative มีผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นอกจากนี้ยังได้มีการนำเทคนิคเกมมิฟิเคชัน มาประยุกต์ใช้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ในทุกขั้นตอน ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกใช้กลไกเกมมิฟิเคชันที่ได้รับความนิยม ได้แก่ 1) คะแนนสะสม 2) เหรียญตรา 3) ตารางอันดับ 4) ระดับ และ 5) ความท้าทาย มีจุดมุ่งหมายหลักคือ การสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นความน่าสนใจในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยอาศัยกลไกเกมเข้ามาช่วยให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม มีส่วนร่วมในการตอบคำถามมากขึ้น เพื่อให้ตนเองมีคะแนน อันดับคะแนนที่สูงขึ้น จึงทำให้นักเรียนได้รับความรู้จากการเรียนในเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้นสอดคล้องกับ Kapp et al. (2014 อ้างถึงใน วรางคณา แสงธิป, 2564) ที่กล่าวว่า องค์ประกอบของเกมมิฟิเคชันเป็นสิ่งจูงใจให้นักเรียนแข่งขันทำคะแนนให้สูงขึ้น และเป็นการเรียนอย่างสนุกสนาน ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอน SSCS ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน ผู้วิจัยได้มีการนำระบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชันมาปรับใช้ ได้แก่ ClassPoint และ GamiPlus ทำให้สามารถจัดการ ชั้นเรียน ระบบคะแนน เหรียญตรา และแสดงตารางอันดับได้สะดวกยิ่งขึ้น ทำให้นักเรียนเห็นถึงพัฒนาการของตนในแต่ละคาบเรียน โดยกลไกของเกมมิฟิเคชันทั้งหมดนี้จะถูกรวบรวมและสะสมในรูปแบบดิจิทัลผ่านทั้ง 2 แพลตฟอร์ม ทำให้บรรยากาศในส่งเสริมต่อการเรียนรู้ นักเรียนมีความสุขสนุกสนานกับการเรียน และช่วยส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนให้สูงขึ้นได้ ซึ่งจากการนำกลไกเกมมิฟิเคชันมาใช้ในแต่ละขั้น สามารถกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนตามแนวคิดของ Weir (1974) ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ระบุปัญหาขั้นที่ 2 วิเคราะห์ปัญหา ขั้นที่ 3 เสนอวิธีการแก้ปัญหา และขั้นที่ 4 ตรวจสอบผลลัพธ์ โดยมีแรงจูงใจคือการได้รับคะแนน ระดับ เหรียญตราที่สูงขึ้น เกิดการแข่งขันเพื่อให้ตนเองมีอันดับที่สูงขึ้นบนตารางอันดับ ส่งผลให้แสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ได้แก่ เข้าเรียนตรงตามเวลา มีส่วนร่วมในการตอบคำถาม เอาใจใส่ในภาระงาน ร่วมมือกันทำงานกลุ่มให้เสร็จตรงตามเวลา มีความกล้าตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา โดยสามารถเลือกหลักธรรมที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกับปัญหาที่ได้รับ มาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องสมเหตุสมผล ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาโดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน เช่น สอดคล้องกับงานวิจัยของดวงพร ภาคนวลนิ่ม (2565) ที่พบว่า การเปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหาก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคเกมมิฟิเคชัน

เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของภัทราวรรณ สุวรรณวาปี (2563) ที่พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้เกมมิฟิเคชัน ในรายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหา มีคะแนนเฉลี่ยการคิดแก้ปัญหาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 41 คน มีนักเรียนจำนวน 30 คน ที่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด คิดเป็นร้อยละ 73.17 ของนักเรียนทั้งหมด มีคะแนนสูงสุดคือ 28 คะแนน และมีคะแนนต่ำสุดคือ 13 คะแนน โดยมีคะแนนเฉลี่ยทั้งชั้นเท่ากับ 22.85 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 76.17 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ความสำคัญกับกระบวนการคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นลำดับขั้นตอน มุ่งเน้นให้เผชิญกับสถานการณ์ปัญหา จึงฝึกให้นักเรียนได้คิดอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยความรู้และประสบการณ์ที่มีมาใช้เพื่อแก้ปัญหา ทำให้นักเรียนเกิดองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง เกิดความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น ซึ่งความรู้ที่เกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้ทำให้นักเรียนได้คะแนนพัฒนาการที่แตกต่างกัน และสูงขึ้น สอดคล้องกับ ธนยพัฒน์ พันธุ์พานัก (2562) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ฝึกให้นักเรียนได้คิดอย่างเป็นระบบ สามารถแสดงวิธีการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นลำดับขั้นตอนเพื่อสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจได้ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการแก้ปัญหของตนเองกับผู้อื่น เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้อภิปรายร่วมกัน ซึ่งส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ของเสาวลักษณ์ ศรีสว่าง (2559) ที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอน SSCS ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นอกจากนี้การนำเทคนิคเกมมิฟิเคชันมาประยุกต์ใช้ ได้ดำเนินไปอย่างเป็นลำดับขั้นตอน รวมถึงกลไกเกมมิฟิเคชันที่นำมาประยุกต์ใช้ทั้ง 5 องค์ประกอบ ช่วยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละคาบจะมีการกำหนดเงื่อนไข เพื่อใช้ในการเลื่อนระดับการได้เหรียญตรา รวมถึงการเป็นผู้นำในชั้นเรียน โดยมีการกำหนดเวลาไว้ในแต่ละกิจกรรมด้วย เพื่อให้ผู้เรียนมีเป้าหมายในการเรียนรู้ จึงทำให้นักเรียนมีการแข่งขันการตอบคำถาม มีความสนใจในกิจกรรมกลุ่ม และกระตือรือร้นในการทำงาน ส่งผลให้เกิดแรงจูงใจและตื่นตัวในการเรียนมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ อภิสิทธิ์ เจริญชัย (2563) ที่กล่าวว่า การใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชันในการสอนทำให้นักเรียนเกิดความสนใจ และความสนุกสนาน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมกิจกรรม แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นของกันและกัน นักเรียนมีความสุขและสนุกสนาน และจากที่ได้นำระบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดเกมมิฟิเคชันด้วย ClassPoint และ GamiPlus พบว่ามีประโยชน์คือ ช่วยให้นักเรียนสามารถติดตามพัฒนาการของ

ตนเองเป็นรายคาบ และภาพรวมทั้งหมดตลอดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อีกทั้งยังช่วยให้นักเรียนสนใจและเข้าใจเนื้อหาในการเรียน มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามความคาดหวัง และเกิดความชำนาญในทักษะการคิดแก้ปัญหา จนส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในที่สุด ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เช่น สอดคล้องกับงานวิจัยของพรรณราย บรรเทากุล (2565) ที่พบว่า การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพงศ์ มีจิธรรม (2564) ที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชันสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของสทรรฐ์ ลักษณะสุด (2564) ที่พบว่า หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเกมมิฟิเคชัน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษหลังเรียนของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่อยู่ในกลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลของการวิจัยไปใช้

1.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน มีขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้น ดังนั้น ครูควรควบคุมระยะเวลาในการทำกิจกรรมต่างๆ ให้มีความชัดเจนเหมาะสม เช่น ในขั้นที่ 3 สร้างคำตอบ ครูสามารถแจ้งระยะเวลาในการทำงานระหว่างการทำกิจกรรมกลุ่ม เพื่อให้ นักเรียนทราบถึงระยะเวลาในการทำงาน และเร่งมือทำให้เสร็จตามเวลาที่กำหนด ส่งผลให้ได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ครบทุกขั้นตอนที่วางไว้

1.2 การเลือกใช้สถานการณ์ปัญหา ควรเลือกให้เหมาะสมกับระดับชั้น มีความใกล้เคียง และเป็นที่น่าสนใจของสังคมในระยเวลานั้นๆ เพื่อให้ นักเรียนสามารถต่อยอดการเรียนรู้ จากสถานการณ์ที่ใกล้เคียงของนักเรียน

1.3 ควรสำรวจความพร้อมของอุปกรณ์เทคโนโลยีและสัญญาณอินเทอร์เน็ตในห้องเรียน ก่อนเริ่มการจัดกิจกรรมการสอน เพราะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะต้องใช้ ClassPoint ซึ่งต้องใช้ อินเทอร์เน็ตระหว่างการใช้งาน และควรมีแผนสำรองเพราะหากอุปกรณ์เทคโนโลยีใช้ไม่ได้ จะส่งผลให้ ประสิทธิภาพของการจัดการสอนโดยปราศจากสื่อการสอนที่เตรียมมาอย่างดีอาจลดลง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชันมาใช้ในการพัฒนา ทักษะหรือการคิดขั้นสูงอื่นๆ เช่น ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ความสามารถในการคิดอย่างมี วิจารณญาณ ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการคิดรวบยอด หรือพัฒนาคุณลักษณะ

อันพึงประสงค์ของผู้เรียน เช่น ความมีวินัย ความมุ่งมั่นในการทำงาน และการมีจิตสาธารณะ เพื่อให้ได้ผล การศึกษาที่ชัดเจนขึ้นว่าการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชันสามารถพัฒนาทักษะ หรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านต่างๆ ของผู้เรียนได้หรือไม่

2.2 การจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชันสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับ หน่วยการเรียนรู้อื่นๆ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมหรือรายวิชาอื่นๆ ได้ เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ โดยพิจารณาจากความเหมาะสมของเนื้อหาบริบทของผู้เรียน

2.3 ควรมีการนำการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน ไปใช้ร่วมกับการ จัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคอื่นๆ เช่น เทคนิค Visual Thinking ผังกราฟิกการใช้เพลง เกมการศึกษา เป็นต้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากผลการวิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้การพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และผล สัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน พบว่ารูปแบบการ จัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยขั้นตอน 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ค้นหาปัญหา (Search: S) ขั้นที่ 2 วางแผน แก้ปัญหา (Solve: S) ขั้นที่ 3 สร้างคำตอบ (Create: C) ขั้นที่ 4 แลกเปลี่ยนความคิดเห็น (Share: S) ตาม ขั้นตอนของ Pizzini et al. (1989) โดยมีการนำกลไกเกมมิฟิเคชันทั้ง 5 องค์ประกอบตามที่ผู้วิจัยได้ สังเคราะห์ไว้ ได้แก่ 1) คะแนนสะสม (Point) 2) เหรียญตรา (Badges) 3) ตารางอันดับ (Leaderboard) 4) ระดับ (Levels) 5) ความท้าทาย (Challenges) มาบูรณาการร่วมกันในทุกขั้นตอนของการจัดกิจกรรม การเรียนรู้แบบ SSCS โดยกลไกของเกมมิฟิเคชันทั้งหมดนี้จะถูกรวบรวมและสะสมในรูปแบบดิจิทัล ผ่าน ClassPoint และ GamiPlus ซึ่งการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว สามารถทำให้นักเรียนมีคะแนนการทดสอบวัด ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นได้ และผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ ศรีนรจันทร์. (2555). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน รายวิชาสังคมศึกษา ส 22101 หน่วยการเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการผลิตสินค้าและบริการของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 2. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: ชุมชนสมรรถนะการเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กิงกาญจน์ ก้านสุวรรณ. (2562). การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียน รายวิชา ส 22102 สังคมศึกษา หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 กฎหมายน่ารู้ เคียงคู่ประชาธิปไตย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับแอปพลิเคชัน Socrative สำหรับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 2. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- ชนัตถ์ พูนเดช และธนิศา เลิศพรกุลรัตน์. (2559). แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดเกมมิฟิเคชัน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 18(3), 331-339.
- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2565). ปัญหาการสอนสังคมศึกษา. เชียงใหม่: ลานนาการพิมพ์.
- ณัฐพงศ์ มีใจธรรม. (2564). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษ โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน (GAMIFICATION) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. (การศึกษาค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ดวงพร ภาคนวนิม. (2565). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคเกมมิฟิเคชัน เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วารสารวิจัยรำไพพรรณี, 16(2), 15-23
- ทิพย์ฤทัย ไกรศรีวรรณะ. (2560). การศึกษาทักษะการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดแก้ปัญหา (SSCS). (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธัญพัฒน์ พันธุ์พานัก. (2562). การจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ SSCS เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เรื่องความน่าจะเป็นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พรรณราย บรรเทากุล. (2565). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์เรื่อง โลกและการเปลี่ยนแปลง โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้แบบ 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ภวนันท์ นุ่นกลาง. (2563). การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (ศึกษาศาสตร์) โดยการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ (Visual Thinking). (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ภัทราวรรณ สุวรรณวาปี. (2563). การพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้เกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาของผู้เรียน ในรายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องการแก้ปัญหาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนหนองวัวซอพิทยาคม. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วรางคณา แสงธิป. (2564). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบเกมมิฟิเคชันร่วมกับวิธีการสอนแบบเน้นภาระงาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจและแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- วิภาพรรณ พินลา. (2560). แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา สาระประวัติศาสตร์ เพื่อสร้างสำนึกความเป็นไทย. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 17(1), 7-15.
- สหรัฐ ลักษณะสุด. (2564). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเกมมิฟิเคชันเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. *Journal of Modern Learning Development*, 6(3), 30-42
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580*. เข้าถึงได้จาก <https://cbethailand.com/เอกสาร/เอกสารที่เกี่ยวข้อง/ยุทธศาสตร์ชาติ-20-ปี-พ-ศ-2561-2580/>
- สุนทร สันธพานนท์, วรรัตน์ วรรณเลิศลักษณ์ และพรณี สันธพานนท์. (2555). *พัฒนาทักษะการคิดตามแนวปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: 9119 เทคนิคพรันตัง.
- สมัทนา หาญสุริย์. (2563). การศึกษาบนโลกดิจิทัล. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 8(31), 9-21.
- สุวิดา จรุงเกียรติกุล. (2561). *ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (The Twenty-First Century Skills)*. เข้าถึงได้จาก <https://www.trueplookpanya.com/education/content/66054/teaart-edu-teaartteaarttea->
- เสาวลักษณ์ ศรีสว่าง. (2559). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการถ่ายโยง การเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอน SSCS. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อภิสิทธิ์ เจริญชัย. (2563). *การส่งเสริมแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์โดยใช้เกมมิฟิเคชันร่วมกับสื่อสังคม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/13 โรงเรียนมัธยมวชิราลงกรณ์ (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ออมวจิ พิบูลย์ และกิตติชัย สุธาสิโนบล. (2564). การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อการ พัฒนาสมรรถนะข้ามพิสัย: กรณีศึกษาประเทศฟินแลนด์. *วารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ*, 3(3), 414-428.
- Pizzini, Edward L.; & Shepardson & Abell, Sandra K. (1989). A Rationale for and the Development of a Problem Solving Model of Instruction in Science Education. *Science Education*, 73(5), 523-534.
- Weir, J. J. (1974). Problem Solving is Everybody's Problem. *Science Teacher*, 41(4), 16-18.

ກາດຜນວກ

คำสั่งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น
ที่ 97/2567

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 6 และระดับนานาชาติ ครั้งที่ 4
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

เพื่อให้การดำเนินงานโครงการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 6 และระดับนานาชาติ ครั้งที่ 4 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เรื่อง “พุทธนวัตกรรมเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน” ในวันที่ 27 เดือนมีนาคม พ.ศ. 2567 เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

อาศัยอำนาจตามความมาตรา 30 ของพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540 จึงแต่งตั้งผู้มีรายนามต่อไปนี้เป็นคณะกรรมการดำเนินงานการประชุมวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น โดยมีหน้าที่รับผิดชอบดังต่อไปนี้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.	อธิการบดี	ประธานกรรมการ
พระพรหมวัชรเมธี	เจ้าคณะภาค 9	รองประธานกรรมการ
พระเทพวิสุทธิคุณ, ดร.	เจ้าคณะจังหวัดขอนแก่น	รองประธานกรรมการ
พระราชวัชรสารบัณฑิต, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา	รองประธานกรรมการ
พระเทพปวรเมธี, รศ. ดร	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร	รองประธานกรรมการ
พระเทพเวที, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต	รองประธานกรรมการ
พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, รศ.ดร	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ	รองประธานกรรมการ
พระมหาสุรศักดิ์ ปัจจุตเสโน, ผศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายต่างประเทศ	รองประธานกรรมการ
พระมหาชานาญ มหาชาโน, ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์	รองประธานกรรมการ
พระราชพัฒน์วัชรบัณฑิต, รศ.ดร.	รองอธิการบดีวิทยาเขตขอนแก่น	รองประธานกรรมการ
รศ.ดร.สุรพล สุธะพรหม	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป	รองประธานกรรมการ
พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย	กรรมการ
พระเมธีวราญาณ, ผศ.ดร.	คณบดีคณะพุทธศาสตร์	กรรมการ
พระอุดมสิทธินายก, รศ.ดร.	คณบดีคณะสังคมศาสตร์	กรรมการ
พระครูสังวรรักษ์เอกภัทร อภินโน, รศ.ดร.	คณบดีคณะมนุษยศาสตร์	กรรมการ

พระมหากษัตริย์ ปณฺธิตเมธี,ดร.	คณะบดีคณะครุศาสตร์	กรรมการ
พระธรรมวชิราจารย์	ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์มหาสารคาม	กรรมการ
พระสิริรัตนเมธี, ดร.	ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เลย	กรรมการ
พระเมธีวชิราจารย์, ดร.	ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการกาฬสินธุ์	กรรมการ
พระครูวาปีจันทคุณ, ผศ.ดร.	ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด	กรรมการ
ดร.สรินดา สายลุน	ที่ปรึกษารองอธิการบดีวิทยาเขตขอนแก่น	กรรมการ

มีหน้าที่ ดังนี้

1. ควบคุมดูแล ให้คำปรึกษา แนะนำในการดำเนินงาน
2. อำนวยความสะดวกในการจัดโครงการให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย

คณะกรรมการฝ่ายอำนวยการ

พระราชพัฒน์วชิรบัณฑิต, รศ.ดร.	รองอธิการบดีวิทยาเขตขอนแก่น	ประธานกรรมการ
พระอุดมปัญญาภรณ์, ดร.	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแผ่	รองประธานกรรมการ
รศ.ดร.วิทยา ทองดี	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป	รองประธานกรรมการ
ผศ.ดร.นิเทศ สันนหารี	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ	รองประธานกรรมการ
พระครูศรีพุทธบัณฑิต, ผศ.ดร.	ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ	รองประธานกรรมการ
พระมหาพิสิฐ วิสิษฐปัญโญ, ดร.	ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น	รองประธานกรรมการ
นายศักดิ์รินทร์ ศรีหาบงค์	รท.ผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาเขตขอนแก่น	กรรมการ
พระครูสมุห์ธีระพงษ์ นรินโท, ดร.	รท.ผู้อำนวยการส่วนงานบริหาร	กรรมการ
ดร.อมรรัตน์ เตชะนอก	ผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น	กรรมการ
นางจิตรดา แก้วมงคล	รท.ผู้อำนวยการส่วนคลังและทรัพย์สิน	กรรมการ
นายนิรุต ป้อมสีดา	รท.ผู้อำนวยการส่วนสนับสนุนวิชาการ	กรรมการ
ผศ.ดร.สุรพล พรหมกุล	ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต	กรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่: ควบคุมดูแล ให้คำปรึกษา อำนวยการ สั่งการติดต่อประสานงานอำนวยการกำกับดูแล ช่วยแก้ไขปัญห และอุปสรรคที่เกิดขึ้นแก่คณะกรรมการฝ่ายต่างๆ เพื่อให้งานดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยทุกประการ

คณะกรรมการฝ่ายอาคารสถานที่

รศ.ดร.วิทยา ทองดี	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป	ประธานกรรมการ
นายศักดิ์รินทร์ ศรีหาบงค์	ผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาเขตขอนแก่น	รองประธานกรรมการ
พระบุญ วรบุญโญ	นักจัดการงานทั่วไป	กรรมการ
นางวาท เก่งโชน	นักการภารโรง	กรรมการ
นางสำภา ร้อยพรหม	นักการภารโรง	กรรมการ

นางคำทอง เคนหนู	นักการภารโรง	กรรมการ
นางศิริวัฒน์ พาพรม	นักการภารโรง	กรรมการ
นางบังใบ ไยแก้ว	นักการภารโรง	กรรมการ
นางสมปอง สิมารักษ์	นักการภารโรง	กรรมการ
นางลำไย บุริจันทร์	นักการภารโรง	กรรมการ
นางชลีพร นางหนองตุม	นักการภารโรง	กรรมการ
นางสมพร ปรัชญา	นักการภารโรง	กรรมการ
นายสุรพร ตุ่นป่า	นักวิชาการศึกษา	กรรมการ
นายธรรม สีสาย	นายช่างเทคนิค	กรรมการ
นายหนูพันธ์ ประสมพล	นักจัดการงานทั่วไป	กรรมการ
นายสุพัฒน์ วรณญาติ	คนสวน	กรรมการ
นายมนี ศรีสะอาด	พนักงานรักษาความปลอดภัย	กรรมการ
องค์การนิสิตวิทยาเขตขอนแก่น		กรรมการ
สโมสรนิสิตวิทยาเขตขอนแก่น		กรรมการ
พระครูสมุทรธีระพงษ์ นรินโท, ดร.	ผู้อำนวยการส่วนงานบริหาร	กรรมการและเลขานุการ
พระภาณุวัฒน์ จันทวฑฒโน	อาจารย์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นายตะวัน พรหมบุตร	นักจัดการงานทั่วไป	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นายปิยะพงษ์ คุ่มภัย	ช่างเทคนิค	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นายสุทธิรักษ์ ตาพล	นักจัดการงานทั่วไป	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นายประดิษฐ์ สังฆพงษ์	นายช่างเทคนิค	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่: ดังนี้

1. จัดสถานที่ประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ประกอบด้วย
 - 1.1 ห้องประชุมใหญ่
 - 1.2 ห้องประชุมกลุ่มย่อย
 - 1.3 ห้องรับรองวิทยากร ผู้มีเกียรติ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ
2. จัดสถานที่รับประทานอาหารกลางวันและอาหารว่าง
3. ประดับตกแต่งห้องประชุมใหญ่และห้องประชุมย่อย

คณะกรรมการฝ่ายพิธีการ/พิธีกร

รศ.ดร.วิทยา ทองดี	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป	ประธานกรรมการ
ผศ.ดร.นิเทศ สนั่นนารี	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ	รองประธานกรรมการ
ผศ.ดร.นิรัช เรืองแสน	ผู้อำนวยการสถาบันภาษา วช.ขอนแก่น	รองประธานกรรมการ

ผศ.ดร.สุรพล พรหมกุล	ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต	กรรมการ
อ.ดร.สุนทร สายคำ	ผู้อำนวยการหลักสูตร ค.ม.(พุทธบริหารฯ)	กรรมการ
ผศ.ดร.พชรกฤต ศรีบุญเรือง	เลขานุการหลักสูตร ค.ม.,ค.ด. (การสอนภาษาไทย)	กรรมการ
อ.ดร.วิรัตน์ ทองภู	อาจารย์	กรรมการและเลขานุการ
อ.จิรวรรณ ลิทธิธรรม	อาจารย์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่: ดังนี้

1. จัดทำกำหนดการ
2. ลำดับพิธีการตามกำหนดการ
3. เป็นพิธีกรในการประชุม
4. กำกับดูแลด้านศาสนพิธี

คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์และวิเทศสัมพันธ์

พระอุดมปัญญามรณ, ดร.	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแผ่	ประธานกรรมการ
ผศ.ดร.สุรพล พรหมกุล	อาจารย์	รองประธานกรรมการ
ผศ.ดร.นิรัช เรืองแสง	ผู้อำนวยการสถาบันภาษา วช. ขอนแก่น	รองประธานกรรมการ
ผศ.ดร.พลเผ่า เพ็งวิภาศ	หัวหน้าสถานีวิทยุ	กรรมการ
ผศ.ดร.ชาญชัย ฮวดศรี	อาจารย์	กรรมการ
อ.ดร.วิรัตน์ ทองภู	อาจารย์	กรรมการ
พระอธิการไชยา ติคุชวิโร	นักจัดการงานทั่วไป	กรรมการ
นายสุนทร เสนาสุข	นักวิชาการศึกษา	กรรมการ
นายนิรันดร์ เลิศวีรพล	นักวิชาการคอมพิวเตอร์	กรรมการ
พ.อ.ทองดี ทองลั่น	นักประชาสัมพันธ์	กรรมการ
นายสุทธิพงษ์ อุพลเกียรติ	นักจัดการงานทั่วไป	กรรมการและเลขานุการ
นายอภิวัฒน์ สาระบัน	นักวิชาการโสตทัศนศึกษา	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่: ดังนี้

1. จัดส่งหนังสือเชิญนักวิชาการทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ
2. ประสานงานสถาบันอุดมศึกษาทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ
3. จัดทำโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์
4. ออกแบบและจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ตามจุดต่างๆ
5. จัดทำป้ายวิทยากรในห้องประชุมใหญ่และห้องประชุมย่อย
6. จัดทำป้ายคัตเอาต์บนเวที
7. ออกแบบประชาสัมพันธ์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

8. นำบทความวิจัยเผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์
9. ควบคุมระบบการสื่อสารทั้งในห้องประชุมใหญ่และประชุมย่อย
10. จัดทำวีดิทัศน์แนะนำมหาวิทยาลัยทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
11. บันทึกภาพนิ่ง/วิดีโอ/เสียง ตลอดงาน

คณะกรรมการฝ่ายเอกสารวิชาการ

ผศ.ดร.นิเทศ สนั่นนารี	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ	ประธานกรรมการ
พระครูภาวนาโพธิคุณ, รศ.ดร.	ผู้อำนวยการหลักสูตร พธ.ม., พธ.ด.(ปรัชญา)	รองประธานกรรมการ
พระครูปริยัติพัฒนบัณฑิต, รศ.ดร.	ผู้อำนวยการหลักสูตร พธ.ม., พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)	รองประธานกรรมการ
พระครูสุธีศัมมภิระญาณ, วิ. รศ.ดร.	อาจารย์	กรรมการ
พระครูศรีปริยัติบัณฑิต, ผศ.ดร.	ผู้อำนวยการหลักสูตร พธ.บ.(ปรัชญา)	กรรมการ
รศ.ดร.ดิปติ มหันตะ	อาจารย์	กรรมการ
ผศ.ดร.นิรัช เรืองแสน	ผู้อำนวยการสถาบันภาษา วช. ขอนแก่น	กรรมการ
ผศ.ดร.สุวิน ทองปั้น	อาจารย์	กรรมการ
ผศ.ดร.จรัส ลีกา	อาจารย์	กรรมการ
ผศ.ดร.จักรพรรณ วงศ์พรพจน์	อาจารย์	กรรมการ
ผศ.ดร.ประกอบ มีโคตรทอง	อาจารย์	กรรมการ
ผศ.ดร.ชาญชัย ฮวดศรี	อาจารย์	กรรมการ
อ.ดร.สมควร นามสีฐาน	อาจารย์	กรรมการ
อ.ดร.สุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา	อาจารย์	กรรมการ
อ.ชยันต์ บุญพิโย	อาจารย์	กรรมการ
ผศ.ดร.สุรพล พรหมกุล	ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต	กรรมการและเลขานุการ
นางสาวสาริกา ไสวงาม	นักจัดการงานทั่วไป	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวมารีสา ไสวงาม	นักจัดการงานทั่วไป	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวอนุดา บุญตะวัน	นักจัดการงานทั่วไป	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่ ดังนี้

1. จัดทำต้นฉบับบทความ
2. ประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ และส่งบทความให้ตรวจสอบ
3. ประสานงานกับเจ้าของบทความ เพื่อส่งบทความให้แก้ไข
4. จัดเตรียมบทความที่แก้ไขแล้วเพื่อนำเข้าห้องประชุมกลุ่มย่อย
5. จัดทำข้อสรุปของแต่ละบทความที่ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาแล้วให้กับเจ้าของบทความได้แก้ไข
6. จัดทำรายงานสืบเนื่องจากการประชุม (Proceeding)

7. แปลเอกสารทางวิชาการและเอกสารการประชุมในระดับนานาชาติ

คณะกรรมการประจำห้องประชุมกลุ่มย่อย

ห้องประชุมย่อยที่ 1 ห้อง B 202 ชั้น 2 อาคารบัณฑิตศึกษา สมเด็จพระพุทธปาพจนบดี (สนิท ชวณมหาปัญญามหาเถร)

: พุทธนวัตกรรมทางศาสนา/ปรัชญาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน

ผู้ทรงคุณวุฒิ

1. พระครูภาวนาโพธิคุณ, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	ประธานกรรมการ
2. รศ.ดร.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่	กรรมการ
3. ผศ.ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น	กรรมการ
4. ผศ.ดร.สุวิน ทอปปัน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	เลขานุการ
5. พระสมภาร ฐิตญาโณ, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	ผู้ช่วยเลขานุการ
6. ผศ.ดร.จักรพรรธน์ วงศ์พรพจน์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	พิธีกร
7. นายจักรี มาป้อง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	เทคโนโลยีสารสนเทศ

ห้องประชุมย่อยที่ 2 ห้อง B 203 ชั้น 2 อาคารบัณฑิตศึกษา สมเด็จพระพุทธปาพจนบดี (สนิท ชวณมหาปัญญามหาเถร)

: พุทธนวัตกรรมทางศาสนา/ปรัชญาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน

ผู้ทรงคุณวุฒิ

1. พระครูปริยัติพัฒนบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	ประธานกรรมการ
2. รศ.ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	กรรมการ
3. ผศ.ดร.วิเชียร แสนมี	มหาวิทยาลัยขอนแก่น	กรรมการ
4. ผศ.ดร.จรัส ลีกา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	เลขานุการ
5. พระมหาสำรอง สดัญญโต, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	ผู้ช่วยเลขานุการ
6. ผศ.ดร.ประกอบ มีโคตรทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	พิธีกร
7. นายชัยรัตน์ มาสอน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	เทคโนโลยีสารสนเทศ

ห้องประชุมย่อยที่ 3 ห้อง B 204 ชั้น 2 อาคารบัณฑิตศึกษา สมเด็จพระพุทธปาพจนบดี (สนิท ชวณมหาปัญญามหาเถร)

: พุทธนวัตกรรมทางศาสนา/ปรัชญาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน

ผู้ทรงคุณวุฒิ

1. พระเมธีวชิราภรณ์, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วช.ร้อยเอ็ด	ประธานกรรมการ
2. รศ.ดร.ประพันธ์ ศรีภร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	กรรมการ
3. พระครูศรีพุทธินันท์, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	กรรมการ
4. พระมหาณัฐพันธ์ สุทนต์วิภาณี, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	เลขานุการ
5. พระมหาสุทธิดิล จิตตปัญโญ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	ผู้ช่วยเลขานุการ
6. อ.ดร.สุนทร สายคำ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	พิธีกร
7. นางสาวรุ่งนภา โยนต์ัน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	เทคโนโลยีสารสนเทศ

ห้องประชุมย่อยที่ 4 ห้อง B 205 ชั้น 2 อาคารบัณฑิตศึกษา สมเด็จพระพุทธมหาราช (สนธิ ชวนมหาปัญญามหาเถร)

: พุทธนวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน

ผู้ทรงคุณวุฒิ

1. รศ.ดร.อิศรา ก้านจักร	มหาวิทยาลัยขอนแก่น	ประธานกรรมการ
2. พระมหาศุภชัย สุภกิจโจ, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วช.อีสาน	กรรมการ
3. พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษ ฐิริปัญโญ, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	กรรมการ
4. อ.พันทิวา ทับภูมิ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	เลขานุการ
5. อ.กนกวรรณ ประจันตะเสน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	ผู้ช่วยเลขานุการ
6. ผศ.อนุสรณ์ นางทะราช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	พิธีกร
7. นางสาวแพรวพรรณ ประจักษ์โก	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	เทคโนโลยีสารสนเทศ

ห้องประชุมย่อยที่ 5 ห้อง B 302 ชั้น 3 อาคารบัณฑิตศึกษา สมเด็จพระพุทธมหาราช (สนธิ ชวนมหาปัญญามหาเถร)

: พุทธนวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน

ผู้ทรงคุณวุฒิ

1. รศ.ดร.วิทยา ทองดี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	ประธานกรรมการ
2. รศ.ดร.สิทธิพล อาจอินทร์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น	กรรมการ
3. ผศ.ดร.ชุตินันต์ สະສອງ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่	กรรมการ
4. ผศ.ดร.พชรกฤต ศรีบุญเรือง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	เลขานุการ
5. พระครูวินัยธรวรุฒิ เตชะมุโม, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	ผู้ช่วยเลขานุการ
6. อ.ดร.วิรัตน์ ทองภู	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	พิธีกร
7. นางสาวดารณี ปะเตชะกัง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	เทคโนโลยีสารสนเทศ

ห้องประชุมย่อยที่ 6 ห้อง B 303 ชั้น 3 อาคารบัณฑิตศึกษา สมเด็จพระพุทธมหาราช (สนธิ ชวนมหาปัญญามหาเถร)

: พุทธนวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน

ผู้ทรงคุณวุฒิ

1. รศ.ดร.สมชัย ศรีนอก	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	ประธานกรรมการ
2. รศ.ดร.มณฑา ชุ่มสุคนธ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น	กรรมการ
3. อ.ดร.เอกชาติริ สุขเสน	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วช.อีสาน	กรรมการ
4. พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	เลขานุการ
5. นางฤดี แสงเดือนฉาย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	ผู้ช่วยเลขานุการ
6. พระมหาศรายุทธ สมนต์ปาสาทิโก	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	พิธีกร
7. นางสาววิภาดา โคตรแก้ว	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	เทคโนโลยีสารสนเทศ

ห้องประชุมย่อยที่ 7 ห้อง B 304 ชั้น 3 อาคารบัณฑิตศึกษา สมเด็จพระพุทธมหาราช (สนธิ ชวนมหาปัญญามหาเถร)

: พุทธนวัตกรรมทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เพื่อการสร้างสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน

ผู้ทรงคุณวุฒิ

1. รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	ประธานกรรมการ
2. ผศ.ดร.สถาพร แสงสุโพธิ์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้	กรรมการ
3. ผศ.ดร.วิกรม บุญนุ่น	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย	กรรมการ
4. อ.ดร.ยิ่งสรรค์ หาพา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	เลขานุการ
5. อ.สมพร ศิริพันธ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	ผู้ช่วยเลขานุการ
6. ผศ.ดร.กาญจนาภรณ์ ปุณัณรมย์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	พิธีกร
7. นายพัฒนพงษ์ หนองน้ำ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	เทคโนโลยีสารสนเทศ

ห้องประชุมย่อยที่ 8 ห้อง B 305 ชั้น 3 อาคารบัณฑิตศึกษา สมเด็จพระพุทธาจารย์ (สนิท ชวนมहाปญฺญมहाเถร)

: พุทธนวัตกรรมทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เพื่อการสร้างสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน

ผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ผศ.ดร.สุริยะจรัส เตชะตันมื่นสกุล	มหาวิทยาลัยแม่โจ้	ประธานกรรมการ
2. ผศ.ดร.วรวิทย์ นพแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์	กรรมการ
3. อ.ดร.ชาญชัย ฤทธิร่วม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย	กรรมการ
4. อ.ดร.สุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	เลขานุการ
5. อ.ดร.พงษ์นรินทร์ อุทัยกาญจนกุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	ผู้ช่วยเลขานุการ
6. พระมหากิตติ กิตติเมธี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	พิธีกร
7. อ.บุญส่ง นาแสง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	เทคโนโลยีสารสนเทศ

ห้องประชุมย่อยที่ 9 ห้อง B 402 ชั้น 4 อาคารบัณฑิตศึกษา สมเด็จพระพุทธาจารย์ (สนิท ชวนมहाปญฺญมहाเถร)

: พุทธนวัตกรรมทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เพื่อการสร้างสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน

ผู้ทรงคุณวุฒิ

1. รศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	ประธานกรรมการ
2. ผศ.ดร.ไพศาล เครือแสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์	กรรมการ
3. ผศ.ดร.เกษภา ผาทอง	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	กรรมการ
4. ผศ.ดร.เรียงดาว ทวะชาติ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	เลขานุการ
5. อ.อภิณพ ฮาดภักดี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	ผู้ช่วยเลขานุการ
6. อ.ดร.สมควร นามสีฐาน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	พิธีกร
7. นางสาวแพรทอง กัปโก	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	เทคโนโลยีสารสนเทศ

ห้องประชุมย่อยที่ 10 ห้อง B 403 ชั้น 4 อาคารบัณฑิตศึกษา สมเด็จพระพุทธาจารย์ (สนิท ชวนมहाปญฺญมहाเถร)

: พุทธนวัตกรรมทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เพื่อการสร้างสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน

ผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ผศ.ดร.อนุรัตน์ อนันทนาธร	มหาวิทยาลัยบูรพา	ประธานกรรมการ
2. ผศ.ดร.รัฐพล เย็นใจมา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	กรรมการ
3. อ.ดร.กาญจน์ชนิดาภา เมธีวรรณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์	กรรมการ
4. อ.ดร.ปาดฉัตร สุกุมลย์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	เลขานุการ
5. อ.ดร.อินตอง ชัยประโคน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	ผู้ช่วยเลขานุการ
6. พระสอนดำ วาฬสโท, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	พิธีกร
7. นางรพีพร มณีวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	เทคโนโลยีสารสนเทศ

ห้องประชุมย่อยที่ 11 ห้อง B 404 ชั้น 4 อาคารบัณฑิตศึกษา สมเด็จพระพุฒาจารย์ (สนิท ชวนมहाปญฺญมหาเถร)

: พุทธนวัตกรรมทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เพื่อการสร้างสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน

ผู้ทรงคุณวุฒิ

1. รศ.ดร.กตัญญู แก้วหานาม	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์	ประธานกรรมการ
2. ผศ.ดร.สิริศักดิ์ อาจวิชัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ	กรรมการ
3. อ.ดร.อารีย์ บินประทาน	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่	กรรมการ
4. อ.ทรงพล โชติกเวชกุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	เลขานุการ
5. พระโมฏิกานนิก นริสโร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	ผู้ช่วยเลขานุการ
6. พระมหาอริวัฒน์ ภัทรทวี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	พิธีกร
7. นางสาวกัญติศา ศรีเสนา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	เทคโนโลยีสารสนเทศ

ห้องประชุมย่อยที่ 12 ห้อง B 405 ชั้น 4 อาคารบัณฑิตศึกษา สมเด็จพระพุฒาจารย์ (สนิท ชวนมहाปญฺญมหาเถร)

: พุทธนวัตกรรมทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เพื่อการสร้างสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน

ผู้ทรงคุณวุฒิ

1. รศ.ดร.วินิจ ฝาเจริญ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้	ประธานกรรมการ
2. ผศ.ดร.สมปอง สุวรรณภุมมา	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ	กรรมการ
3. อ.ดร.โกมินทร์ วงอ่อน	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่	กรรมการ
4. อ.ดร.ธีรดนัย กัปโก	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	เลขานุการ
5. นางสาวธิดารัตน์ วรจักร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	ผู้ช่วยเลขานุการ
6. อ.จิรวุฒิ สัทธรรม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	พิธีกร
7. นางประกายเพชร ชารินทร์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	เทคโนโลยีสารสนเทศ

ระดับนานาชาติ

ห้องประชุมย่อยที่ 13 ห้องเขียวเตอร์ ชั้น 5 อาคารบัณฑิตศึกษา สมเด็จพระพุฒาจารย์ (สนิท ชวนมहाปญฺญมหาเถร)

ผู้ทรงคุณวุฒิ

1. รศ.ดร.สุพหล สุธะพรหม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	ประธานกรรมการ
2. พระมหาสมบุญ วุฒิกโร, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	กรรมการ
3. รศ.ดร.ไชยวัฒน์ เผือกคง	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี	กรรมการ

4. ผศ.ดร.บุญมี พรรษา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	กรรมการ
5. ดร.เจฟฟี่ วิลสัน	สถาบันวิจัยพุทธศาสนา DIRI ซิดนีย์ ออสเตรเลีย	กรรมการ
6. อ.ดร.สรินญา มารศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	เลขานุการ
7. อ.สุริยา บุญยะรังค์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	ผู้ช่วยเลขานุการ
8. ผศ.ดร.นิรัช เรืองแสน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	พิธีกร
9. นายบัลลังก์ ศรีบุญเรือง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วช.ขอนแก่น	เทคโนโลยีสารสนเทศ

มีหน้าที่ ดังนี้

1. ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องของบทความ วิพากษ์ ให้ข้อเสนอแนะตามความเหมาะสม แก่ผู้นำเสนอบทความ และทำการประเมินบทความ
2. เลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการ มีหน้าที่ดังนี้
 - 2.1 ประสานงานผู้ทรงคุณวุฒิประจำห้องประชุมกลุ่มย่อย
 - 2.2 ประสานงานผู้นำเสนอบทความประจำห้องประชุมกลุ่มย่อย
 - 2.3 เตรียมเอกสารลงเวลา ใบสำคัญรับเงิน สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของผู้ทรงคุณวุฒิและเอกสารลงเวลาของผู้นำเสนอบทความ
 - 2.4 เตรียมบทความให้กับผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน
 - 2.5 เตรียมเกียรติบัตรของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำเสนอบทความ
3. พิธีกร มีหน้าที่ ดังนี้
 - 3.1 ดำเนินรายการเพื่อให้การวิพากษ์บทความเป็นไปตามลำดับ
 - 3.2 กำกับเวลา คือ ให้เวลานำเสนอบทความละ 10 นาที และรับการวิพากษ์บทความละ 5 นาที โดยมีป้ายกำกับเวลา
4. เทคโนโลยีสารสนเทศ มีหน้าที่ ดังนี้
 - 4.1 เตรียมความพร้อมของห้องประชุมกลุ่มย่อย คือ จัดโต๊ะสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ จัดโต๊ะสำหรับผู้นำเสนอบทความ และผู้เข้าร่วมงาน
 - 4.2 จัดเตรียมเครื่องเสียง ไมโครโฟน คอมพิวเตอร์/โน้ตบุค ใช้ระบบการประชุมแบบออนไลน์ โปรเจ็คเตอร์ จอโปรเจ็คเตอร์ ให้พร้อมใช้งาน
 - 4.3 รวบรวมไฟล์ PPT จากผู้นำเสนอบทความแล้วจัดเก็บในคอมพิวเตอร์/โน้ตบุค เตรียมนำเสนอ
 - 4.4 เปิดไฟล์ PPT นำเสนอตามลำดับตั้งแต่คนแรกถึงคนสุดท้าย

คณะกรรมการฝ่ายปฏิบัติ

งานต้อนรับที่ท่าอากาศยานขอนแก่น

รศ.ดร.วิทยา ทองดี	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป	ประธานกรรมการ
ผศ.ดร.นิเทศ สนั่นนารี	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ	รองประธานกรรมการ
พระมหาพิสิฐ วิสิษฐปัญโญ, ดร.	ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น	กรรมการ

พระครูศรีพุทธิบัณฑิต, ผศ.ดร.	ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ	กรรมการ
พระครูสมุทรธีระพงษ์	ผู้อำนวยการส่วนงานบริหาร	กรรมการ
ผศ.ดร.สุวิน ทอปปัน	อาจารย์	กรรมการ
ผศ.ดร.จรัส ลีกา	อาจารย์	กรรมการ
อ.ดร.สุนทร สายคำ	อาจารย์	กรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่: ดังนี้

1. ต้อนรับและอำนวยความสะดวกวิทยากร และผู้ทรงคุณวุฒิ
2. จัดหารถรับ-ส่ง วิทยากรและผู้ทรงคุณวุฒิระหว่างมหาวิทยาลัยกับสนามบิน

งานต้อนรับที่ห้องประชุมชั้น 2 อาคารเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา

รศ.ดร.วิทยา ทองดี	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป	ประธานกรรมการ
ผศ.อนุสรณ์ นางทะราช	ประธานหลักสูตร ค.บ. (การสอนสังคมศึกษา)	รองประธานกรรมการ
พระครูสุนทรกิตติธรรมคุณ	นักจัดการงานทั่วไป	กรรมการ
นางจิตรลดา แก้วมงคล	ผู้อำนวยการส่วนคลังและทรัพย์สิน	กรรมการ
นางสุพัตรา นาทัน	นักวิชาการการเงินและบัญชี ชำนาญการ	กรรมการ
นางศุภนิษฐา งามสง่า	นักวิชาการการเงินและบัญชี ชำนาญการ	กรรมการ
นางสาวปิยะนุช ไทยทองกลาง	นักวิชาการการเงินและบัญชี	กรรมการ
นางสาวยุภาพร เงามะเขษ	นักวิชาการการเงินและบัญชี	กรรมการ
นางสาวสุติพร ไยแก้ว	นักวิชาการการเงินและบัญชี	กรรมการ
คณะกรรมการสโมสรนิสิต		กรรมการ
ผศ.ดร.เรียงดาว ทวะชาลี	อาจารย์	กรรมการและเลขานุการ
นางสาวสุภาณดา เทนอิสสระ	นักวิชาการศึกษา	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวดารณี ปะเตชะกัง	นักวิชาการศึกษา	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นางวิภาดา โคตรแก้ว	นักจัดการงานทั่วไป	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวแพรวพรรณ ประจักษ์โก	นักจัดการงานทั่วไป	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่: ดังนี้

1. กำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติในการต้อนรับ
2. กำกับติดตามประเมินผลกลุ่มงานต่างๆ ในฝ่ายปฏิบัติ
3. ประสานงานกับฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

งานนำดื่ม รับผิดชอบนำดื่ม-อาหารว่าง อาคารหอประชุมชั้น 2 อาคารเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา

ดูแลพระสงฆ์

นายจักรี มาป้อง

พระณัฏฐนิชา อติภทโท/บุปผารัตน์

พระมหารัชพล รตนจิตโต/สมภักดิ์

สามเณรกิตติพงษ์ ก้อนเงิน

พระมหากิตติพงษ์ กิตติโสภโณ

พระมหารัชชานนท์ รตนรสี/บุราณราช

พระมหาธีรยุทธ ธีรเมธี

พระมหาทินกร ทินนโร/ยางสี

พระมหายุทธพงษ์ ธมฺมวาทิ/สายลิม

สามเณรสุนิชา จิตรแสง

สามเณรเกรียงไกร โพธิ์ชัย

พระกัญจน์ธนต์ แมนวิเศษ

พระชาตรี ขนฺติจิตโต/ศรีจำปา

พระปานชัย กิตติภทโท/สีแก้ว

พระพงศธร เขมโก/พิมโกทา

สามเณรณชัย สุริยะ

ดูแลผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เข้าร่วมประชุมฆราวาส

นายจักรี มาป้อง

นายชาคริส เลแก้ว

นายเมฆนรินทร์ ชุกริส

นางสาวกณดิชา เกตรา

นางสาวศรียุญา โพธิ์ศรี

นางสาววิรัชรอง ทาปลัด

นางสาวกาญจนา สมศรีษะ

นายสารัช โพธิ์ทอง

นายธนดล ประทุมชัย

นางสาวสุภาวดี ขำกรม

นางสาวอภิญา พิลาดิ

ดูแลห้องประชุมกลุ่มย่อย

ห้องประชุมกลุ่มย่อยที่ 1 ห้อง B 202 ชั้น 2 อาคารบัณฑิตศึกษา สมเด็จพระพุทธมหาราช (สนธิ ชวณหาปญญมหาเถร)

พระณัฏฐนิชา อติภทโท/บุปผารัตน์

นายชาคริส เลแก้ว

ห้องประชุมกลุ่มย่อยที่ 2 ห้อง B 203 ชั้น 2 อาคารบัณฑิตศึกษา สมเด็จพระพุทธมหาราช (สนธิ ชวณหาปญญมหาเถร)

นักวิชาการศึกษา

รองนายกองค์การบริหารนิสิต

รองนายกองค์การบริหารนิสิต

หัวหน้าฝ่ายวิชาการ

หัวหน้าฝ่ายประชาสัมพันธ์

หัวหน้าฝ่ายนิสิตสัมพันธ์

หัวหน้าฝ่ายปฎิคม

ผู้ช่วยหัวหน้าฝ่ายวิชาการ

ผู้ช่วยหัวหน้าฝ่ายประชาสัมพันธ์

ผู้ช่วยหัวหน้าฝ่ายนิสิตสัมพันธ์

ผู้ช่วยหัวหน้าฝ่ายกิจกรรม

ผู้ช่วยหัวหน้าฝ่ายกิจกรรมเยาวชน

ผู้ช่วยหัวหน้าฝ่ายทะเบียน

ผู้ช่วยหัวหน้าฝ่ายปฎิคม

หัวหน้าฝ่ายเลขานุการ

ผู้ช่วยหัวหน้าฝ่ายเลขานุการ

นักวิชาการศึกษา

นายไชยวัฒน์ ชาสาท

นายอานนท์ ภูชา

นางสาวกรรณิการ์ เจนญูใจ

นางสาวชนิศา โพธิ์ศรี

นางสาวอรดี ดอนหันรักษา

นางสาวศรัณย์ภัคร แดงน้อย

นายวิษุฒม์ งามปัญญา

นางสาวศุภวรรณ อเวลา

นางสาวนิโลบล บุญเลิศผล

นางสาวพิมพ์พิสุทธิ์ เหลาทอง

พระมหารัษฎพล รตนจิตโต/สมภักดิ์ นายไชยวัฒน์ ชำฮาด
ห้องประชุมกลุ่มย่อยที่ 3 ห้อง B 204 ชั้น 2 อาคารบัณฑิตศึกษา สมเด็จพระพุทธาจารย์ (สนิท ชวณมหาปัญญมหาเถร)
 พระมหากิตติพงษ์ กิตติโสภโณ นายเมฆนรินทร์ ชูกริส
ห้องประชุมกลุ่มย่อยที่ 4 ห้อง B 205 ชั้น 2 อาคารบัณฑิตศึกษา สมเด็จพระพุทธาจารย์ (สนิท ชวณมหาปัญญมหาเถร)
 พระมหารัษฎานนท์ รตนรสี/บุราณราช นายอานนท์ ภูษา
ห้องประชุมกลุ่มย่อยที่ 5 ห้อง B 302 ชั้น 3 อาคารบัณฑิตศึกษา สมเด็จพระพุทธาจารย์ (สนิท ชวณมหาปัญญมหาเถร)
 นางสาวกณติชา เกตรา นางสาวกรรณิการ์ เจนถูกใจ
ห้องประชุมกลุ่มย่อยที่ 6 ห้อง B 303 ชั้น 3 อาคารบัณฑิตศึกษา สมเด็จพระพุทธาจารย์ (สนิท ชวณมหาปัญญมหาเถร)
 นางสาวศรีธัญญา โพธิ์ศรี นางสาวชนิศา โพธิ์ศรี
ห้องประชุมกลุ่มย่อยที่ 7 ห้อง B 304 ชั้น 3 อาคารบัณฑิตศึกษา สมเด็จพระพุทธาจารย์ (สนิท ชวณมหาปัญญมหาเถร)
 นางสาววิจิตรรอง ทาปลัด นางสาวอรดี ดอนหันรักษา
ห้องประชุมกลุ่มย่อยที่ 8 ห้อง B 305 ชั้น 3 อาคารบัณฑิตศึกษา สมเด็จพระพุทธาจารย์ (สนิท ชวณมหาปัญญมหาเถร)
 นางสาวกาญจนา สมศรีชะ นางสาวศรัณย์ภัคร แดงน้อย
ห้องประชุมกลุ่มย่อยที่ 9 ห้อง B 402 ชั้น 4 อาคารบัณฑิตศึกษา สมเด็จพระพุทธาจารย์ (สนิท ชวณมหาปัญญมหาเถร)
 นายสารัช โพธิ์ทอง นายวิษณุ งามปัญญา
ห้องประชุมกลุ่มย่อยที่ 10 ห้อง B 403 ชั้น 4 อาคารบัณฑิตศึกษา สมเด็จพระพุทธาจารย์ (สนิท ชวณมหาปัญญมหาเถร)
 นายชนดล ประทุมชัย นางสาวศุภวรรณ อเวลา
ห้องประชุมกลุ่มย่อยที่ 11 ห้อง B 404 ชั้น 4 อาคารบัณฑิตศึกษา สมเด็จพระพุทธาจารย์ (สนิท ชวณมหาปัญญมหาเถร)
 นางสาวสุภาวดี ขำกรม นางสาวนิโลบล บุญเลิศผล
ห้องประชุมกลุ่มย่อยที่ 12 ห้อง B 405 ชั้น 4 อาคารบัณฑิตศึกษา สมเด็จพระพุทธาจารย์ (สนิท ชวณมหาปัญญมหาเถร)
 นางสาวอภิญญา พิลาดี
ห้องประชุมกลุ่มย่อยที่ 13 ห้อง เขียวเตอร์ ชั้น 5 อาคารบัณฑิตศึกษา สมเด็จพระพุทธาจารย์ (สนิท ชวณมหาปัญญมหาเถร)
 นางสาวพิมพ์พิสุทธิ เหลาทอง

มีหน้าที่: ดังนี้

1. ต้อนรับผู้ทรงคุณวุฒิ-นักวิชาการ ผู้ร่วมประชุมสัมมนาทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ
2. บริการน้ำดื่ม-อาหารว่าง สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ-นักวิชาการ ผู้ร่วมประชุมทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

คณะกรรมการฝ่ายจัดทำของเข้าร่วม

ดร.อมรรัตน์ เตชะนอก	ผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น	ประธานกรรมการ
นางสาวพันทิwa ทับภูมิ	อาจารย์	กรรมการ
นายบัลลังก์ ศรีบุญเรือง	นักวิชาการศึกษา	กรรมการ
นางสาวอัญญาดา ตาเสาร์	นักวิชาการศึกษา	กรรมการ
นางสาวกาญจนา สมศรีชะ	นิสิต	กรรมการ

นางสาวศรัณย์ภัคร แดงน้อย	นิสิต	กรรมการ
นายสารัช โพธิ์ทอง	นิสิต	กรรมการ
นายวิษณุตม์ งามปัญญา	นิสิต	กรรมการ
นายชนดล ประทุมชัย	นิสิต	กรรมการ
นางสาวศุภวรรณ อเวลา	นิสิต	กรรมการ
นางสาวสุภาวดี ขำกรม	นิสิต	กรรมการ
นางสาวนิโลบล บุญเลิศผล	นิสิต	กรรมการ
นางสาวอภิญา พิลาดิ์	นิสิต	กรรมการ
นางสาวพิมพ์พิสุทธิ์ เหลาทอง	นิสิต	กรรมการ
นางประกายเพชร ชารินทร์	นักวิชาการศึกษา	กรรมการและเลขานุการ
นางสาวกัญธิชา ศรีเสนา	นักวิชาการศึกษา	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่: ดังนี้

1. จัดเตรียมกระเป๋าสสำหรับบรรจุเอกสาร วัสดุ
2. จัดหากระดาษ ปากกา สำหรับผู้เข้าประชุม
3. จัดของที่ระลึกสำหรับวิทยากร

คณะกรรมการฝ่ายการเงิน

นางจิตรลดา แก้วมงคล	ผู้อำนวยการส่วนการคลังและทรัพย์สิน	ประธานกรรมการ
นางสุพัตรา นาทัน	นักวิชาการการเงินและบัญชี ชำนาญการ	รองประธานกรรมการ
นางศุภนิษฐา งามสง่า	นักวิชาการการเงินและบัญชี ชำนาญการ	รองประธานกรรมการ
นางสาวยุภาพร เงาะเศษ	นักวิชาการการเงินและบัญชี	กรรมการ
นางสาวชุตีพร ไยแก้ว	นักวิชาการการเงินและบัญชี	กรรมการ
นางสาวปิยะนุช ไทยทองกลาง	นักวิชาการการเงินและบัญชี	กรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่: ดังนี้

1. ประสานงานกับฝ่ายต่างๆ ในการวางแผนงบประมาณ
2. ดำเนินการเกี่ยวกับการรับเงินค่าลงทะเบียน การเบิก-การจ่ายทุกหมวดรายการ
3. จัดเตรียมออกใบเสร็จค่าลงทะเบียนแก่ผู้เข้าร่วมประชุม
4. จัดซื้อจัดจ้างวัสดุที่เกี่ยวข้องกับการจัดประชุม

คณะกรรมการฝ่ายยานพาหนะและจราจร

นายศักดิ์รินทร์ ศรีหาบงค์	ร.ก.ผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาเขตขอนแก่น	ประธานกรรมการ
พระครูสมุห์ธีระพงษ์ นรินโท, ดร.	ร.ก.ผู้อำนวยการส่วนงานบริหาร	รองประธานกรรมการ
นายธนรัฐ อดทน	นักวิชาการศึกษา	กรรมการ

นายพัฒนพงษ์ หนองน้ำ	นักวิชาการศึกษา	กรรมการ
นายสุพัฒน์ วรรณญาติ	คนสวน	กรรมการ
นายมนี ศรีสะอาด	พนักงานรักษาความปลอดภัย	กรรมการ
นายตะวัน พรหมบุตร	นักจัดการงานทั่วไป	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นายสุทธิรักษ์ ตาพล	นักจัดการงานทั่วไป	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นายปิยะพงษ์ คุ่มภัย	ช่างเทคนิค	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นายประดิษฐ์ สังฆพงษ์	นายช่างเทคนิค	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นายสุรศักดิ์ ปักเหนือ	พนักงานขับรถ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่: ดังนี้

1. จัดเตรียมยานพาหนะและพนักงานขับรถให้พร้อมใช้ในการดำเนินงาน
2. จัดเตรียมป้ายบอกสถานที่จอดรถ
3. จัดรถรับส่งวิทยากร
4. ประสานงานรักษาความปลอดภัย อำนวยความสะดวกการจราจรและสถานที่จอดรถ

คณะกรรมการฝ่ายประเมินผล

ผศ.ดร.สุพล พรหมกุล	ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต	ประธานกรรมการ
อ.ดร.ปภาเจติร สุกุมลย์	เลขานุการหลักสูตร ค.ม.(การสอนสังคมฯ)	รองประธานกรรมการ
อ.ดร.สมควร นามสีฐาน	เลขานุการหลักสูตร ค.ด.(การสอนสังคมฯ)	กรรมการ
อ.ดร.สุธิพงษ์ สวัสดิทา	เลขานุการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต	กรรมการ
อ.ดร.สิริบุญมา มารศรี	อาจารย์	กรรมการและเลขานุการ
อ.กนกวรรณ ประจันตะเสน	อาจารย์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวสาริกา ไสวงาม	นักจัดการงานทั่วไป	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวมาริสา ไสวงาม	นักจัดการงานทั่วไป	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวอนุธิดา บุญตะวัน	นักจัดการงานทั่วไป	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่: ดังนี้

1. จัดทำแบบสอบถามประเมินการประชุม
2. เก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล
3. รายงานผลการประเมินเสนอคณะกรรมการ

คณะกรรมการฝ่ายลงทะเบียน

นางรพีพร มณีวรรณ	นักจัดการงานทั่วไป	ประธานกรรมการ
นางฤดี แสงเดือนฉาย	นักวิชาการศึกษา	กรรมการ

นางสาวธิดารัตน์ วรจักร	นักวิชาการศึกษา	กรรมการ
นางสาวแพรทอง ประจักษ์โก	นักวิชาการศึกษา	กรรมการ
นายชาคริต เลแก้ว	นิสิต	กรรมการ
นายไชยวัฒน์ ซาฮาด	นิสิต	กรรมการ
นายเมฆนรินทร์ ชูกริส	นิสิต	กรรมการ
นายอาหนนท์ ภูษา	นิสิต	กรรมการ
นางสาวกัณติชา เกตตรา	นิสิต	กรรมการ
นางสาวกรรณิการ์ เจนถูกใจ	นิสิต	กรรมการ
นางสาวศรียุญา โพธิ์ศรี	นิสิต	กรรมการ
นางสาวชนิศา โพธิ์ศรี	นิสิต	กรรมการ
นางสาววิรังรอง ทาปลัด	นิสิต	กรรมการ
นางสาวอรดี ดอนหันรักษา	นิสิต	กรรมการ
นางสาวรุ่งนภา โยนต์ัน	นักจัดการงานทั่วไป	กรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่ ดังนี้

1. จัดทำรายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมให้พร้อมก่อนวันประชุมวิชาการ
2. รับผิดชอบการลงทะเบียนในวันประชุม
3. จัดเตรียมป้ายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม
4. มอบของชำร่วยให้กับผู้ทรงคุณวุฒิ / ผู้เข้าร่วมงาน ในขณะลงทะเบียน

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป จนกว่าจะสิ้นสุดโครงการ

สั่ง ณ วันที่ 26 เดือนมีนาคม พ.ศ. 2567

(พระราชพัฒน์วัชรบัณฑิต, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตขอนแก่น ปฏิบัติหน้าที่แทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

